

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ

PETR BÍLÝ

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ

PETR BÍLÝ

Příslušné oborové pracoviště:	Katedra správního práva
Název studijního programu:	Právo a právní věda
Název oboru:	Právo
Jméno vedoucího práce:	Doc. JUDr. Pavel Mates CSc.
Pracoviště vedoucího práce:	Katedra správního práva

Prohlašuji tímto, že jsem diplomovou práci na téma „Ochrana osobních údajů“ zpracoval sám pouze s využitím pramenů v práci uvedených.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl zejména poděkovat svému vedoucímu diplomové práce Doc. JUDr. Pavlovi Matesovi CSc. za jeho podporu a mnoho cenných rad při vedení diplomové práce. Dále bych rád poděkoval svým rodičům a přátelům za morální i finanční podporu při studiu.

Obsah

Úvod.....	1
1. Ochrana osobních údajů a právo na soukromí v mezinárodních dokumentech.....	3
1.1. Vymezení pojmu soukromí	3
1.2. Ochrana soukromí v mezinárodních dokumentech.....	7
1.3. Ochrana osobních údajů na mezinárodní úrovni.....	12
1.3.1. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj	13
1.3.2. Ochrana osobních údajů na půdě Rady Evropy	16
1.3.3. Ochrana osobních údajů v rámci Evropské unie.....	23
2. Právní úprava ochrany osobních údajů v českém právním řádu.....	28
2.1. Ústavní východiska	28
2.1.1. Ochrana soukromí versus právo na informace.....	33
2.2. Zákon o ochraně osobních údajů.....	42
2.2.1. Působnost zákona o ochraně osobních údajů	47
2.2.2. Vymezení základních pojmů.....	49
2.2.3. Práva a povinnosti při zpracování osobních údajů.....	54
3. Právní úprava ochrany osobních údajů ve zvláštních zákonech	58
3.1. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.....	58
3.2. Zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky	64
3.3. Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu.....	66
4. Úřad pro ochranu osobních údajů	72
5. Zhodnocení a perspektiva	78
Závěr	84
Seznam použité literatury a pramenů	86
Summary	94

Úvod

Právo na soukromí a právo na ochranu osobních údajů nemají v České republice příliš dlouhou tradici. V „předlistopadové“ době tehdejší režim ochraně soukromí vůbec nepřál. Výraznější obrat nastal až po sametové revoluci, kdy s příchodem demokratického právního státu byla přijímána nová a propracovanější právní úprava, ve které byl kladen důraz především na propracovaný katalog základních lidských práv a svobod. K těmto základním lidským právům zcela jistě patří právo na ochranu soukromí a právo na ochranu osobních údajů.

Nejen osobní údaje, ale také všechny ostatní informace, které jsou schopny odhalit byť jen kousek našeho soukromí, se postupem času staly velmi cennou komoditou. Tak jak se během let vyvíjela lidská společnost, její kultura, hodnoty a obecně uznávané principy, souběžně s tímto se vyvíjely i nejrůznější technologie a prostředky umožňující komunikaci mezi lidmi na velkou vzdálenost, zpracovávání a snadný přenos osobních údajů i za hranice státu. Neudržitelný „boom“ moderních technologií, které nám zpříjemňují a usnadňují náš každodenní život, s sebou však přinesl i nesmírné množství rizik, útoků a vpádů do našeho soukromí.

Dnes, více než dříve, je o každém z nás zpracováno enormní množství osobních údajů, které jsou mnohdy využívány k nejrůznějším účelům. Proto je potřeba, aby si každý z nás uvědomil, že je v jeho vlastním zájmu chránit nejen své soukromí a osobní údaje, ale také informace týkající se naší rodiny a nejbližších příbuzných. Jakákoli neoprávněná manipulace s našimi osobními údaji může být nebezpečná a je přinejmenším velmi nepříjemná.

S jistým optimismem musím konstatovat, že si společnost správně uvědomuje, jaké hrozby pro ni přináší zneužití osobních údajů a krádež identity. Proto je v posledních letech ochraně soukromí věnována značná pozornost jak ze strany médií a široké veřejnosti, tak i ze strany zákonodárců, kteří se neustále snaží reagovat na nové trendy a metody zpracování osobních údajů. Z těchto důvodů je v posledních několika letech věnována patřičná pozornost právní úpravě týkající se ochrany osobních údajů a jejímu postupnému zdokonalování.

Smyslem i cílem této diplomové práce je představit čtenáři právní úpravu ochrany soukromí a osobních údajů, obsaženou nejen v českých právních předpisech, ale také ve významných mezinárodních dokumentech týkajících se ochrany lidských práv a základních svobod.

V dnešním globalizovaném světě by nebylo správné hovořit pouze o ochraně osobních údajů v rámci České republiky. Naopak je třeba si představit i významné mezinárodní organizace, které věnují problematice ochrany osobních údajů velkou pozornost. Mezinárodní spolupráce a členství České republiky v těchto mezinárodních organizacích jednoznačně přispívá k získávání cenných rad a zkušeností od našich zahraničních kolegů, které je následně možné aplikovat i na našem území.

Jednotlivé kapitoly této diplomové práce jsou logicky členěny a postupně představují právní úpravu ochrany osobních údajů a práva na soukromí obsaženou v mezinárodních dokumentech a následně právní úpravu v českém právním řádu jak v rovině ústavněprávní, tak v rovině zákonné. Zde bude velká část textu věnována nejdůležitějšímu právnímu předpisu, kterým je zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Dále se má pozornost bude ubírat ke zvláštní právní úpravě, která obsahuje určité specifické odlišnosti od obecné právní úpravy. Zaměřím se hlavně na zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zák. č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky a zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu. Předposlední kapitola bude pojednávat o nezávislém ústředním správním orgánu, kterým je Úřad pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze. Cílem poslední kapitoly bude představit některé chystané novinky, dosud neuskutečněné plány a připravovaná opatření na úseku ochrany osobních údajů.

1. Ochrana osobních údajů a právo na soukromí v mezinárodních dokumentech

1.1. Vymezení pojmu soukromí

Abychom se mohli v následujícím výkladu zabývat ochranou osobních údajů, je třeba si nejprve přiblížit pojem soukromí, protože veřejnost často nedokáže správně rozlišit pojmy „*soukromí*“ a „*osobní údaje*“ a vztah mezi těmito pojmy.

Na tak snadnou otázku jako: „Co je to soukromí?“ není už tak jednoduchá a jednoznačná odpověď, jak by se mohlo na první pohled zdát. Mohli bychom se shodnout na tom, že si každý pod pojmem soukromí představí pokaždé trochu něco jiného. „*Soukromí můžeme stručně popsat jako osobní, intimní sféru člověka v jeho integritě, která zahrnuje všechny projevy osobnosti konkrétního a jedinečného lidského tvora. Pojem soukromí obsahuje rovněž hmotný i myšlenkový prostor jednotlivce, součástí soukromého života je i právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi.*“¹

Soukromí jako takové nebylo dříve vůbec upraveno jako samostatné právo. Skládalo se z jednotlivých dílčích práv, která byla garantována a dnes jsou již považována za běžnou součást práva na soukromí. Jednotlivá dílčí práva byla zakotvena ve veřejnoprávních normách, které zakazovaly zasahovat do těchto práv a porušení těchto zákazů sankcionovaly. Významným mezníkem byla tzv. liberální éra, která s sebou přinesla upevnění zásady, že orgány veřejné moci mají oprávnění do jednotlivých práv občanů zasahovat pouze za podmínek a v mezích stanovených zákony.²

Právo na soukromí bylo formulováno „v dnes již klasickém článku S. D. Warrena a L. D. Brandeise: *The Right of Privacy*,³ jehož myšlenky rozvinul o několik desetiletí později L. D. Brandeis v disentu ve věci *Olmstead versus USA*. V tomto pojetí bylo právo na soukromí chápáno poměrně úzce, jako „právo být ponechán o samotě“, mít zachován nerušený klid, právo na neporušování pocitů, sféra, v níž byl člověk „obezděn“ a měl nárok na to, aby nebyl znepokojován vnějšími zásahy především v jeho příbytku.“⁴

---

¹ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 6/2009, *Ochrana soukromí při zpracování osobních údajů*, str. 1

² MATES, P.: *Ochrana soukromí ve správním právu*, 2. vydání, Praha: Linde, 2006, str. 9

³ WARREN, S., D., BRANDEIS, L., D.: *The Right of Privacy*, Harvard Law Review, Vol. IV, 1890, No. 5, str. 193 a nás.

⁴ MATES, P.: *Ochrana soukromí ve správním právu*, 2. vydání, Praha: Linde, 2006, str. 11

Ve výše zmiňovaném judikátu *Olmstead versus USA*⁵ byl pan Olmstead vůdce zločineckého gangu, který nelegálně dovážel a obchodoval s alkoholem. Klíčové informace, které vedly k odhalení jeho trestné činnosti, byly získány zachycením telefonní zprávy jednoho z jeho kompliců čtyřmi federálními agenty. Nejvyšší soud Spojených států v odvolání rozhodl proti žalobci ve prospěch vlády a zkoumal, zda použití telefonních odposlechů soukromých telefonních hovorů (získaných federálními agenty bez soudního povolení jako důkazy) je zásahem do práva na svobodu a soukromí pana Olmsteda podle 4. a 5. dodatku Ústavy. Nejvyšší soud Spojených států rozhodl, že se nejednalo o zásah do práv zaručených 4. a 5. dodatkem Ústavy. Obzvláště důležitý je zde právní názor soudce L. D. Brandeise, který s rozsudkem nesouhlasil a tvrdil, že za prvé aplikace ustanovení Ústavy by se měly pružně aplikovat a přizpůsobit moderním záležitostem, za druhé by soud měl články Ústavy interpretovat extenzivně a nikoli restriktivně a za třetí dodává, že Ústava zaručuje každému základní práva na svobodu a soukromí, která jsou každému vlastní, i když nejsou přímo vyjádřena slovy Ústavy. Závěrem bych chtěl poznamenat, že toto soudní rozhodnutí bylo překonáno ve věci *Katz versus USA* z roku 1967⁶.

Právo na soukromí se v posledních několika letech dynamicky rozvíjelo a to především pod vlivem rychlého vývoje moderních technologií, které jsou schopny velice snadno narušit náš soukromý život. Na toto neudržitelné tempo reagovala i judikatura Evropského soudu pro lidská práva, které je důležitým interpretačním pramenem v oblasti práva na soukromí. Zajímavé je, že nikde nenalezneme přesnou definici pojmu soukromí. Nepokusila se o to žádná mezinárodní smlouva, ústava či zákon, ba dokonce ani Evropský soud pro lidská práva, jenž má v otázkách týkajících se soukromí značný význam. Je tomu tak proto, že přesná definice pojmu soukromí by nebyla dostatečně přesná a pružná k intenzitě vývoje tohoto právního institutu a tudíž by dostatečně neplnila svůj účel. Myslím si, že tento postoj Evropského soudu pro lidská práva je správný a tím, že nebudeme taxativně definovat pojem soukromí, docílíme větší pružnosti výkladu tohoto pojmu v konkrétních případech.

Tento postoj Evropský soud pro lidská práva zdůraznil v případě *Niemietz* proti Německu⁷, kde „soud neshledává nezbytným ani nutným pokoušet se o vyčerpávající

---

⁵ Supreme Court of the United States, *Olmstead v. United States*, 277 U.S. 438, 48 S. Ct. 564, 72 L. Ed. 944 (1928)

⁶ Supreme Court of the United States, *Charles Katz v. United States*, 389 U.S. 347, 88 S. Ct. 507, 19 L. Ed. 2d 576 (1967)

⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Niemietz* proti Německu ze dne 16.12.1992

definici pojmu „soukromý život“. Bylo by však příliš restriktivním omezovat tento pojem na „vnitřní kruh“, v jehož rámci může jednotlivec žít svůj vlastní osobní život podle libosti, a zcela z něho vyloučit vnější svět nezahrnutý do tohoto kruhu. Respektování soukromého života musí do určité míry zahrnovat právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi. Dále se pak zdá, že neexistuje důvod pro to, aby tento způsob chápání pojmu „soukromý život“ vylučoval aktivitu profesní nebo obchodní povahy, protože právě během své pracovní činnosti má většina lidí značnou, ne-li největší příležitost rozvíjet vztahy s vnějším světem.“ A dále soud konstatuje fakt, že „není vždy možné jasně rozlišit, které činnosti jednotlivce tvoří část jeho profesního nebo obchodního života a které nikoli.“⁸

Dnes se do práva na soukromí řadí styk s rodinou, příbuznými i cizími lidmi. „Právo na soukromí je chápáno jako nejuniverzálnější nebo nejrozsáhlejší ze všech tak zvaných osobnostních práv, chráněných občanským právem. Je tomu tak proto, že pokud je postiženo soukromí, dochází tím i k zásahu do všech ostatních osobnostních práv /jestliže je např. neoprávněně sdělen obsah písemnosti, pořízena podobizna, použito jméno atd., vždy je tím nějak narušeno soukromí člověka/.“⁹

Právo na soukromí dnes již patří mezi základní lidská práva a mohli bychom ho zařadit do tzv. čtvrté generace základních práv. Důvodem zařazení práva na soukromí mezi základní lidská práva byla zkušenost z II. světové války a totalitních režimů, kde se o nějakém právu na soukromí nedalo vůbec hovořit. Po II. světové válce zde vyvstávala potřeba ochránit soukromí a zabránit nežádoucím zásahům do soukromého života jedince pohybujícího se v moderní společnosti. Dnes se již pravidelně objevuje právo na soukromí ve všech významných mezinárodních úmluvách o ochraně lidských práv a svobod.

Tzv. teorie čtyř kruhů obrany soukromí se zaměřuje na právo soukromí a soukromí jedince rozděluje do čtyř oblastí, se kterými se střetáváme každý den:

- do prvního kruhu řadí osoby veřejně činné (public figure), kam patří nejen politici, ale i veřejní činitelé, mediální hvězdy aj., kteří musí akceptovat větší míru veřejné kritiky než jiní občané a náleží jim menší nárok na ochranu

---

⁸ Cit. §29 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Niemietz proti Německu ze dne 16.12.1992

⁹ MATES, P.: *Ochrana osobních údajů*, Praha: Karolinum, 2002, str. 37

soukromí.¹⁰ I u těchto slavných osobností ovšem existují meze, které se nesmějí překročit;

- ve druhém kruhu nalezneme soukromé osoby (private figure);
- třetí kruh se zabývá otázkou rodinného života;
- čtvrtý kruh obsahuje naši nejintimnější sféru života, kam nemá přístup kromě nás nikdo další.¹¹

Všeobecně se na právo na soukromí pohlíží jako na přirozené právo, které náleží každému člověku, aniž by toto právo bylo zakotveno v ústavách států či zákonech. Toto právo působí vůči všem, tedy *erga omnes*, a je to právo nemajetkové povahy. Ovšem právo na soukromí není tzv. *absolutním právem*. Do tohoto práva lze zasahovat v případech, kdy je to v demokratické společnosti nezbytné a děje se tak na základě a v mezích zákona. Při splnění obou těchto kumulativních podmínek může do našeho soukromí zasahovat např. policie či státní úřady při výkonu své činnosti.¹² Toto právo je pojímáno jako souhrn různých práv chránících osobnost člověka; řadíme k němu právo na ochranu života, rodiny, nedotknutelnost osobnosti, osobní svobody, lidské důstojnosti, cti, dobré pověsti a další práva.

Dle judikatury Ústavního soudu právo na soukromí v sobě obsahuje dvě složky: pozitivní a negativní. **Pozitivní složka** práva na ochranu osobního soukromí by se dala vymezit jako právo fyzické osoby rozhodnout se podle vlastního uvážení zda, popř. v jakém rozsahu a jakým způsobem, mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným. **Negativní složku** práva na soukromí je možno vymezit jako právo fyzické osoby bránit se proti neoprávněným zásahům do této sféry ze strany jiných osob s rovným právním postavením. Dále Ústavní soud dodává, že „*přílišná akcentace pozitivní složky práva na ochranu soukromého života vede k neadekvátnímu zúžení ochrany pouze na to, aby skutečnosti soukromého života fyzické osoby nebyly zpřístupňovány veřejnosti bez jejího souhlasu či bez důvodu uznávaného zákonem a tak nebyla narušována integrita vnitřní sféry, která je pro příznivý rozvoj osobnosti nezbytná.*“ A v poslední řadě zdůrazňuje, že stát na sebe bere závazek zajistit fungování

---

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15.3.2005 sp. zn. I. ÚS 367/03

¹¹ ŠIMÍČEK, V.: *Právo na soukromí*, Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011, str. 16-17

¹² Toto tvrzení odpovídá čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

rodinného života a umožnit normální rozvoj vztahů s dalšími lidskými bytostmi, které tvoří součást soukromého i rodinného života.¹³

Tam, kde do práva na soukromí fyzické osoby mohou zasahovat orgány veřejné moci, které mohou uplatňovat státní moc jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví¹⁴, hovoříme o **vertikálních vztazích**. U vertikálních vztahů musí existovat právní úprava, která stanoví přesné podmínky, za kterých je možné zasahovat do soukromí jedince. Opakem vertikálních vztahů jsou tzv. **horizontální vztahy**, které vznikají tam, kde proti sobě stojí rovnoprávní partneři, kteří si zasahují do práva na soukromí a mohou činit vše, co není zákonem zakázáno.¹⁵

Z výše uvedeného výkladu a s poukazem na náleze Ústavního soudu ze dne 22. března 1999 sp. zn. IV. ÚS 528/98 by nám mělo vyplynout, že právo na soukromí a jeho garantovaná ochrana státem náleží pouze fyzickým, nikoli právnickým, osobám. V uvedeném ústavním nálezu Ústavní soud dovodil, že „*právnícká osoba není aktivně legitimována k podání ústavní stížnosti pro porušení čl. 7 a 12 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť z povahy těmito články zaručených základních práv a svobod plyne, že v rámci domovních prohlídek v zásadě mohou být dotčena pouze základní práva a svobody osob fyzických, nikoliv právnických, byť se mohou dotýkat obchodních aktivit soukromých osob.*“¹⁶

Soukromí je takovým právním institutem, kterému poskytuje ochranu značné množství předpisů, spadajících do nejrůznějších právních odvětví. Mezi nejdůležitější z nich patří právo správní, trestní, občanské, pracovní, finanční a další právní předpisy. „*Soukromí je ve správním právu chráněno některými obecnými instituty, jakými je neveřejnost řízení, zejména však stanovení zákonných licencí, za nichž do něj může být zasahováno. Obecně přitom platí, že při každém zásahu musí být respektován požadavek nezbytnosti, minimalizace a přiměřenosti.*“¹⁷

1.2. Ochrana soukromí v mezinárodních dokumentech

Vzhledem k tomu, že je mezinárodních dokumentů zakotvujících ve svých člancích ochranu soukromí celá řada, budu se v následujícím výkladu zabývat nejdůležitějšími z nich. Jsou jimi:

¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 1.3.2000 sp. zn. II. ÚS 517/99

¹⁴ čl. 2 odst. 2 zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

¹⁵ čl. 2 odst. 3 zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 22.3.1999 sp. zn. IV. ÚS 528/98

¹⁷ MATES, P.: *Ochrana soukromí ve správním řádu*, Právní rádce, 2/2006, str. 50

- Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948¹⁸

Všeobecná deklarace lidských práv byla přijata a vyhlášena Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948 a řadí se k nejznámějším katalogům lidských práv. Jejím vzniku předcházely zločiny II. světové války a potřeba lidstva po všeobecně uznávaném kodexu lidských práv. Deklarace je sice právně nezávazný dokument, protože se nejedná o mezinárodní smlouvu, ale i přesto je tato deklarace celosvětově uznávána a stala se předlohou pro řadu mezinárodních úmluv a ústav vyspělých států světa. *„Byla prvním mezinárodním uznáním svobod a práv každého člověka bez rozdílu kulturních a náboženských kořenů, rasy, pohlaví či místa původu. V roce 1948 již sdružovala Organizace spojených národů (OSN) 58 členských států, které představovaly různorodou směs ideologií, politických systémů, náboženských a kulturních tradic a také rozdílných stupňů ekonomické vyspělosti. Autoři deklarace se proto snažili, aby dokument všechny tyto rozdíly respektoval, ale zároveň dokázal shrnout a vyzdvihnout hodnoty všem společné.“*¹⁹

Dle čl. 12 Všeobecné deklarace lidských práv a svobod *„nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“*

- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950²⁰

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod vznikla v rámci Rady Evropy. Byla podepsána v Římě 4. listopadu 1950 a nabyla účinnosti 3. září 1953. Rada Evropy, coby instituce založená v roce 1949, si klade za svůj cíl ochranu základních lidských práv na evropském kontinentu. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod tak byla důležitým základem pro tzv. evropský systém ochrany lidských práv a signatářské státy se zavázaly, že budou svým občanům garantovat ochranu jejich základních lidských práv v rámci jejich vlastní jurisdikce.

Evropská úmluva ve své I. Hlavě Práva a svobody článku 8 Právo na respektování soukromého a rodinného života stanoví: *„1 Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. 2 Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se*

---

¹⁸ Universal Declaration of Human Rights

¹⁹ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/v/vseobecna-deklarace-lidskych-prav/1000715/55009/>
(cit. 25.9.2011)

²⁰ V ČR byla vyhlášena jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3,5 a 8.

zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Druhý odstavec citovaného článku 8 Evropské úmluvy vymezil meze, ve kterých může státní orgán do práva na respektování soukromého a rodinného života zasahovat. Stanovil zde kumulativní podmínky (které musejí být splněny současně), že zásah do práva je možný, pokud je v souladu se zákonem a zároveň i nezbytný v demokratické společnosti v případech, které směřují k jednomu z cílů dále uvedených v článku 8 odst. 2.

Z rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 428 z roku 1970, kde v odstavci C7 je patrné, že *„právo na soukromí přiznané v článku 8 Úmluvy o lidských právech by mělo nejen chránit jednotlivce před zásahy veřejné moci, ale také proti zásahům ze strany soukromých osob nebo institucí, včetně hromadných sdělovacích prostředků. Vnitrostátní právní předpisy by měly zahrnovat ustanovení, která zaručí tuto ochranu.*“²¹

II. Hlava Evropské úmluvy obsahuje ustanovení, které dalo základ jednomu z nejpropracovanějších regionálních systémů právní ochrany lidských práv, a to **Evropskému soudu pro lidská práva.**²² Evropský soud pro lidská práva je mezinárodní soudní dvůr se sídlem ve Štrasburku a jeho hlavním úkolem je aplikovat Evropskou úmluvu o lidských právech a zajistit, aby signatářské státy Evropské úmluvy respektovaly práva a svobody v ní obsažené.

„Vstup Lisabonské smlouvy v platnost znamenal, že EU získala právní základ (pravomoc) pro přistoupení k EÚLP.“²³ Všechny členské státy Evropské unie jsou smluvními stranami Evropské úmluvy a její ratifikace byla jednou z podmínek, které nově přistupující státy k Evropské unii musely splnit. Samotný právní základ pro

---

²¹ Resolution 428 (1970) Containing a declaration on mass communication media and human rights, volný překlad odst. C „7. *The right to privacy afforded by Article 8 of the Convention on Human Rights should not only protect an individual against interference by public authorities, but also against interference by private persons or institutions, including the mass media. National legislations should comprise provisions guaranteeing this protection.*“

²² European Court of Human Rights

²³ ZBÍRAL, R.: *Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod: právní kvadratura kruhu?*, Právní rozhledy, 24/2010, str. 877

přistoupení EU k Evropské úmluvě byl do Evropské úmluvy začleněn prostřednictvím Protokolu č. 14²⁴, který vstoupil v platnost 1. června 2010.²⁵

Dle článku 6 odst. 1 a 2 Smlouvy o Evropské unii ve znění před Lisabonskou smlouvou je Evropská unie založena na zásadách svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právního státu; dále se Evropská unie zavázala ctít základní práva zaručená Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jež vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, jako obecné zásady práva Společenství. A článek 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii ve znění Lisabonské smlouvy již praví, že „*Unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Přistoupení k této úmluvě se nedotkne pravomocí Unie vymezených smlouvami.*“ A odstavec 3 téhož článku dodává, že základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou, tvoří obecné zásady Unie.

„Přínos přistoupení [EU k Evropské úmluvě, pozn. aut.] spočívá především ve zvýšení soudní ochrany základních práv v Evropě a v zastřešení systému ochrany těchto práv. Nad rámec kontroly respektování základních práv uplatňované Soudním dvorem EU bude totiž Unie podléhat vnější kontrole ze strany Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Za akty přijaté institucemi Evropské unie bude před tímto soudním orgánem odpovídat přímo EU, nikoliv pouze její členské státy...“²⁶

- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966²⁷

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech byl přijat Valným shromážděním OSN v prosinci roku 1966 a vstoupil v platnost 23. března 1976. OSN se snažila vytvořit celosvětově uznávané prostředí, které bude respektovat a dodržovat základní lidská práva. Spolu s Mezinárodním paktem o občanských a politických právech byl přijat i Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Oba tyto pakty spolu s Všeobecnou deklarací lidských práv posouvají ochranu lidských práv o krok dál tím, že jejich ustanovení jsou již právně závazná. Mezinárodní pakt se vyznačuje jeho širokou územní působností, protože byl ratifikován skoro dvěma třetinami států světa. K paktům byly přijaty dva opční protokoly. „*První opční protokol z roku 1966 ustanovuje*

---

²⁴ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 48/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu č. 14 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, kterým se mění kontrolní systém Úmluvy

²⁵ Jménem ČR byl Protokol č. 14 podepsán ve Štrasburku dne 29. června 2005.

²⁶ http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/pristup_evropske_unie_k_umluve_o_ochrane.html (cit. 28.9.2011)

²⁷ V ČR byl vyhlášen jako Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 10. května 1976 č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

system, dle kterého je Výbor pro lidská práva příslušný k přijímání a posuzování stížností jednotlivců, kteří tvrdí, že byla porušena jejich lidská práva. Pro Českou republiku vstoupil v platnost dnem 12. června 1991. Druhý opční protokol z roku 1989 zakazuje trest smrti ve všech smluvních státech. Pro Českou republiku vstoupil v platnost dnem 15. září 2004.²⁸

Výbor pro lidská práva však nepředstavuje příliš efektivní mechanismus na poli vynucování závazků, které plynou pro smluvní strany Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, protože poté, co jednotlivec využije všechny vnitrostátní procesní prostředky obrany, se může obrátit na Výbor pro lidská práva, jenž po prozkoumání daného případu vyzve stát k zaujetí stanoviska, které Výbor následně zahrne do své výroční zprávy.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech zakotvil právo na soukromí ve svém článku 17, který stanoví shodně jako článek 12 Všeobecné deklarace lidských práv: „1. Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence ani útokům na svou čest a pověst. 2. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“

- Listina základních práv Evropské unie²⁹

Listinu základních práv Evropské unie obsahovala neúspěšná Smlouva o Ústavě pro Evropu³⁰ jako její část II. Avšak Smlouva o Ústavě pro Evropu se na základě odmítnutí v referendech v Nizozemsku a Francii v roce 2005 nestala nikdy platnou. Jako úspěšného následovníka Smlouvy o Ústavě pro Evropu bychom mohli nazvat Lisabonskou smlouvu, která vstoupila v platnost 1. prosince 2009. Byla ratifikována všemi státy Evropské unie. Listina základních práv Evropské unie sice netvoří její součást jako tomu bylo u tzv. „Euroústavy“, ale na základě novelizovaného článku 6 Smlouvy o Evropské unii „Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy.“

Dle Preambule Listiny základních práv Evropské unie se národy Evropy zavázaly k respektování lidských práv, „která vyplývají především z ústavních tradic a mezinárodních závazků společných členským státům, z Evropské úmluvy o ochraně

²⁸<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rfp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/mezinarnodni-pakt-o-obcanskych-a-politickych-pravech-19851/> (cit. 25.10.2011)

²⁹ Listina základních práv Evropské unie 2007/C 303/01

³⁰ Smlouva o Ústavě pro Evropu. 2004/C 310/01. Úřední věstník Evropské unie. C 310. Svazek 47. České vydání. 16. prosince 2004

lidských práv a základních svobod, ze sociálních chart přijatých Unií a Radou Evropy a z judikatury Soudního dvora Evropské unie a Evropského soudu pro lidská práva.“

Ochrana soukromí je obsažena v Hlavě II. Listiny nazvané Svobody. Článek 6 Respektování soukromého a rodinného života stanoví: *„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.*“

Jak si můžeme všimnout, článek 6 Listiny základních práv Evropské unie je téměř totožný s článkem 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Je zde však nepatrný rozdíl, a to ve slově *„korespondence“*, použitého v Evropské úmluvě, a slově *„komunikace“*, použitého v Listině základních práv Evropské unie. Za důvodem použití slova *„komunikace“* bychom mohli spatřovat jistou reakci na rychlý technologický vývoj v oblasti informačních technologií, který se odehrál od přijetí Evropské úmluvy.

A článek 8 zmiňované Listiny základních práv a svobod již každému zaručuje právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají, a v dalším odstavci stanoví důležité základní zásady, týkající se zpracování těchto údajů.

Článek 52 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie upravuje, že jakékoliv omezení nebo zásah do práv a svobod zaručených Listinou musejí být stanoveny zákonem a současně musí respektovat podstatu těchto práv a svobod. Zároveň poukazuje na dodržování *„zásady proporcionality, dle které mohou být omezení zavedena pouze tehdy, pokud jsou nezbytná a pokud skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého.*“

A konečně v souladu s článkem 52 odst. 3 je smysl a obsah práv obsažených jak v této Listině, tak Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod stejný, což ovšem nebrání tomu, aby jim právo Unie poskytovalo ještě širší ochranu.

1.3. Ochrana osobních údajů na mezinárodní úrovni

„V rámci práva na soukromí se postupně vydělilo zvláštní právo na ochranu osobních údajů, které bylo nakonec uznáno jako zcela samostatné právo. Předběžně a s jistou mírou nepřesnosti, je možno pojem osobní údaj vymezit jako každý údaj, který se vztahuje k fyzické osobě a na jehož základě lze tuto osobu identifikovat.“³¹

Ochrana osobních údajů má povahu základního lidského práva a samozřejmě ho musíme chápat jako nezbytnou součást ochrany každého jednotlivce. Vzhledem k

---

³¹ MATES, P.: *Ochrana osobních údajů*, Praha: Karolinum, 2002, str. 38

elektronickému zpracování osobních dat a jejich stále častějšímu využívání v mnoha oblastech našeho soukromého života bychom si měli poukázat na zvyšující se nebezpečí jejich zneužití. Proto přední mezinárodní organizace (jako je např. OECD, Rada Evropy či EU) kladou tak velkou pozornost jejich ochraně.

V následujícím výkladu se budu věnovat ochraně osobních údajů na mezinárodní úrovni a představím nejdůležitější mezinárodní dokumenty týkající se ochrany osobních údajů.

1.3.1. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj³² je mezivládní organizace založená v roce 1961 jako nástupkyně Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci. OECD vystupuje jako fórum pro vlády 34 členských států³³, které spolupracují s obchodními a občanskými společnostmi a řeší ekonomické, sociální, environmentální a globalizační otázky. Sekretariát OECD sídlí v Paříži. Mezi hlavní orgány OECD patří rada, výkonný výbor, sekretariát v čele s generálním tajemníkem a dále je zřízeno několik odborných komisí. K hlavním cílům této organizace patří ekonomická podpora a rozvoj, potlačení nezaměstnanosti a stabilizace a rozvoj mezinárodních finančních trhů.

*„I když legislativa a praxe většiny států Evropy bezprostředně vycházejí ze základních evropských dokumentů, kterými jsou Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (Rada Evropy, ETS 108) a Směrnice 95/46/ES Evropského parlamentu a Rady z 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, mají oba uvedené dokumenty shodné základní principy. Tyto společné principy byly poprvé vyjádřeny v **Pravidlech pro ochranu soukromí a přeshraniční toky osobních údajů** (Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data)³⁴, které Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) vydala v roce 1980 a dodnes zůstávají vlivnou myšlenkovou základnou pro národní legislativní řešení ochrany osobních údajů na celosvětové úrovni.“³⁵ V důsledku toho bývá OECD považována za světovou kolébkou zásad ochrany osobních údajů.*

---

³² Organisation for Economic Co-operation and Development, zkráceně OECD

³³ ČR je členem od 21. prosince 1995 a seznam zbylých členských států je dostupný z <http://www.oecd.org>

³⁴ Dostupné z http://www.oecd.org/document/18/0,3746,en_2649_34255_1815186_1_1_1_1,00.html

³⁵ <http://uouu.cz/uouu.aspx?menu=50&submenu=54> (cit. 7.10.2011)

Pravidla pro ochranu soukromí byla vydaná jako právně nezávazné doporučení Rady OECD 17.9.1980, které se stalo platným 23.9.1980. Jak je patrné z předmluvy k Pravidlům pro ochranu soukromí, důvodem, proč se OECD začala zabývat ochranou osobních údajů, byla obava z rychlého vývoje moderních technologií schopných automaticky zpracovávat data, která mohou být následně během několika mála sekund převedena přes národní hranice či na jiný kontinent. Pravidla pro ochranu soukromí si dávají za cíl zabránit porušování základních lidských práv, nezákonnému uchovávání osobních údajů, ukládání nepřesných osobních údajů, či zneužití nebo neoprávněnému zveřejnění těchto údajů. Dalším důvodem byla snaha sjednotit vnitrostátní právní úpravu ochrany osobních údajů a umožnit jejich volný pohyb přes hranice států. Nejednotná právní úprava volného toku osobních údajů přes hranice států by mohla mít negativní dopad na hospodářské a sociální vztahy mezi státy. Přičemž by tato Pravidla pro ochranu soukromí měla být považována za minimální standard na úseku právní úpravy ochrany soukromí a osobních údajů, kteréžto mohou být zajisté dále doplněny a rozšířeny o další opatření přispívající k jejich ochraně.

Pravidla pro ochranu soukromí obsahují ve své první části definici základních pojmů jako je např. správce údajů „*data controller*“, osobní údaje „*personal data*“ nebo přeshraniční tok osobních údajů „*transborder flows of personal data*“³⁶ a ve druhé části jsou uvedeny základní zásady vnitrostátní aplikace (*Collection Limitation Principle* - zásada omezení shromažďování údajů, *Data Quality Principle* - zásada kvality údajů, *Purpose Specification Principle* - zásada stanovení účelu, *Use Limitation Principle* - zásada omezeného využití, *Security Safeguards Principle* - zásada bezpečnostních opatření, *Openness Principle* - zásada otevřenosti, *Individual Participation Principle* - zásada účasti subjektu údajů, *Accountability Principle* - zásada odpovědnosti správce údajů)³⁷. Zde si můžeme všimnout, že použité zásady jsou jednoduše, srozumitelně a široce formulované. Je tomu tak proto, že se tak docílí větší flexibility v jejich interpretaci a použitelnosti v rychle se měnící moderní společnosti. Tyto základní pojmy a zásady představují mezinárodní konsensus, jak účinně upravit ochranu osobních údajů a jejich volný pohyb přes hranice. Jsou používány jak na

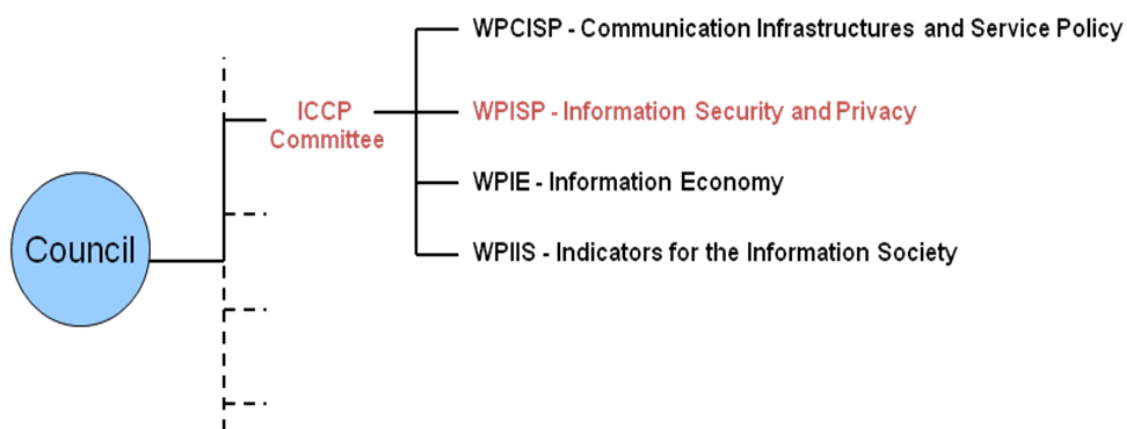
---

³⁶ Part One. General definitions - Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data

³⁷ Part Two. Basic principles of national application - Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data

národní, tak i na mezinárodní úrovni a během několika let byly použity v ohromném množství vnitrostátních předpisů dotýkajících se veřejného i soukromého sektoru.

„V sekretariátu Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj se ochranou osobních údajů zabývá výbor pro politiku v oblasti informací, výpočetní techniky a komunikací - **ICCP** (Information, Computer and Communication Policy) a v jeho rámci pracovní skupina pro bezpečnost informací a soukromí - **WPISP** (Working Party on Information Security and Privacy). Úřad pro ochranu osobních údajů s touto pracovní skupinou spolupracuje ve věcech ochrany soukromí. V České republice je gestorem pro činnost ve výboru ICCP Ministerstvo vnitra. Celkový postup České republiky v OECD koordinuje Ministerstvo zahraničních věcí.“³⁸

Obrázek 1 Postavení pracovní skupiny WPISP v systému orgánů OECD³⁹

Účastníci pracovní skupiny **WPISP** jsou zástupci členských zemí, obchodní a občanské společnosti a další mezinárodní organizace. Pracovní skupina WPISP se schází dvakrát do roka v Paříži a organizuje různá zasedání a konference, kde se sdílejí získané zkušenosti a představují nové koncepce. WPISP představuje mezivládní fórum, které formou konsensu udržuje důvěru a bezpečnost v oblasti ochrany soukromí a osobních údajů v moderní společnosti. „Zprostředkovává výměnu zkušeností ohledně bezpečnosti informačních a komunikačních systémů a ochrany osobních údajů a soukromí v globální informační infrastruktuře, respektive v globální informační společnosti mezi členskými zeměmi OECD. Monitoruje a analyzuje vývoj a trendy v oblasti bezpečnosti informačních a komunikačních systémů a ochrany osobních údajů a soukromí, zpracovává a propaguje cíle a implementaci příslušných OECD směrnic,

³⁸ <http://uoou.cz/uoou.aspx?menu=50&submenu=54> (cit. 7.10.2011)

³⁹ Obrázek převzat z prezentace OECD dostupné z

http://www.oecd.org/document/46/0,3746,en_2649_34255_36862382_1_1_1_1,00.html (cit. 8.10.2011)

*doporučení a dalších dokumentů v dané oblasti v jednotlivých členských státech i dalších zemích. Skupina je v gesci Ministerstva vnitra.*⁴⁰ Výsledky těchto jednání slouží jako základ pro vývoj a koordinaci národních politik a zároveň se klade důraz na respektování kulturních, právních a sociálních rozdílů mezi státy.

WPISP se aktuálně zaměřuje na oblasti činností, kam patří zejména tzv. Radio Frequency Identification (RFID), ochrana dětí a mládeže v online prostředí, mezinárodní spolupráce při prosazování práva, řízení digitální identity (Digital Identity Management IDM), elektronické ověřování (Electronic Authentication), senzorové sítě (Sensor-based networks), práce na projektech na ochranu soukromí při obchodování prostřednictvím elektronických sítí, projektech na ochranu soukromí při on-line řešení sporů nebo projektech na on-line testování úrovně ochrany osobních údajů firem, apod.⁴¹

1.3.2. Ochrana osobních údajů na půdě Rady Evropy

Před masivním rozšířením počítačových technologií byla správa osobních údajů prováděna manuálně a jednalo se o vcelku složitý a zdoluhavý proces. Avšak postupem času, vzhledem k poválečnému hospodářskému rozvoji států v 60. letech, se postupným používáním moderních informačních systémů začaly zpracovávat osobní údaje a jiná data automatizovaně. Toto je výsledek ekonomického a společenského rozvoje, kdy se jednotlivec stává účastníkem tzv. „*informační společnosti*“ a kde je na denním pořádku zásah do soukromí ze strany poskytovatelů nejrůznějších služeb, jako je např. bankovníctví, pojišťovnictví, telekomunikace, zdravotní péče atd. Nutno podotknout, že tento způsob zpracování nabízí značné výhody z hlediska rychlosti, efektivity a produktivity. Nebezpečí, které bylo spojeno s přechodem od manuálního zpracování osobních údajů k automatizovanému, vedlo na půdě Rady Evropy členské státy k častým diskuzím. Tyto diskuze vyústily v roce 1968 Doporučením č. 509 Parlamentního shromáždění adresovaným Výboru ministrů o provedení průzkumu⁴², zda Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 a vnitrostátní právní předpisy jednotlivých členských států Rady Evropy jsou schopny zajistit dostatečnou ochranu práva na soukromí a s tím souvisejícího práva na ochranu osobních údajů.

---

⁴⁰ <http://www.mvcr.cz/clanek/oecd-345553.aspx> (cit. 8.10.2011)

⁴¹ Více informací o činnosti WPISP lze nalézt na internetových stránkách OECD např. z : http://www.oecd.org/department/0,3355,en_2649_34255_1_1_1_1_1,00.html

⁴² Parliamentary Assembly, Recommendation 509 (1968) on human rights and modern scientific and technological developments

Výsledkem tohoto průzkumu byla studie, která konstatovala, že stav ochrany práva na soukromí a ochrany osobních údajů je nedostatečný a nelze nadále opomíjet fakt, že je potřeba tuto otázku řešit na mezinárodní úrovni.

Po tomto zjištění bylo prvním krokem Výboru ministrů vydání dvou rezolucí. Byla to Rezoluce (73) 22 o ochraně soukromí a osobních údajů jednotlivců uložených v elektronických databankách v soukromém sektoru⁴³ a Rezoluce (74) 29⁴⁴, která se týkala sektoru veřejného. Obě tyto rezoluce obsahovaly základní principy a pravidla ochrany osobních údajů a byť byly právně nezávazné a měly pouze povahu doporučení, byly hlavním impulsem pro vlády členských států Rady Evropy, které postupně začaly přijímat právní předpisy upravující ochranu osobních údajů⁴⁵. Bylo však zřejmé, že komplexní ochrana osobních údajů na vnitrostátní úrovni bude účinná jen tehdy, pokud bude posílena formou mezinárodních právně závazných norem.

Z výše uvedených důvodů byla po čtyřech letech vyjednávání Radou Evropy přijata a otevřena k podpisu dne 28. ledna 1981 ve Štrasburku **Úmluva č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat.**⁴⁶ Úmluva č. 108 vstoupila v platnost dne 1. října 1985 poté, co ji ratifikovalo prvních 5 členských států Rady Evropy.⁴⁷ Jménem České republiky byla Úmluva č. 108 podepsána ve Štrasburku dne 8. září 2000 a vyslovil s ní souhlas Parlament České republiky a prezident republiky Úmluvu ratifikoval. Ratifikační listina byla následně uložena u generálního tajemníka Rady Evropy, který je deponitářem Úmluvy č. 108, dne 9. července 2001. Pro Českou republiku se Úmluva č. 108 stala platnou podle svého čl. 22 odst. 3 dne 1. listopadu 2001.⁴⁸ *„Přijetí této Úmluvy Rady Evropy a zakotvení celoevropských zásad ochrany osobních údajů v českém právním řádu, harmonizace českého práva se zásadami formulovanými v Úmluvě znamenalo splnění jedné ze zásadních podmínek členství České republiky v Evropské unii. Aktuální smysl tohoto dokumentu připomněla na tiskové konferenci PhDr. Miroslava Matoušová, [dnes již*

---

⁴³ Council of Europe, Committee of Ministers, Resolution (73) 22 on the protection of privacy of individuals vis-à-vis electronic data banks in the private sector

⁴⁴ Council of Europe, Committee of Ministers, Resolution (74) 29 on the protection of individuals vis-à-vis electronic data banks in the public sector

⁴⁵ Německo, Rakousko, Francie, Dánsko, Lucembursko, Norsko, Švédsko, Španělsko, Portugalsko a např. ve Španělsku a Portugalsku je o ochraně osobních údajů pojednáno dokonce v jejich Ústavě

⁴⁶ Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, ETS No.: 108

⁴⁷ Německo, Francie, Španělsko, Norsko a Švédsko dle čl. 22 odst. 2 Úmluvy č. 108

⁴⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 115/2001 Sb.m.s., o Úmluvě o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat

bývalá, pozn. aut.] *inspektorka Úřadu, která opírá svůj pohled na uvedený dokument mj. o svou praxi místopředsedkyně Samostatného kontrolního orgánu EUROPOLu.*⁴⁹

Úmluva č. 108 představuje první právně závazný dokument mezinárodního práva pro její smluvní strany, který se na území evropského kontinentu komplexně zabývá otázkou ochrany osobních údajů a čerpá inspiraci přímo z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod z roku 1950 - zejména z jejího článku 8. I když Úmluva č. 108 byla určena především členským státům Rady Evropy jako základní dokument sloužící k harmonizaci národních úprav ochrany osobních údajů, je nutno dodat, že i nečlenské státy se mohou stát jejími signatáři. Postup přístupu nečlenského státu k Úmluvě č. 108 je upraven v jejím čl. 23. Hlavním důvodem, proč je umožněno přistoupit i nečlenským státům, je dosažení jednoho ze základních cílů Úmluvy a předsevzetí zaručit bezpečný tok osobních údajů mezi smluvními státy.⁵⁰

Hlavní význam Úmluvy č. 108 je spatřován v tom, že formulovala základní zásady ochrany osobních údajů, nastínila budoucí model ochrany osobních údajů a v neposlední řadě definovala základní pojmy, bez nichž bychom se při nakládání s osobními údaji neobešli, a konečně vymezila principy a budoucí cíle, kam má právo na ochranu osobních údajů vždy směřovat. „*Úmluva č. 108 se vztahuje pouze na automatizované zpracování, resp. automatizované soubory. Podle článku 3 odst. 2 písm. c) však signatářské státy mohou její působnost rozšířit i na zpracování, které se děje jinak než automatizovaně.*“⁵¹ Tak také učinila např. i Česká republika spolu s ratifikací Dodatkového protokolu k Úmluvě 108 dne 24. září 2003.⁵²

Dle čl. 1 „*účelem této Úmluvy je zaručit na území každé smluvní strany každé fyzické osobě, ať je jakékoli národnosti nebo pobývá kdekoli, úctu k jejím právům a základním svobodám, a zejména k jejímu právu na soukromý život, se zřetelem k automatizovanému zpracování osobních údajů, které se k ní vztahují („ochrana údajů“).*“

---

⁴⁹http://www.ipravnik.cz/cz/aktuality/ap_3/pd_2/art_2976/rbsearchsource_articles/txtexpresion_st%C3%AD%C5%BEnosti/detail.aspx (cit. 10.10.2011)

⁵⁰ Přehled států, které ratifikovaly Úmluvu č. 108 je dostupný z <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=108&CM=1&DF=&CL=ENG>

⁵¹ MATES, P.: *Ochrana soukromí ve správním právu*, 2. vydání, Praha: Linde, 2006, str. 189

⁵² „*The Czech Republic declares that, according to Article 3, sub-paragraph 2.c, of the Convention, it will also apply this Convention to personal data files which are not processed automatically.*“ Čerpáno z <http://conventions.coe.int/treaty/commun/listedeclarations.asp?nt=108&cm=1&df=11/7/2006&cl=eng&vl=1> (cit. 10.10.2011)

Aby bylo možné beze zbytku naplnit základní zásady deklarované Úmluvou č. 108, je nezbytné, aby smluvní státy přijaly potřebná opatření ve svém vnitrostátním právním řádu a jim podřízené subjekty je náležitě plnily. Rád bych upozornil na některé základní zásady, které s sebou přinesla Úmluva č. 108 ve své Hlavě II. Hlavní ideou těchto zásad je především požadavek poctivého a zákonného shromažďování a automatického zpracování osobních údajů. Takto shromážděné údaje smějí být dále uchovány pouze pro stanovené a oprávněné účely a je třeba se vyvarovat jejich použití, které je neslučitelné s těmito účely. Jedním z požadavků na shromážděné osobní údaje je udržovat je v přesném a aktuálním stavu a uchovávat je pouze po dobu nikoli delší, než je to pro účely jejich shromáždění opravdu nutné. Všechny tyto zásady musí respektovat princip proporcionality.

Dále Úmluva č. 108 stanoví svůj další cíl, kterým je volný pohyb osobních údajů mezi smluvními státy. „*Pro předání osobních údajů do států, které ratifikovaly Úmluvu č. 108 to znamená, že ze strany České republiky se tato úmluva vztahuje jak na automatizované tak i neautomatizované zpracování osobních údajů a pokud je naplněn její článek 12 odst. 2, platí pro oba typy těchto datových souborů, že smluvní strana nemůže pouze z důvodu ochrany soukromého života zapovědět nebo podrobit zvláštnímu povolení tok osobních údajů směřující na území druhé smluvní strany.*“⁵³ Smluvní strany by mohly bránit přeshraničnímu toku osobních údajů jen ve dvou případech. První případ by byl, kdyby přijímající strana nebyla schopna řádně či rovnocenně zabezpečit ochranu přijímaných údajů, a ve druhém případě by se bránilo volnému toku osobních údajů přes hranice tam, kde by byly údaje převedeny do nějakého třetího státu, který není smluvní stranou Úmluvy č. 108.⁵⁴

Úmluva č. 108 dále zřídila **Poradní výbor** dle svého článku 18⁵⁵, který se skládá ze zástupců smluvních stran Úmluvy č. 108, které doplňují pozorovatele z jiných členských či nečlenských států a mezinárodních organizací. Hlavním posláním Poradního výboru je přijímání pracovních programů, stanovisek a zpráv, určování priorit, jakým problémovým oblastem je potřeba se blíže věnovat a v neposlední řadě je také odpovědný za vypracování hodnotících zpráv na různá témata, jako je např. předávání osobních údajů třetím stranám, které nejsou vázány odpovídající úrovní

---

⁵³ <http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=41&submenu=45&loc=49> (cit. 10.10.2011)

⁵⁴ čl. 12 odst. 3 Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat

⁵⁵ Consultative Committee of the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (T-PD).

ochrany osobních údajů a přezkum provádění Úmluvy č. 108 smluvními stranami. Tento výbor vypracoval Změny Úmluvy č. 108⁵⁶, přijaté Výborem ministrů ve Štrasburku dne 15. června 1999, díky nimž bylo umožněno Evropským společenstvím přistoupení k Úmluvě č. 108.

Spolu s Poradním výborem (T-PD) na půdě Rady Evropy působí v oblasti ochrany osobních údajů také Komisař pro ochranu osobních údajů (Council of Europe Data Protection Commissioner). Úkolem Komisaře je dohlížet na dodržování pravidel týkajících se ochrany osobních údajů a jejich shromažďování a zpracováváním Radou Evropy. Současnou komisařkou je Eva Souhrada-Kirchmayer (Rakousko).⁵⁷

K Úmluvě č. 108 byl přijat **Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, o orgánech dozoru a toku dat přes hranice**.⁵⁸ Tento Protokol připravil Poradní výbor v roce 1999 a následně ho předložil Výboru ministrů, který ho přijal dne 23. května 2001. Otevřen k podpisu byl ve Štrasburku dne 8. listopadu 2001, při příležitosti 109. zasedání Výboru ministrů Rady Evropy. Pro Českou republiku se stal závazným 10. dubna 2002.

Důvody, proč byl přijat Dodatkový protokol, byly dva. Prvním důvodem bylo zlepšit uplatňování zásad obsažených v Úmluvě č. 108 tím, že vytvoří na území každého signatářského státu nezávislý dozorový orgán vybavený účinnými pravomocemi, který dohlédne na dodržování pravidel pro zacházení s osobními údaji obsaženými v Úmluvě č. 108. Dle článku 10 Úmluvy č. 108, každý stát, na základě svého vnitrostátního právního předpisu, dozorovému orgánu poskytne možnost ukládat vhodné sankce a nápravné opatření, pokud by při plnění svých úkolů zjistil porušení pravidel při nakládání s osobními údaji.

Druhým důvodem byla potřeba zajistit ještě bezpečnější právní rámec upravující tok osobních údajů přes hranice států. *„Tento nárůst toku dat přes hranice je důsledkem stále rostoucího objemu mezinárodní výměny v globálním měřítku, spolu s technologickým pokrokem a jeho četnou aplikací. A proto je v této době třeba neustále vyvíjet větší úsilí o zlepšení účinnosti ochrany práv zaručených Úmluvou č. 108. Účinná ochrana naopak vyžaduje mezinárodní harmonizaci nejen základních zásad ochrany*

---

⁵⁶ Amendments to the Convention for the protection of individuals with regard to automatic processing of personal data (ETS No. 108) allowing the European Communities to accede dostupné z <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/dataprotection/Amendments%20to%20the%20Convention%20108.asp> (cit. 14.10.2011)

⁵⁷ http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/DataProtection/Commissioner_en.asp (cit. 16.3.2012)

⁵⁸ Additional Protocol to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, regarding Supervisory Authorities and Transborder Data Flows (EST No. 181)

údajů, ale také do jisté míry prostředků k jejich provádění v tak rapidně se měnícím, vysoce technickém prostředí a harmonizaci podmínek, za kterých bude možné předání osobních údajů přes státní hranice.“⁵⁹

K upřesnění a sjednocení výkladu Úmluvy č. 108 vydává Rada Evropy řadu doporučení.⁶⁰ Tato doporučení vznikala postupem času od roku 1981 a jsou vydávána, proto, že ani ustanovení Úmluvy č. 108, ani ustanovení vnitrostátních předpisů, nepostihují veškeré situace, které se v praxi mohou vyskytnout. Přijímání těchto doporučení, které se dotýkají nejrůznějších oblastí našeho každodenního života, považují za snazší a rychlejší způsob reakce na aktuální problémy, než např. měnit jednotlivé články Úmluvy č. 108. Doporučení se snáze navrhuje, schvalují a provádějí, protože k tomu postačuje jednohlasné schválení Výborem ministrů. Nutno ještě podotknout, že tato jednotlivá doporučení nejsou právně závazná, ale působí jako jakýsi

---

⁵⁹ Volný překlad odst. 4 Důvodové zprávy k Dodatkovému protokolu č. 181, „4. *This increase in the flow of data across national borders is a consequence of the ever-growing volume of international exchanges on a global scale, together with technological progress and its numerous applications. At the same time, therefore, a constant effort is needed to improve the effective protection of the rights guaranteed by the Convention. Effective protection in turn requires international harmonisation not only of the basic principles of data protection but also, to a certain extent, of the means of implementing them in such a rapidly changing, highly technical field and of the conditions in which the transfers of personal data can be made across national borders.*“

Dostupné z <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/181.htm> (cit. 14.10.2011)

⁶⁰ Doporučení a rezoluce Výboru ministrů jsou dostupná z

http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/dataprotection/Legal_instruments_en.asp (cit. 14.10.2011)

Doporučení CM/Rec (2010) 13 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů v rámci profilování

Doporučení č. R (2002) 9 o ochraně osobních údajů shromažďovaných a zpracovávaných pro účely pojištění

Doporučení č. R (99) 5 Výboru ministrů členským státům, týkající se ochrany soukromí na internetu

Doporučení č. R (97) 18 o ochraně osobních údajů shromažďovaných a zpracovávaných pro statistické účely

Doporučení č. R (97) 5 o ochraně zdravotních údajů

Doporučení č. R (95) 4 o ochraně osobních údajů v oblasti telekomunikačních služeb, se zvláštním zřetelem k telefonním službám

Doporučení č. R (92) 1 o využívání analýzy deoxyribonukleové kyseliny (DNA) v rámci systému trestní justice

Doporučení č. R (91) 10 o sdělování osobních údajů v držení veřejných orgánů třetím stranám

Doporučení č. R (90) 19 o ochraně osobních údajů používaných při platebních a jiných souvisejících operacích

Doporučení č. R (89) 2 o ochraně osobních údajů používaných pro účely zaměstnání

Doporučení č. R (87) 15 Výboru ministrů členským státům upravující používání osobních údajů v policejním sektoru

Doporučení č. R (85) 20 o ochraně osobních údajů používaných pro účely přímého marketingu

Doporučení č. R (83) 10 o ochraně osobních údajů používaných pro vědecký výzkum a statistiku

Doporučení č. R (81) 1 o omezeních pro automatizované zdravotní banky dat

spolehlivý návod pro své adresáty, tj. členské státy Rady Evropy, bez ohledu na to, zda jsou signatáři Úmluvy č. 108 či nikoliv.

Závěrem této podkapitoly bych rád připomněl, že „výročí Úmluvy č. 108 připadá na 28. leden, který byl proto zvolen za **Den ochrany údajů**. V letošním roce využívá Rada Evropy Den ochrany údajů k zahájení konzultace na téma, jak úmluvu č. 108 modernizovat a jak dále zpřísnovat normy na ochranu údajů v Evropě i po celém světě.“⁶¹ Mezinárodní den ochrany osobních údajů vyhlásila v roce 2007 Rada Evropy a Evropská komise a proto se tento Den ochrany údajů slaví již po šesté. A proč se vlastně slaví Den ochrany údajů? Zkuste si odpovědět na následující otázky. Víte, kdo všechno zpracovává vaše osobní údaje? Jak s těmito údaji nakládá? Poskytuje je dalším osobám? „V roce 2003 byl v členských zemích Evropské unie proveden průzkum, podle jehož výsledků má 70% občanů EU pouze malou představu o tom, jakým způsobem jsou v jejich zemi chráněny osobní údaje. Tyto výsledky jsou o to vážnější, že ochrana osobních údajů je pro život každého jedince zcela klíčová, ať již hovoříme o pracovních záležitostech, vztazích s úřady, lékařské péči, cestování či pohybu na počítačové síti Internet. Pouze tam, kde jsou dostatečně chráněny osobní údaje, mohou být naplňována i další ze základních občanských práv, především právo na svobodu projevu a svědomí.“⁶² Proto hlavním cílem Dne ochrany údajů je zvýšit povědomí veřejnosti o ochraně osobních údajů a informovat osoby o jejich právech i osvědčených postupech a ukázat jim, jak mohou uplatňovat svoje práva mnohem efektivněji. Dnes a denně bychom si měli připomínat, jak se informační technologie prolínají do našeho soukromí, a to i při každodenních činnostech, jako je ranní cesta do práce nebo třeba nákup v supermarketu. Všude, kde se pohybujeme, za sebou zanecháváme svoji „datovou stopu“, která se dá velmi snadno zneužít. „Pan Thorbjørn Jagland, generální tajemník Rady Evropy, a paní Viviane Reding, místopředsedkyně Evropské komise, se rozhodli využít této příležitosti a uspořádat společné akce na vysoké úrovni, aby obě instituce společnými silami podpořily základní právo na ochranu údajů.“⁶³ Tato setkání na vysoké úrovni si kladou za úkol připomenout si 30. výročí Úmluvy č. 108 a následně pořádat veřejné konzultace týkající se problematiky ochrany soukromí a osobních údajů.

---

⁶¹<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/102&format=HTML&aged=1&language=CS&guiLanguage=en> (cit. 15.10.2011)

⁶² http://www.uouu.cz/files/den_ochrany_osobnich_udaju.pdf (cit. 15.10.2011)

⁶³ <http://www.data-protection-day.net/init.xhtml?event=36> (cit. 15.10.2011)

1.3.3. Ochrana osobních údajů v rámci Evropské unie

Výše zmiňovaná Úmluva č. 108 se stala jedním ze základních pilířů ochrany osobních údajů v Evropě a posléze na něj navázalo množství dalších dokumentů upravujících ochranu soukromí a osobních údajů v zemích Evropské unie.

Již v roce 1981 vydala Evropská komise doporučení ze dne 29. července 1981⁶⁴, ve kterém nabádala všechny členské státy Evropského hospodářského společenství k přistoupení k Úmluvě č. 108. Hlavní důvodem vydání tohoto doporučení byly rozdíly v právních předpisech o ochraně osobních údajů v členských státech Společenství a s tím související potíže při zabezpečení ochrany osobních údajů. Proto Evropská komise uznala za vhodné, aby došlo ke sblížení úrovně ochrany dat na evropské úrovni. Tímto krokem by se významně přispělo k výkonu základních občanských práv.

*„V dopise ze dne 22. října 1997 generální tajemník Evropské komise oznámil generálnímu tajemníkovi Rady Evropy žádost Evropských společenství přistoupit k Úmluvě č. 108 a rozhodnutí Rady Evropské unie dne 22. července 1997, zmocnit Komisi, aby zahájila jednání s cílem přistoupení k této úmluvě co nejdříve. Přistoupení Evropských společenství odráží přání Evropské unie rozvíjet spolupráci s Radou Evropy a přispět k vytvoření silnějšího mezinárodního fóra o ochraně osobních údajů, zejména ve vztahu ke třetím zemím.“*⁶⁵ Dle článku 21 Úmluvy č. 108 byly vypracovány změny Poradním výborem, které Výbor ministrů Rady Evropy schválil na svém 675. zasedání dne 15. června 1999. Následně byly pozměňovací návrhy předloženy smluvním stranám Úmluvy č. 108 k přijetí a změny mohly vstoupit v platnost dle článku 21 odst. 6 třicátým dnem poté, co všechny smluvní strany informovaly generálního tajemníka o jejich přijetí. Tím, že tyto změny Úmluvy č. 108 vstoupily v platnost, mohla Evropská společenství přistoupit k Úmluvě č. 108.

---

⁶⁴ Doporučení Komise 81/679/EHS o Úmluvě Rady Evropy o ochraně osob při automatizovaném zpracování osobních údajů

⁶⁵ Volný překlad odst. 4 Důvodové zprávy o pozměňovacích návrzích k Úmluvě č. 108 umožňující přistoupení Evropského společenství, „4. In a letter dated 22 October 1997 the Secretary General of the European Commission notified the Secretary General of the Council of Europe of the application of the Communities to accede to the Convention, and the decision of the Council of the Union, on 22 July 1997, to authorise the Commission to start negotiations with a view to acceding to the Convention as soon as possible. Accession by the Communities reflects the European Union's wish to develop co-operation with the Council of Europe and help create a stronger international forum on data protection, particularly vis-à-vis third countries.“

Dostupné z

<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/dataprotection/Explanatory%20Memorandum%20on%20the%20amendments%20to%20Convention%20108.asp#TopOfPage> (cit. 16.10.2011)

V roce 1995 se Evropská unie odhodlala vydat vlastní právní dokument, kterým byla **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů**.⁶⁶ Protože se jedná o směrnici Evropské unie, která tvoří tzv. *acquis communautaire*, mají povinnost ji nejen členské státy EU, ale i nově přistupující státy a státy žádající o členství do EU, zahrnout do svého vnitrostátního práva. Členskými státy byly poskytnuty celé tři roky, aby transponovaly Směrnici č. 95/46/ES do 24. října 1998 a harmonizovaly tak svou národní legislativu a aplikační praxi v oblasti ochrany osobních údajů. Avšak nedostatky v implementaci přetrvávaly u mnoha států i v následujících letech.⁶⁷ Zde bych poukázal např. na Lucemburské velkovévodství, proti kterému bylo vedeno řízení pro porušení smlouvy iniciované Evropskou komisí.⁶⁸ Lucemburské velkovévodství neuvedlo ve stanové lhůtě v účinnost právní a správní předpisy pro dosažení souladu se Směrnici č. 95/46/ES a tím nesplnilo své povinnosti podle článku 32 této směrnice. ESD konstatoval, že v souladu s ustálenou judikaturou⁶⁹, se nemůže členský stát dovolávat ustanovení, praxe nebo okolností svého vnitrostátního právního systému, aby odůvodnil nesplnění povinností a lhůty stanovené ve směrnici.

„Ani v přípravě ČR na vstup do EU nebylo snadné se plně s obecnou směrnicí v legislativě i praxi vyrovnat, i když již velmi brzy po roce 2000, kdy vstoupil v účinnost nový zákon o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb. a byl tímto zákonem založen nezávislý orgán dozoru – Úřad pro ochranu osobních údajů Evropská komise ve svých základních hodnotících dokumentech, jako bylo Přístupové partnerství (Accession Partnership), roční pravidelné zprávy (Regular Reports), závěrečná Monitorovací zpráva (Monitoring Report) i závěry mise expertů „Peer Review“ velmi pozitivně hodnotila vysokou míru harmonizace legislativy i praktickou činnost Úřadu. Nicméně k

---

⁶⁶ Directive 95/46/ES of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data

⁶⁷ Viz. Commission of the European Communities, Report from the Commission, First report on the implementation of the Data Protection Directive (95/46/EC) ze dne 15.5.2003, dostupná z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0265:FIN:EN:PDF> (cit. 16.10.2011)

⁶⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 2001, Komise Evropských společenství proti Lucemburskému velkovévodství. Věc C-450/00. Sbíрка rozhodnutí 2001, strana I-07069

⁶⁹ Viz. rozsudek Soudního dvora ze dne 15. června 2000, Komise Evropských společenství proti Řecké republice. Věc C-470/98. Sbíрка rozhodnutí 2000, strana I-4657, bod 11 a rozsudek Soudního dvora ze dne 7. prosince 2000, Komise Evropských společenství proti. Italské republice. Věc C-423/99. Sbíрка rozhodnutí 2000, strana I-11167, bod 10

*posledním detailním úpravám dokončujícím plnou transpozici směrnice dochází až při novele připravované k datu vstupu do EU.*⁷⁰

Hlavním legitimním důvodem pro vytvoření Směrnice č. 95/46/ES byl rapidně se rozvíjející vnitřní trh Evropské unie⁷¹, a proto bylo velmi důležité usnadnit a zabezpečit volný tok osobních údajů v rámci Evropské unie. Směrnice č. 95/46/ES svými články navazuje i na Dodatkový protokol k Úmluvě č. 108. Ve svých člancích zpřisňuje tok osobních údajů mimo členské státy Evropské unie a tím se snaží zajistit vyšší míru ochrany osobních údajů občanům Evropské unie. Směrnice č. 95/46/ES ve svém čl. 1 stanoví, že: „Členské státy zajišťují v souladu s touto směrnicí ochranu základních práv a svobod fyzických osob, zejména jejich soukromí, v souvislosti se zpracováním osobních údajů.“ Současně ve druhém odstavci tohoto článku zakazuje členským státům omezit ani zakázat volný pohyb osobních údajů mezi členskými státy a to z důvodů této ochrany.

Jak už bylo řečeno výše, obsah Směrnice č. 95/46/ES navazuje na základní zásady nakládání s osobními údaji, které jsou deklarované v Úmluvě č. 108, za současného použití obecných právních zásad finality a proporcionality. Tyto zásady směrnice dále zpřesňuje a rozšiřuje. Dle mého názoru je směrnice více podrobnější a přísnější než Úmluva č. 108. Na rozdíl od Úmluvy č. 108, která se vztahuje pouze na automatické zpracování osobních údajů, se Směrnice č. 95/46/ES vztahuje i na jiná zpracování než automatizovaná. „Směrnice 95/46/ES zavazuje členské státy stanovit, že osobní údaje musí být:

- zpracovány korektně a přípustným způsobem;
- sbírány pro stanovené účely, výslovně vyjádřené a legitimní a nesmí být dodatečně zpracovány způsobem neslučitelným s těmito účely;
- přiměřené, podstatné a nepřesahující míru s ohledem na účely, pro které jsou sbírány a pro které jsou dodatečně zpracovány;
- přesné, a je-li to nezbytné, i aktualizované;
- zachovávány ve formě umožňující identifikaci osob po dobu nepřesahující období nezbytné pro uskutečnění cílů, pro které jsou sbírány nebo dodatečně zpracovány.⁷²

---

⁷⁰ <http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=0&submenu=50&loc=79> (cit. 16.10.2011)

⁷¹ čl. 26 Smlouvy o fungování Evropské unie (Celex 11957E)

⁷² MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana*, 2. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 5

Směrnice č. 95/46/ES se také věnuje podobě, jakou by měl mít **dozorový orgán** („*Supervisory authority*“) pro oblast ochrany osobních údajů. Ve svém článku 28 ukládá povinnost každému členskému státu, aby zřídil nové orgány veřejné moci a pověřil je výkonem kontrolní činnosti. Podmínkou je, aby takovýto orgán byl při plnění svých úkolů zcela nezávislý. K jeho pravomocem zejména patří oprávnění provádět šetření, mít pravomoc k přístupu ke zpracovávaným údajům a musí shromažďovat veškeré informace nezbytné pro splnění svých úkolů. Dále mu článek 28 umožňuje účinně zasáhnout, to znamená, že může nařídit blokování, výmaz nebo zničení údajů nebo dočasně či trvale zakázat zpracování. Při všech těchto činnostech orgán zaujímá svá stanoviska, která vhodně zveřejňuje. V případě, že by úřad zjistil porušení vnitrostátních předpisů přijatých k provedení této směrnice, má pravomoc obrátit se na soud nebo toto porušení oznámit soudnímu orgánu.

V rámci legislativního procesu, při přijímání novelizací nebo nové právní úpravy na úseku ochrany osobních údajů, má tento orgán funkci tzv. konzultanta. Jako konzultant poskytuje zákonodárci svá stanoviska a postřehy z praxe, které se týkají jednotlivých oblastí ochrany osobních údajů.

Hlavním úkolem orgánu dozoru je poskytnout pomoc, ochranu nebo konzultaci jakékoli osobě či sdružení, které zastupuje fyzické osoby. Na orgány dozoru se tyto osoby obracejí formou žádosti týkající se ochrany jejich práv a svobod v souvislosti se zpracováním osobních údajů.

Podle článku 29 Směrnice č. 95/46/ES byl zřízen nezávislý poradní orgán pro ochranu dat a soukromí v rámci EU. Je jím **Pracovní skupina pro ochranu údajů (WP29)**⁷³, mezi jejíž hlavní úkoly patří poskytovat odborná stanoviska Evropské komisi v otázkách ochrany osobních údajů a podporovat uplatňování jednotlivých obecných zásad obsažených ve Směrnici č. 95/46/ES všemi členskými státy prostřednictvím spolupráce mezi jednotlivými úřady pro ochranu osobních údajů.⁷⁴ WP29 vydává stanoviska a další dokumenty⁷⁵, kterými „*upřesňuje požadavky na ochranu osobních údajů stanovené právem EU ve snaze o jednotnou interpretaci komunitárního práva, případně reaguje na chystaná opatření, přípravu nových dokumentů apod. s významným*

---

⁷³ Article 29 Working Party

⁷⁴ Tasks of the Article 29 Data Protection Working Party, dostupné z http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/tasks-art-29_en.pdf (cit. 17.10.2011)

⁷⁵ Více viz. http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/index_en.htm (cit. 17.10.2011)

*dopadem do soukromí a ochrany osobních údajů jednotlivců.*⁷⁶ Český úřad pro ochranu osobních údajů je jejím členem a v současné době předseda českého úřadu vykonává funkci místopředsedy WP29.⁷⁷

Mezi tzv. *aquis communautaire* v oblasti ochrany osobních údajů, spolu se základní Směrnicí č. 95/46/ES, řadíme ještě další dokumenty, které představují speciální úpravu v určitých oblastech. Jedním z nich je např. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací.⁷⁸

Dle Viviane Redingové, místopředsedkyně Komise a komisařky odpovědné za spravedlnost, základní práva a občanství, je *„účinná ochrana údajů je zcela zásadní pro naši demokracii a je nosným pilířem pro další základní práva a svobody.“* Dále v této věci uvedla, že: *„Potřebujeme nalézt rovnováhu mezi obavami o narušení soukromí a volným pohybem informací, který napomáhá tvorbě ekonomických příležitostí. A právě těmito otázkami se chci v průběhu roku 2011 zabývat v našich návrzích na modernizaci unijních předpisů na ochranu údajů.“*⁷⁹

Mezi orgány a instituce Evropské unie patří také **Evropský inspektor ochrany osobních údajů.** *„Funkce evropského inspektora ochrany údajů byla vytvořena v roce 2001. Úkolem evropského inspektora ochrany údajů je zajistit, aby všechny instituce a orgány EU respektovaly právo občanů na soukromí při zpracovávání jejich osobních údajů.“*⁸⁰ Současným evropským inspektorem byl jmenován Peter Hustinx, jehož mandát skončí v lednu 2014.

---

⁷⁶ <http://uoou.cz/uoou.aspx?menu=50&submenu=52> (cit. 17.10.2011)

⁷⁷ RNDr. Igor Němec, více informací zde http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/structure/vice-chairmen/index_en.htm (cit. 17.10.2011)

⁷⁸ Do českého právního řádu byla implementována zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích

⁷⁹ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/102&format=HTML&aged=1&language=CS&guiLanguage=en> (cit. 15.10.2011)

⁸⁰ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/edps/index_cs.htm (cit. 17.10.2011)

2. Právní úprava ochrany osobních údajů v českém právním řádu

Pokud se poohlédneme zpět do minulosti, zjistíme, že od období nástupu komunismu v roce 1948 nebyla totalitním režimem jednotlivci poskytována prakticky žádná ochrana osobních údajů ani soukromí. Jinak by totiž tento režim byl „sám proti sobě“ a znesnadňoval by si možnost kontrolovat a popřípadě pronásledovat osoby, které byly pro tento režim „nepohodlné“.

Právo na ochranu osobních údajů, které se postupně v demokratických režimech vyčlenilo z práva na soukromí, se postupem času začalo řadit mezi samostatná základní lidská práva. Také podle toho s ním bylo nakládáno a byla mu poskytována i odpovídající ochrana a pozornost. První náznaky potřeby chránit osobní údaje před jejich zneužitím se začaly objevovat po 17. listopadu 1989, kdy došlo ke svržení totalitního režimu, který ochraně a prosazování základních lidských práv vůbec nepřál, naopak je potlačoval.

Tzv. sametová revoluce s sebou přinesla zásadní změny v tehdejší společnosti a to zejména novou, propracovanější úpravou lidských i občanských práv, které obsahovala a garantovala Listina základních práv a svobod přijatá dne 9. ledna 1991. V období demokratické společnosti se dostávaly do popředí demokratické principy a hodnoty, jako jsou např. dle Preambule Listiny základních práv a svobod neporušitelnost přirozených práv člověka, respekt k právům občana, uznání svrchovanosti zákona a návaznost na tradice humanismu, demokracie a samosprávy.⁸¹

2.1. Ústavní východiska

Pokud se tedy podíváme na ochranu osobních údajů z ústavněprávního hlediska, neleze nehovořit o Ústavě České republiky⁸² a Listině základních práv a svobod⁸³ vydané dne 16. prosince 1992 a účinné od 1. ledna 1993.

Dle článku 3 Ústavy je součástí ústavního pořádku České republiky Listina základních práv a svobod. Pojem „ústavní pořádek“ je blíže definován článkem 112 odst. 1 Ústavy, kde jsou vyjmenovány právní předpisy ústavní síly, které tvoří jeho součást.

---

⁸¹ KLÍMA, K. et al.: *Komentář k Ústavě a Listině*, 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 927

⁸² Ústavní zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁸³ Listina byla vydána za dob ČSFR jako ústavní zákon č. 23/1991 Sb. Po rozpadu federace byla Listina vyhlášena jako usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

„Listina základních práv a svobod (dále jen Listina) byla přijata do československého právního řádu v roce 1991. Znamenala novou ústavní situaci pro občany ČSFR. Mezinárodněprávně se stala základem pro přijetí Československa do systému Rady Evropy, a tudíž i podřazení republiky jurisdikci Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.“⁸⁴

Poté, co vznikla Česká republika, byla Listina zařazena do ústavního pořádku České republiky; hned vedle Ústavy. Listina je ústavněprávní normou a jako pramen ústavního práva představuje katalog základních lidských práv a svobod, který z velké části vychází z mezinárodní úpravy lidských práv. V důsledku toho poskytuje základním právům i dostatečný mezinárodní standard.

Listina především čerpala svoji inspiraci ze Všeobecné deklarace lidských práv a svobod z roku 1948, Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950, v neposlední řadě z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech z roku 1966 a jistě také z Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966.

Právo na soukromí je v rovině ústavněprávní předně garantováno článkem 7 a 10 Listiny. *„V článku 7 je zaručena nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, v článku 10 se garantuje právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Uvedená ustanovení představují první výslovné zakotvení soukromí nejen v ústavních předpisech, ale v našem právním řádu vůbec.“⁸⁵* Oba tyto články jsou zařazeny do Hlavy druhé, oddílu prvního, který zakotvuje základní lidská práva a svobody. Práva, chráněna Hlavou druhou Listiny, by se dala zařadit do skupiny práv osobní povahy, která se přímo váží k osobnosti člověka. Dle článku 1 Listiny, jsou tato práva nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná.

Článek 7 odst. 1 stanoví, že: *„Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“* Tento článek bychom mohli považovat za generální klauzuli (*lex generalis*), která zajišťuje celkovou ochranu lidské integrity, což znamená, že chrání jak fyzickou a duševní stránku každé lidské bytosti, tak i její vztahy k okolnímu světu. Kdežto ostatní ustanovení Listiny, která chrání jednotlivé dílčí části soukromí, bychom mohli považovat za ustanovení speciální (*lex specialis*). Druhá věta tohoto článku 7 nám říká, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí může být omezena jen v případech stanovených zákonem. *„Listina*

---

⁸⁴ KLÍMA, K. et al.: *Komentář k Ústavě a Listině*, 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 76

⁸⁵ MATES, P.: *Ochrana soukromí ve správním právu*, 2. vydání, Praha: Linde, 2006, str. 35

tedy nepředpokládá, že v podmínkách právního státu jde o absolutní a abstraktní, tedy nijak neomezenou integritu individua. Listina však požaduje, aby omezení

- *stanovil pouze zákon (čl. 7 a čl. 4 odst. 2 Listiny);*
- *šetřilo podstatu a smysl základního práva a svobody (čl. 4 odst. 4 Listiny);*
- *nebyla zneužita k jiným účelům, než ke kterým byla stanovena.* ⁸⁶

Garantem a současně i adresátem těchto povinností, jak vyplývá ze zákonodárcem použitého výrazu „*je zaručeno*“, je stát. Jeho hlavním úkolem je chránit lidské bytosti před neoprávněnými zásahy, resp. zdržení se takovýchto zásahů do těchto práv, jak ze strany orgánů veřejné moci, tak i jednotlivců.

Dalším článkem v pořadí, který upravuje právo na soukromí i právo na ochranu osobních údajů, je článek 10 Listiny, který stanoví, že: „(1) *Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. (2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.*“

Ustanovení článku 10 je možné aplikovat na jakoukoliv osobu, ať již státního občana České republiky, cizince či na osoby bez státní příslušnosti. Ochrana, kterou zaručuje článek 10 je dokonce aplikovatelná i na osoby zemřelé (jedná se o tzv. postmortální ochranu osobnosti dle §15 občanského zákoníku). Touto otázkou se zabýval i Nejvyšší soud, který ve svém rozhodnutí konstatoval, „*že přes smrt fyzické osoby pravidelně dále u osob jí nejbližších přetrvávají vytvořená a prožívaná rodinná pouta ve formě piety, resp. kultu, přičemž jejich význam pro prakticky každou pozůstalou fyzickou osobu je nepopiratelný. Proto necitlivý neoprávněný zásah proti této chráněné sféře fyzické osoby představovaný znemožněním realizace práva na pietu je zásahem do soukromí, který podle okolností může odůvodnit potřebu ochrany pozůstalé fyzické osoby podle ustanovení §11 násl. občanského zákoníku. Je-li pak takovým zásahem současně např. znevážena samotná zemřelá fyzická osoba, pak přistupuje i možnost postmortální ochrany této osoby podle §15 odst. 1 občanského zákoníku*“.⁸⁷

Cílem ustanovení článku 10 Listiny je ochrana fyzické a psychické integrity osobnosti a jejích projevů, jako jsou důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a jméno.

---

⁸⁶ KLÍMA, K. et al.: *Komentář k Ústavě a Listině*, 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 982

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2008 sp. zn. 30 Cdo 3361/2007

Všechny tyto jednotlivé projevy představují dílčí součásti soukromí a jako takové jsou chráněny jak Listinou, tak mezinárodními smlouvami.

V článku 10 odst. 2 je použit pojem „*soukromí a rodinný život*“. Je tomu tak zřejmě proto, že se pod tento pojem podřadí široký okruh hodnot⁸⁸, které jsou tímto článkem chráněny a proto je třeba tento pojem i široce interpretovat. Dle Ústavního soudu „*součástí soukromého života je nepochybně též rodinný život zahrnující vztahy mezi blízkými příbuznými a respektování soukromého, tedy i rodinného života, musí zahrnovat do určité míry právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi, aby tak bylo možno mimo jiné také rozvíjet a naplňovat vlastní osobnost.*“⁸⁹ V tomto pojetí se Ústavní soud ztotožňuje s interpretací a aplikací čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tak jak ji vykládá Evropská komise a Evropský soud pro lidská práva ve svých rozhodnutích.

Ochrana osobních údajů je zakotvena v článku 10 odst. 3 Listiny. Toto výše citované ustanovení, dává každému právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Samotné začlenění ochrany osobních údajů k právu na ochranu soukromí naznačuje, že bychom mohli na právní úpravu ochrany osobních údajů pohlížet, jako na zvláštní případ ochrany soukromí. Avšak, jak konstatuje Doc. Pavel Mates, stále více se prosazuje pojetí, dle kterého se právo na ochranu osobních údajů považuje za svébytné právo, které tvoří součást soukromí či soukromého života v širším slova smyslu. Ostatně důkaz o tomto tvrzení můžeme najít v §1 zákona o ochraně osobních údajů⁹⁰, který poskytuje každému ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromí, tak jak ho chrání článek 10 odst. 2 a odst. 3 Listiny.

Ze slova „*neoprávněný*“ vyplývá, že ochrana je poskytována takovému shromažďování, zveřejňování a jinému nakládání s osobními údaji, které nemá oporu v zákoně. Pokud tedy s osobními údaji nakládají orgány veřejné moci, musí k tomu mít zákonné zmocnění, a pokud tak konají subjekty soukromého práva, mohou činit vše, co jim zákon nezakazuje, a to takovým způsobem, aby se nedostaly do konfliktu se zákonem. O neoprávněný zásah do osobnostních práv fyzické osoby nemůže jít tehdy, kdy je tento zásah zákonem dovozen. To však platí za splnění všech podmínek, které tento zákon stanoví. „*Jde o situace, kdy nad individuálními zájmy jednotlivých fyzických*

---

⁸⁸ Např. tělo, podoba, sexualita, rodinné a příbuzenské vztahy apod.

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 28.5.2002 sp. zn. IV. ÚS 315/01

⁹⁰ Zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů

osob, do jejichž osobnosti je zasahováno, převládá závažnější, významnější a funkčně vyšší zvláštní veřejný zájem.“ Nesmí se však ze strany zasahujícího subjektu jednat o exces, tedy o vybočení za hranice, které mu stanovil zákon.⁹¹

V případě, že dochází k omezení práva na soukromí či zásahu do práva na ochranu osobních údajů ze strany orgánů vykonávajících veřejnou moc (tzn. jednajících na základě zákonné licence), hovoříme o tzv. vertikálních vztazích. Naopak v případě střetu práv subjektů s vůči sobě rovným postavením, se jedná o tzv. horizontální vztahy.

Ústavně garantovaná práva obsažená v článku 10 Listiny mají dále svoji zákonnou úpravu, která je více konkretizuje. Touto konkretizací mám na mysli například úpravu v §11 - §13 občanského zákoníku⁹², v části druhé hlavě druhé trestního zákoníku⁹³ jsou vyjmenovány skutkové podstaty trestných činů proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství a dále bychom související úpravu našli i v procesněprávních předpisech⁹⁴. Nutno však podotknout, že obsah a vymezení pojmu soukromí je z velké části zásluhou judikatury. Kdežto v případě nakládání s osobními údaji je tomu tak, že jejich režim upravují jak obecné zákony (sem bychom měli zařadit zákon o ochraně osobních údajů), tak i zákony zvláštní, které upravují nakládání s osobními údaji v jednotlivých oblastech lidské činnosti (např. bankovníctví, pojišťovnictví, zdravotnictví, policejní postupy atd.).⁹⁵

*„Listina základních práv a svobod neupravuje žádná případná omezení práva na soukromí ať již v širším, nebo užším smyslu. Zde pak bude třeba, a to nejen pokud jde o zákonnou úpravu, ale i aplikační praxi, přidržovat se zmíněných ustanovení článku 8 Evropské úmluvy, která stanoví podmínky, za nichž může být do tohoto práva zasazeno.“*⁹⁶

Kromě zmiňovaných článků 7 a 10 obsahuje Listina také další speciální ustanovení, která chrání jednotlivé dílčí složky našeho soukromí. Jsou jimi zejména článek 6, jímž je zaručena ochrana lidského života, článek 12, který garantuje nedotknutelnost obydlí, článek 13, chránící listovní tajemství a konečně článek 14, garantující svobodu pobytu a pohybu.

---

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2008 sp. zn. 30 Cdo 2072/2007

⁹² Zák. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

⁹³ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁹⁴ Např. zák. č. 500/2004 Sb., správní řád

⁹⁵ Více např. viz.: <http://uouu.cz/uouu.aspx?menu=4&submenu=19> (cit. 13.11.2011)

⁹⁶ MATES, P.: *Ochrana soukromí ve správním právu*, 2. vydání, Praha: Linde, 2006, str. 37

2.1.1. Ochrana soukromí versus právo na informace

Právo na soukromí, tak jak je garantováno v článku 10 Listiny, se v praxi velmi často dostává do střetu s jinými základními právy. Zde mám konkrétně na mysli jedno ze základních politických práv, které má své silné postavení v každém demokratickém státě. Jedná se o právo zakotvené v článku 17 Listiny a tím je svoboda projevu a právo na informace. Svoboda projevu a právo přijímat a rozšiřovat informace je taktéž garantováno článkem 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Dle článku 17 Listiny je každému zaručena svoboda projevu a právo na informace. To znamená, že každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. A dále, jak již je v demokratické společnosti jistým standardem, lze svobodu projevu a právo na informace omezit pouze zákonem, je-li to nezbytné k ochraně práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

Poslední odstavec 5 článku 17 Listiny ukládá státním orgánům a orgánům územní samosprávy přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti, kdy podmínky a provedení tohoto ustanovení stanoví zákon. Takovýmto zákonem je zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím ze dne 11. května 1999, který upravuje procesní postupy poskytování informací povinnými subjekty. Za povinné subjekty zákon o svobodném přístupu k informacím označuje v §2 státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány, veřejné instituce, dále sem řadí též subjekty, kterým zákon svěřil rozhodování o právech, právech chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti veřejné správy, a to pouze v rozsahu této jejich rozhodovací činnosti. Účelem tohoto ustanovení je, aby povinné subjekty přiměřeným způsobem informovaly veřejnost o své činnosti, svých výsledcích a záměrech, jakož i o připravovaných plánech chystaných do budoucna.

Tyto informace jsou poskytovány buďto na základě povinnosti ze zákona informace zveřejňovat, nebo na základě individuální žádosti. Nejsou však poskytovány informace, které se týkají např. utajovaných skutečností, informace, na které dopadá zákonem uznaná povinnost mlčenlivosti, obchodní tajemství nebo osobní údaje.

V praxi se ovšem setkáme s tím, že povinné subjekty při poskytování informací odkazují na výše zmíněné případy jejich neposkytnutí a odmítají požadované informace sdělit. Tento postup je však nesprávný a mnohdy se povinné subjekty dopouštějí

protiprávního či dokonce protiústavního jednání. S ohledem k článku 17 Listiny a zákona o svobodném přístupu k informacím by měl povinný subjekt poskytovat informace takovým způsobem, aby naplňoval svoji zákonem uloženou informační povinnost a zároveň chránil dotčená práva. Například tím, že osobní údaje na požadovaném dokumentu začerní a tím zabrání jejich zveřejnění a zároveň poskytne požadované informace.

Mezi další zákony, upravující poskytování informací, řadíme např. zák. č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, zák. č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky, ve znění pozdějších předpisů nebo zák. č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, kde je zakotveno právo občanů obce nahlížet do zápisů o jednání obecního zastupitelstva.

Ještě než se začneme zabývat kolizemi těchto dvou základních práv (práva na informace a práva na ochranu osobních údajů), je třeba si předně říci, že ani jedno z těchto základních práv nemá přednost před druhým. V praxi to tedy znamená, že je třeba vždy v konkrétním případě posuzovat význam, závažnost a odůvodněnost upřednostnění jednoho práva vůči druhému a to tak, aby mu nebyla dána bezdůvodně priorita.

A jak se tedy tento střet dvou základních práv řeší? Na tuto otázku nám dávají odpověď jak české obecné soudy spolu s Ústavním soudem, tak i Evropský soud pro lidská práva a Evropský soudní dvůr ve svých rozhodnutích a nálezech. Vzhledem k tomu, že jsou si ústavně zaručená práva navzájem rovnocenná, aplikační praxe a judikatura soudů posuzuje konflikty těchto ústavně zaručených práv použitím tzv. testu proporcionality. Test proporcionality se začal vyvíjet v průběhu 20. století a to zejména v Německu a ve Francii. Tento test vyjadřuje především požadavek, aby použité prostředky byly přiměřené sledovanému cíli. Zahrnuje tato základní kritéria, kterými jsou:

- Existence legitimního cíle - toto kritérium vyjadřuje požadavek, že zásah do základního práva je přípustný pouze, pokud sleduje legitimní cíl. Tímto cílem je např. ochrana veřejného pořádku, práv třetích osob, zdraví či informování o otázkách veřejného zájmu. Pokud by daný zásah nesledoval alespoň jeden z těchto legitimních cílů, nemohl by obstát.
- Test vhodnosti - dává odpověď na otázku, zda použité opatření k omezení základního práva je schopno dosáhnout zamýšleného cíle.

- Test potřebnosti - vyjadřuje v zásadě požadavek použití (při výběru z více možných variant) pouze toho nejšetrnějšího prostředku, který v co nejmenší míře omezuje základní právo a umožňuje dosáhnout stejného cíle.
- Test závažnosti obou práv stojících v kolizi - tento krok nemusí být pokaždé uplatňován. Používá ho např. Ústavní soud (ale ne vždy), kdežto Evropský soudní dvůr jej nevyužívá.
- Test minimalizace zásahu - jím se myslí přiměřenost v užším slova smyslu. „*V podstatě tedy jde o zkoumání otázky, zda byly využity všechny možnosti minimalizace zásahu do zkoumaného základního práva. Z opačného úhlu lze test minimalizace zásahu formulovat jako požadavek, aby ze základního práva, do něhož se zasahuje, bylo zachováno co nejvíce.*“⁹⁷

Zmiňovaný test proporcionality používá i Evropský soudní dvůr⁹⁸ nebo Ústavní soud v nálezu ze dne 9. února 1998 sp. zn. IV. ÚS 154/97, kde uvádí, že „*při střetu základního politického práva na informace a jejich šíření s právem na ochranu osobnosti a soukromého života, tedy základních práv, které stojí na stejné úrovni, bude vždy věcí nezávislých soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla dána nedůvodně přednost před právem druhým. Tak ostatně stanoví i čl. 4 odst. 4 Listiny, když ukládá orgánům aplikující právo, aby při této aplikaci šetřily podstatu a smysl základních práv.*“

S poukazem na výše uvedenou problematiku kolize těchto dvou základních práv bych se rád zmínil o dvou zajímavých a aktuálních rozhodnutích. Jedním je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu týkající se zpřístupňování informací o příjemcích veřejných prostředků⁹⁹ a druhým je nález Ústavního soudu, který se týká uveřejňování komunistické minulosti soudců.¹⁰⁰

V prvním zmiňovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu se jedná o žádost stěžovatele, který je obyvatelem Statutárního města Zlín, o poskytnutí informací od Magistrátu města Zlín ve znění: „*Žádám o podrobnou informaci, jaké mimořádné odměny dostal v letech 2000 až 2008 vedoucí oddělení informačních systémů. U každé odměny žádám o zdůvodnění, za co mu byla tato odměna udělena.*“. Povinný subjekt

⁹⁷ HRUDÍK, J., LAVICKÝ, P., TELEČ, I.: *Občanské právo hmotné I., Obecná část, Ochrana osobnosti*, Praha: Aleš Čeněk, 2008, str. 28-30

⁹⁸ Např. rozsudek Soudního dvora ze dne 9.11.2010 ve věci Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) a Hartmut Eifert (C-93/09) proti Land Hessen.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27.5.2011 č. j. 5 As 57/2010-79

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15.11.2010 sp. zn. I. ÚS 517/10

žádosti stěžovatele nevyhověl v tom, že mu neposkytl informaci o výši těchto odměn. Poskytnuta mu však byla pouze informace, jaké zvlášť významné úkoly, za něž byla předmětná odměna přiznána, tento pracovník splnil a ve kterých měsících byla tato odměna vyplacena. Povinný subjekt v tomto případě odmítnutí sdělení výše těchto odměn argumentoval §8a zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o svobodném přístupu k informacím“), který stanoví, že: „*Informace týkající se osobnosti, projevu osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobní údaje povinný subjekt poskytne jen v souladu s právními předpisy, upravujícími jejich ochranu.*“ Takovým právním předpisem je zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“). Dle tohoto zákona je osobním údajem jakýkoli údaj týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Povinný subjekt tedy vycházel z toho, že sdělení výše vyplacené odměny je osobním údajem, který může zaměstnavatel zveřejnit pouze se souhlasem zaměstnance. Povinný subjekt poukázal i na ustanovení §8b zákona o svobodném přístupu k informacím¹⁰¹, kde dle jeho názoru, jsou „*příjemci veřejných prostředků*“ pouze ty osoby, které od povinného subjektu dostaly grant, dotaci či podporu a že nelze tento pojem rozšiřovat na zaměstnance povinného subjektu. Tato projednávaná věc se dostala na základě kasační stížnosti proti rozsudku Krajského soudu v Brně, kde stěžovatel namítal nesprávné posouzení vzájemného vztahu zákona o ochraně osobních údajů a zákona o svobodném přístupu k informacím, až k Nejvyššímu správnímu soudu.

Námítky stěžovatele spočívaly v nesouhlasu s názorem, že pod pojem příjemce veřejných prostředků nelze zahrnout také zaměstnance veřejné správy. Dále namítal, že při střetu dvou základních ústavně garantovaných práv je posouzení, kdy je jednomu právu dána přednost před druhým, nutno provést vždy pro jednotlivý případ s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem. A v poslední řadě stěžovatel poukázal na to, že požadované informace lze poskytnout i na základě §5 odst. 2 písm. f) zákona o ochraně osobních údajů.¹⁰² Tento poslední bod Nejvyšší správní soud shledal

---

¹⁰¹ §8b zák. č. 106/1999 Sb., stanoví, že: „(1) *Povinný subjekt poskytne základní osobní údaje 4b) o osobě, které poskytl veřejné prostředky. (2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na poskytování veřejných prostředků podle zákonů v oblasti sociální, poskytování zdravotní péče, hmotného zabezpečení v nezaměstnanosti, státní podpory stavebního spoření a státní pomoci při obnově území 4c). (3) Základní osobní údaje podle odstavce 1 se poskytnou pouze v tomto rozsahu: jméno, příjmení, rok narození, obec, kde má příjemce trvalý pobyt, výše, účel a podmínky poskytnutých veřejných prostředků.*“

¹⁰² §5 odst. 2 písm. f) zák. č. 101/2000 Sb., stanoví, že: „(2) *Správce může zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů. Bez tohoto souhlasu je může zpracovávat, f) pokud poskytuje osobní*

nedůvodným, protože údaj o výši odměny nikterak nevypovídá o funkčním či pracovním zařazení zaměstnance veřejné správy.

Nejvyšší správní soud se proto zaměřil na otázku výkladu pojmu „*příjemce veřejných prostředků*“, který zákon o svobodném přístupu k informacím nedefinuje. Vycházel zde z obecné definice pojmu „*veřejné prostředky*“ dle zákona o finanční kontrole¹⁰³, který je definuje jako veřejné finance, věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty patřící státu nebo jiné právnické osobě uvedené v §2 písm. a) tohoto zákona. A dále, že „*příjemcem*“ veřejných prostředků je ten, komu byly tyto prostředky „*poskytnuty*“ - tedy jakákoli osoba, které je vyplacena byť i jen minimální částka z veřejných rozpočtů. Z definování těchto stěžejních pojmů Nejvyšší správní soud dovodil, že dle §8b odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím povinný subjekt poskytne základní osobní údaje o osobě, které poskytl veřejné prostředky i přesto, že jsou chráněny zákonem o ochraně osobních údajů. To znamená, že se zákon o ochraně osobních údajů v tomto případě aplikovat nebude. Přičemž se osobní údaje poskytnou pouze v rozsahu dle §8b odst. 3 zákona o svobodném přístupu k informacím¹⁰⁴ a dle §8b odst. 2 se poskytnutí těchto údajů nevztahuje na poskytování veřejných prostředků podle zákonů v oblasti sociální, poskytování zdravotní péče, hmotného zabezpečení v nezaměstnanosti, státní podpory stavebního spoření a státní pomoci při obnově území.

Závěrem Nejvyšší správní soud konstatoval, že co do střetu práva na svobodný přístup k informacím a práva na ochranu osobních údajů není právo na ochranu osobních údajů neomezené, když dle čl. 10 odst. 3 Listiny má každý právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním a jiným zneužíváním údajů o své osobě. A jestliže pak stanoví zákon o svobodném přístupu k informacím povinnost poskytnout některé osobní údaje, které jsou jinak chráněny zákonem o ochraně osobních údajů, jedná se o poskytnutí oprávněné.

Toto rozhodnutí ihned vzbudilo vlnu velkého zájmu ze strany orgánů veřejné moci, médií a samozřejmě i široké veřejnosti. Úřad pro ochranu osobních údajů ve svém stanovisku ze dne 3. června 2011¹⁰⁵ konstatuje, že Nejvyšší správní soud zcela

---

údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení. “

¹⁰³ §2 písm. g) zák. č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole

¹⁰⁴ jméno, příjmení, rok narození, obec, kde má příjemce trvalý pobyt, výše, účel a podmínky poskytnutých veřejných prostředků

¹⁰⁵ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů k rozsudku Nejvyššího správního soudu o zveřejňování informací o platech zaměstnanců veřejné správy ze dne 3. června 2011, dostupné z <http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=14&loc=328>

nesprávně aplikoval platné právo a dospěl tak k nedostatečně odůvodněnému závěru, se kterým se Úřad pro ochranu osobních údajů nemůže ztotožnit. „Podle názoru Úřadu je zcela patrné, že § 8a zákona o svobodném přístupu k informacím stanoví mj. povinnost osobní údaje ve všech případech poskytovat zásadně v souladu s právním předpisem upravujícím jejich ochranu, kterým je zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 8b potom u příjemců veřejných prostředků stanoví obecnou povinnost jejich osobní údaje ve specifikovaném rozsahu poskytovat. Ze systematiky zákona i celého právního řádu, z logického i jazykového hlediska i z toho, že i v § 8b je opakovaně používáno pojmu osobní údaje, jednoznačně vyplývá, že i při tomto zpracování osobních údajů, tedy zpřístupňování a zveřejňování informací o příjemcích veřejných prostředků, je nezbytné přihlídnout i k úpravě provedené zákonem o ochraně osobních údajů.“¹⁰⁶ Úřad pro ochranu osobních údajů dodává, že dle odůvodnění Nejvyššího správního soudu by bylo možné zveřejňovat platy nejen všech úředníků veřejné správy, ale také všech lékařů, policistů, hasičů, učitelů atp., kteří jsou placeni z veřejných rozpočtů. V těchto případech, například uveřejněním platu sekretářky odboru X, by za použití testu proporcionality zcela jistě došlo k narušení jejího práva na soukromí garantovaného Listinou i čl. 8 Evropské úmluvy. V neposlední řadě se Úřad pozastavuje nad tím, že Nejvyšší správní soud se nedostatečně vypořádal s otázkou střetu dvou ústavně zaručených práv, přičemž pouze v odůvodnění rozsudku uvedl, že právo na ochranu osobních údajů není neomezené.

Domnívám se, shodně s Adamem Furkem, že v tomto případě, ale i v dalších obdobných případech, by bylo na místě použít již zmiňovaný test proporcionality a posoudit tak, kterému ústavně garantovanému právu bude dána v konkrétním případě přednost před druhým. „Jinak řečeno tam, kde určitý údaj sice formálně splňuje zákonné důvody pro neposkytnutí, avšak existence veřejného zájmu na jeho zpřístupnění zcela zjevně převažuje nad nezbytností zákonné ochrany, musí být taková informace i přes jazykové znění zákona o svobodném přístupu k informacím poskytnuta.“¹⁰⁷

Dne 23. srpna 2011 se sešli zástupci Ministerstva vnitra s představiteli Úřadu pro ochranu osobních údajů, Kanceláře veřejného ochránce práv a Otevřené společnosti, o. p. s. Výsledkem jednání bylo, že je nutné v obecné rovině respektovat rozsudek Nejvyššího správního soudu, takže informace o výši platu či odměně konkrétního

---

¹⁰⁶ tamtéž

¹⁰⁷ FUREK, A.: *Informace o platech pracovníků veřejné správy*, Právní rozhledy, 17/2011, str. 628

pracovníka bude zpravidla nutné, na základě individuální žádosti, podané dle zákona o svobodném přístupu k informacím, poskytnout. „*K odmítnutí žádosti o informace zpravidla nebude možné přistoupit ve vztahu k veřejným funkcionářům ve smyslu zákona o střetu zájmů, tedy v případě „vrcholných“ představitelů povinných subjektů, nebo u těch zaměstnanců, kteří se v rámci své pracovní činnosti podílejí na rozhodování o veřejných prostředcích (typicky o veřejných zakázkách apod.)*.“¹⁰⁸ A podotýkají, že ve zcela výjimečných a odůvodněných případech může být žádost ve vztahu ke zveřejnění informace o výši platu či odměny u konkrétního zaměstnance, kde zcela jistě převáží nutnost ochrany soukromí a osobních údajů, odmítnuta. Odmítnutí poskytnutí těchto informací musí však být vždy náležitě odůvodněno. Ministerstvo vnitra a Úřad pro ochranu osobních údajů dále připravily pro povinné subjekty metodický návod jak postupovat při vyřizování těchto žádostí o poskytnutí informací o platech pracovníků ve veřejném sektoru.¹⁰⁹

Druhým velmi zajímavým rozhodnutím, kde se střetává právo na informace s právem na ochranu osobních údajů, je náleží Ústavního soudu ze dne 15. listopadu 2010, o uveřejňování informací o komunistické minulosti českých soudců.¹¹⁰ Tento náleží se stal i vítězem ceny „Judikát roku 2010“, což svědčí o jeho velmi silné a přesvědčivé právní argumentaci v odůvodnění rozhodnutí, o jeho širokém významu a společenském dopadu a v poslední řadě zdařilé strukturu a celkové eleganci zpracování rozhodnutí. Ústavní soud konstatoval, že „*poměrně značný rozsah odůvodnění tohoto náleží je dán mimořádnou důležitostí zkoumané problematiky pro budování demokratického právního státu, ke kterému neodmyslitelně patří i upřímná snaha o vyrovnání se s totalitní minulostí a související potřeba podpory otevřené veřejné diskuze...*“.

Ústavní stížnost byla podána proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 6. ledna 2010 č. j. 3 As 10/2009-77, ve které se stěžovatel domáhal zrušení tohoto rozsudku z důvodu porušení jeho základního práva na informace dle čl. 17 odst. 5 Listiny. Předmětem sporu bylo, že Vrchní soud v Olomouci odmítl žádost stěžovatele o poskytnutí informace - seznamu soudců Vrchního soudu v Olomouci, kteří byli ke dni 17.11.1989 členy nebo kandidáty Komunistické strany Československa.

---

¹⁰⁸ <http://www.mvcr.cz/clanek/zastupci-ministerstva-vnitra-jednali-o-otazce-poskytovani-informaci-o-platech-pracovniku-verejne-spravy.aspx> (cit. 8.2.2012)

¹⁰⁹ Metodické doporučení Ministerstva vnitra a Úřadu pro ochranu osobních údajů k poskytování informací o platech pracovníků povinných subjektů podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Dostupné z <http://uoou.cz/files/Methodika.pdf>

¹¹⁰ Náleží Ústavního soudu ze dne 15.11.2010 sp. zn. I. ÚS 517/10

Ústavní soud se musel předně vypořádat s otázkou, zda předmětný údaj spadá do kategorie tzv. citlivých osobních údajů, které upravuje §4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů¹¹¹, či nikoli. Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku dovedl, že předmětné údaje patří do kategorie citlivých osobních údajů, které je (dle §9 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů) možné zpracovávat, jen jestliže subjekt údajů dal ke zpracování výslovný souhlas. Tyto požadované informace o členství v KSC přičítal ke skupině citlivých osobních údajů o „*politických postojích*“ s poukazem na to, že pojem „*politický názor*“ je nadřazený pojmu „*členství v politické straně*“ a tím spíše by mu měla být poskytnuta ochrana jako citlivému osobnímu údaji. Došel tak k závěru, že žadatelem požadované informace nelze poskytnout a podotkl, že předmětem činnosti soudů ani Ministerstva spravedlnosti není shromažďování údajů o politické příslušnosti jednotlivých soudců. Samotný údaj o členství v politické straně byl původně citlivým osobním údajem ve smyslu §4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů, ale novelou provedenou zák. č. 177/2001 Sb., byl z výčtu citlivých údajů vyřazen.

Ústavní soud se výkladem ustanovení §4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů, tak jak ho si ho vyložil Nejvyšší správní soud, neztotožnil a uvedl, že NSS na tuto problematiku pohlíží příliš úzce, až „černobíle“. Tedy tak, že údaj o členství v politické straně je citlivým údajem, nebo že jím není. Z argumentace, kterou použil Ústavní soud, totiž přichází v úvahu „*i varianta, že členství v politické straně není bez dalšího citlivým údajem; tedy za určitých okolností může být citlivým údajem a za určitých okolností jím být nemusí. To je právě případ posuzované věci, s ohledem na nositele osobního údaje; zde jde o soudce, tedy nositele státní moci a o ústavního činitele svého druhu.*“ Dle uvedeného je tedy možné, aby u osoby, která nezastává veřejnou funkci, byl tento údaj podřaditelný pod citlivé údaje za předpokladu posouzení okolností toho kterého konkrétního případu.¹¹²

Další otázkou bylo, zda je předmětný údaj součástí výlučně soukromí subjektu údajů, nebo zda je na jeho poskytnutí veřejný zájem a náleží tak do veřejné sféry. S touto otázkou se Ústavní soud vypořádal již dříve ve svém nálezu ze dne 17. července 2007 sp. zn. IV. ÚS 23/05, kde vyslovil obecný právní názor, že informace o

---

¹¹¹ §4 písm. b) zák. č. 101/2000 Sb., zní „*b) citlivým údajem osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, **politických postojích**, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuální životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů*“

¹¹² Bod 166. nálezu Ústavního soudu ze dne 15.11.2010, sp. zn. I. ÚS 517/10

profesionální sféře včetně údajů o profesní minulosti osob působících ve veřejném životě náleží do veřejné sféry. Smyslem poskytování těchto údajů je umožnit občanské společnosti účast na věcech veřejných. Na základě těchto informací si jednotlivec svobodně utváří svůj vlastní názor o fungování státní moci, zapojuje se do veřejné diskuse a tím státní moc může i kontrolovat. „*V případě soudců je takový vstup státu do této části jejich osobnosti umožněn účelem, který je třeba spatřovat ve snaze o existenci personálně a profesionálně nezpochybnitelné justice. Uvedené údaje dotýkající se této sféry jsou také relevantní pro posuzování nestrannosti a nezávislosti jednotlivých soudců v návaznosti na rozhodování jednotlivých kauz.*“¹¹³ Proto, dle výše uvedeného, na předmětné údaje dopadá ustanovení čl. 17 odst. 1, 2, 3 a 5 Listiny a čl. 10 odst. 1. Evropské úmluvy.

Vždy je však nutné rozlišovat mezi žádostí o informace, které se týkají veřejného zájmu a žádostí o poskytnutí informací o detailech soukromého života jednotlivce, který nevykonává veřejnou funkci.

Závěrem lze tedy říci, že v tomto konkrétním případě převážilo právo stěžovatele na informace spolu s obecným zájmem nad zájmem subjektu údajů na ochranu jejich soukromí. Nejvyšší správní soud v tomto případě porušil právo stěžovatele na informace a proto napadený rozsudek Ústavní soud zrušil.

Dle mého názoru je zcela v pořádku, aby měla veřejnost možnost získávat požadované informace o veřejně činných osobách, ale nemyslím si, že skutečnost o tom, že určitý soudce byl před více než dvaceti lety členem KSČ by mohla mít nějaký vliv na jeho současnou nestrannost a nezávislost či zakládala objektivní obavu z jeho podjatosti při rozhodování.

Nejvyšší správní soud se však ve svém dalším rozhodnutí neřídil závazným právním názorem Ústavního soudu a rozhodl tak v rozporu s ním. V důsledku toho byla podána stěžovatelem další ústavní stížnost.¹¹⁴ Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 8. listopadu 2011, sp. zn. I. ÚS 517/10, zřetelně vyjádřil právní názor, že mají být předmětné informace žadateli poskytnuty a proti tomu není přípustná námitka Nejvyššího správního soudu, že povinný subjekt takovými údaji nedisponuje. V takovém případě měl, dle Ústavního soudu, povinný subjekt vyvinout snahu o získání požadovaných informací. Zde Ústavní soud shledává počínání Nejvyššího správního soudu jako nepřipustné nereflektování či dokonce vědomé obcházení kasačního nálezu

---

¹¹³ Bod 39. nálezu Ústavního soudu ze dne 17.7.2007 sp. zn. IV. ÚS 23/05

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ze 8.11.2011 sp. zn. IV. ÚS 1642/11-1

Ústavního soudu, kdy Nejvyšší správní soud porušil svou povinnost respektovat v téže věci právní názor obsažený v tomto kasačním nálezu Ústavního soudu. Tím se dopustil porušení ustanovení čl. 89 odst. 2 Ústavy a opětovně porušil i ustanovení čl. 17 odst. 5 Listiny.

„V hromadných sdělovacích prostředcích se čas od času expresivně hovoří o vítězství jednoho, a o porážce druhého práva. Taková prezentace je ovšem nepříhodná. Žádné z těchto práv nemá prioritu a obě si zasluhují stejné ochrany. Jde tu jen o to, o které z nich bude v konkrétním případě větší zájem, což konec konců posuzuje soustava řádných soudů i Ústavního soudu.“¹¹⁵

2.2. Zákon o ochraně osobních údajů

V této části se dostáváme od ústavně právní úpravy práva na ochranu osobních údajů do roviny zákonné úpravy. Než se budu podrobněji věnovat zákonu o ochraně osobních údajů, rád bych se zmínil o stavu zákonné úpravy oblasti ochrany osobních údajů v českém právním řádu.

„Ochrana osobních údajů, tak jak je právně zakotvena a jak je fakticky rozvíjena v neustálé interakci všech zúčastněných - orgánů veřejné moci a správy, podnikatelských subjektů a lidí jednajících za sebe samotné, je organizována a posuzována ve třech v podstatě samostatných rovinách.“¹¹⁶

První rovinou rozumíme ochranu osobních údajů jako základní lidské právo, které je garantováno Listinou základních práv a svobod a mezinárodními dokumenty o ochraně základních lidských práv.

Druhá rovina je tzv. rovinou právní. Jelikož se jedná o poměrně složitý a vzájemně provázaný soubor právních předpisů, který se doslova každý měsíc mění a přizpůsobuje se momentální potřebě rychle se vyvíjející moderní společnosti, lze ho členit na dvě kategorie.

Do první kategorie bychom zařadili ochranu osobních údajů poskytovanou v rámci obecné ochrany osobnosti dle zák. č. 40/1964 Sb., Občanského zákoníku. V občanském zákoníku je ochrana osobnosti upravena v §11 - §16. Osobnostními právy fyzických osob, tak jak je upravuje občanský zákoník, se rozumí určité nehmotné (imateriální) hodnoty. *„Všeobecné osobnostní právo je opodstatněně označováno*

---

¹¹⁵ MATES, P.: *Právo na informace a ochrana osobních údajů*, Právní rádce, 2/2011, str. 33

¹¹⁶ MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana*, 2. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 14

*jednak jako osobnostní, neboť jeho předmětem jsou nehmotné hodnoty lidské osobnosti v její fyzické (tělesné) a psychicko-morálně-sociální jednotě a celistvosti, jednak jako všeobecné, neboť patří nerozlučně a neoddělitelně každé fyzické osobě jako jedinečné individualitě a suverénu.*¹¹⁷ Toto všeobecné osobnostní právo se skládá z jednotlivých dílčích složek, které tvoří ucelený soubor hodnot osobnosti. Do tohoto neuzavřeného výčtu jednotlivých dílčích složek osobnostního práva řadíme předně právo na tělesnou integritu, kterou tvoří právo na ochranu života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. V režimu občanského zákoníku je ochrana osobních údajů poskytována soudní cestou, která je však v praxi často zdlouhavá a tím pádem neumožňuje včas a rychle reagovat na případné porušení práva na ochranu osobních údajů.

V důsledku tohoto se dostáváme do zmiňované druhé kategorie této právní roviny. Zde bychom mohli hovořit o ochraně osobních údajů v oblasti správněprávní, která naopak poskytuje ochranu osobních údajů daleko rychleji a pružněji, než je tomu v případě domáhání se svého práva soudní cestou. Jako obecná právní úprava, v rámci správněprávní úpravy, poskytuje ochranu osobních údajů zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, jako tzv. *lex generalis*, který se uplatní všude tam, kde zvláštní zákon (*lex specialis*) nestanoví jinak. Do zvláštní právní úpravy bychom mohli zařadit zákony, které upravují jednotlivé speciální otázky zpracování osobních údajů, jako jsou např. zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů a mnoho dalších. Nepříjemnou skutečností je, že ochranu osobních údajů upravuje opravdu velké množství zákonů, které mnohdy používají nejednotnou terminologii a různé instituty, které tak, bohužel, přispívají k celkové nepřehlednosti právní úpravy, což má neblahý vliv na právní jistotu.

A konečně se dostáváme k poslední třetí rovině, která reprezentuje nutnost zabezpečení osobních údajů před únikem a jejich zneužitím. O tuto oblast se stará Úřad pro ochranu osobních údajů, který je nezávislým orgánem pro provádění dozoru a dohledu nad dodržováním právních předpisů v oblasti nakládání s osobními údaji.

Právní úprava ochrany osobních údajů, stejně tak jako i právní úprava jiných oblastí, prošla v České republice určitým historickým vývojem.

---

¹¹⁷ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M., a kol.: *Občanský zákoník I,II*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, str. 128

V návaznosti na ústavní zakotvení práva na ochranu osobních údajů byla přijata Federálním shromážděním České a Slovenské Republiky první zákonná úprava ochrany osobních údajů. Byl jí zák. č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech ze dne 30. dubna 1992, který nabyl účinnosti dne 1. června 1992. Po zániku České a Slovenské Federativní Republiky tento zákon zůstal v platnosti díky ústavnímu zák. č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky, který ve svém čl. 1 odst. 1 stanoví, že „ústavní zákony, zákony a ostatní právní předpisy České a Slovenské Federativní Republiky platné v den zániku České a Slovenské Federativní Republiky zůstávají nadále v platnosti.“

Tento zákon byl prvním uceleným právním předpisem upravujícím oblast ochrany osobních údajů na území České republiky. Svou inspiraci čerpal předně z již mnohokrát zmiňované Úmluvy č. 108 a jeho prvořadým úkolem bylo provést ustanovení Úmluvy č. 108 do našeho právního řádu. „Poskytoval definice některých termínů, jako např. osobní údaj, informační systém, provozovatel informačního systému, dotčený subjekt, zveřejněná informace a další.“¹¹⁸ Spolu s těmito definicemi důležitých pojmů zákon dále upravoval základní zásady vztahující se k nakládání s osobními údaji v informačních systémech, povinnosti provozovatelů těchto informačních systémů a jiných subjektů, kteří nakládali s předmětnými údaji. Dále zákon upravoval způsob získávání těchto údajů, jejich další zpracování a v neposlední řadě upravoval otázku zabezpečení těchto údajů. Neopomenul ani práva subjektů údajů na obranu v případě, že by došlo k neoprávněnému nakládání s jejich osobními údaji v důsledku porušení povinností provozovatele informačního systému.

Zákon o ochraně osobních údajů v informačních systémech měl však řadu podstatných nedostatků, které vedly k tomu, že tento zákon nebyl v praxi příliš respektován.

Zákonu bylo předně vytýkáno to, že vzhledem k datu svého vzniku dostatečně nereflektoval potřeby moderní společnosti a hlavně nevyhovoval mnohým standardům, které požadovala již zmiňovaná Směrnice č. 95/46/ES. Dále mu byla vytýkána nedostatečná harmonizace s komunitárním právem. Nejvíce kritizovanou vadou byla skutečnost, že zákon sice ve svém §24 předpokládal zřízení dozorčího orgánu, do jehož působnosti by patřil dohled nad nakládáním s osobními údaji, vedení registrace informačních systémů s osobními údaji či ochrana práv na soukromí a ochrana osobních

---

¹¹⁸ BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Zákon o ochraně osobních údajů s komentářem*, 1. vydání, Olomouc: ANAG, 2010, str. 10

údajů jednotlivých subjektů údajů. Tato tzv. datové inspekce měla být zřízena zvláštním zákonem, ale (nejspíše vzhledem k politické situaci v rozpadajícím se Československu) žádný takový zvláštní zákon přijat nebyl. Fakt, že datová inspekce nebyla zákonem zřízena, byl jedním z hlavních důvodů, proč tento zákon neodpovídal Úmluvě č. 108 a Česká republika k ní z tohoto důvodu nemohla přistoupit. Do důsledku vzato, absence dozorové autority činila obtíže například Ministerstvu zahraničí ČR nebo některým složkám Ministerstva vnitra ČR, protože přistoupení k Úmluvě č. 108 bylo jednou z podmínek vzájemné spolupráce v rámci Schengenského informačního systému.

I kdyby byla tato datová inspekce zřízena, zákon neupravoval potřebné správněprávní sankce potřebné k prosazování účelu zákona, které by postihovaly ty, kteří řádně nesplnili své zákonné povinnosti. Cesta k nápravě pomocí správněprávních sankcí by byla také mnohem rychlejší a efektivnější, než zákonem navrhovaná možnost řešit spory pomocí soudu.

Jak již je z názvu zákona patrné, vztahoval se pouze na zpracování, nakládání a povinnosti související s ochranou osobních údajů při provozování informačních systémů, které s těmito údaji operovaly. V případě manuálního nakládání s osobními údaji bylo nutné zákon přiměřeně použít s využitím analogie. Pouhá tato oblast aplikace zákona na informační systémy je příliš úzká a především nevyhovuje Úmluvě č. 108 a Směrnici č. 95/46/ES.

„Neupravil či upravil pouze částečně řadu dalších oblastí, např. dostatečnou ochranu osobních údajů vypovídajících o osobnosti a soukromí, povinnost toho, kdo shromažďuje osobní údaje, informovat občana o jeho právech a o jiných pro něj významných skutečnostech, oznamovací povinnost nakládání s osobními údaji u kontrolního orgánu subjektem, který hodlá nakládat s osobními údaji, možnost zásahu kontrolního orgánu před zahájením takového nakládání s osobními údaji, které by z hlediska ochrany osobních údajů mohlo představovat určitá rizika, sankce za porušování zákona a předávání údajů do jiných zemí.“¹¹⁹

Zmiňované nedostatky zákona byly z části zapříčiněny rokem 1993, kdy se Česká republika stala samostatným státem a z části také tím, že v českém právním řádu nemělo právo na ochranu soukromí a osobních údajů téměř žádnou tradici, v porovnání s ostatními západoevropskými státy, které přijímaly své zákonné úpravy pro oblast

---

¹¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 101/2000 Sb., Sněmovní tisk 374/0

ochrany osobních údajů již kolem roku 1978¹²⁰, tedy podstatně dříve, než jak tomu bylo v případě zákona o ochraně osobních údajů v informačních systémech z roku 1992.

V souvislosti s přípravami vstupu České republiky do Evropské unie bylo jednou z podmínek pro vstup harmonizovat český právní řád s právním řádem Evropské unie. Nedostatečná právní úprava ochrany osobních údajů byla předmětem kritiky ze strany Evropské unie a proto bylo úkolem vlády vypracovat návrh zákona, který by byl plně v souladu se stanovenými standardy Směrnice č. 95/46/ES.

Za tzv. druhou generaci právní úpravy ochrany osobních údajů na našem území bychom mohli označit zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ze dne 4. dubna 2000, který nabyl účinnosti dne 1. června 2000 s výjimkou ustanovení §16, 17 a 35, které nabyly účinnosti dnem 1. prosince 2000. Tato šestiměsíční legisvakantní lhůta od nabytí účinnosti zákona poskytovala určitý čas k provedení oznamovací povinnosti správců údajů u Úřadu pro ochranu osobních údajů a čas k „zaběhnutí“ tohoto nově vznikajícího Úřadu. Teprve po jeho přijetí mohla být Českou republikou ratifikována Úmluva č. 108.

Dalo by se říci, že nedostatky, které byly vytýkány tzv. první generaci zákonné právní úpravy ochrany osobních údajů byly tímto novým zák. č. 101/2000 Sb., odstraněny a obsah tohoto zákona se především orientoval na dosažení plné kompatibility s Úmluvou č. 108 a Směrnicí č. 95/46/ES.

Přínosem zák. č. 101/2000 Sb., především je, že poskytuje ochranu osobních údajů, které se zpracovávají jak automatizovaně, tak i manuálně. Podrobně vymezil rozsah a nakládání s citlivými údaji a klade mnohem větší důraz na práva subjektu údajů, kterému poskytuje četné mechanismy sloužící k ochraně jeho práv. Ale především položil základy dozorové autority, kterou je Úřad pro ochranu osobních údajů. Úřad je k plnění svého účelu vybaven kontrolními, vyšetřovacími, registračními a sankčními pravomocemi.

Předmět právní úpravy, dle §1 zákona o ochraně osobních údajů, bychom mohli rozdělit na dva základní okruhy. Prvním takovýmto okruhem je úprava práv a povinností při zpracování osobních údajů a druhým okruhem je stanovení podmínek, za

---

¹²⁰ Švédsko bylo jednou z prvních zemí na světě, která přijala zákon na ochranu osobních údajů - *The Data Act* z roku 1973, Francie - *Loi relative a l'informatique, aux fishiers et aux libertés* z roku 1978, Dánsko - v roce 1978 přijalo dva zákony, jeden pro veřejný sektor - *Public Authorities Registers Act* a druhý pro soukromý sektor - *Private Registers Act*, Rakousko - *Data Protection Act* z roku 1978, Německo přijalo první zákon o ochraně osobních údajů v roce 1977, který poté nahradil nový zákon v roce 1990.

nichž se uskutečňuje předání osobních údajů do jiných států. Zákon zároveň podotýká, že jeho ustanovení směřují též k naplnění práva každého na ochranu před neoprávněným zasahováním do jeho soukromí, tak jak je garantováno čl. 10 Listiny.

Přestože byl zákon o ochraně osobních údajů přijat v roce 2000, byl od té doby již 22krát novelizován, přičemž poslední novela byla provedena zák. č. 468/2000 Sb., platným od 30. prosince 2011 a účinným od 1. ledna 2012.

2.2.1. Působnost zákona o ochraně osobních údajů

Působnost zákona je upravena v §3 zákona. Z hlediska osobní působnosti se zákon vztahuje na veškeré fyzické i právnické osoby, ať již soukromého práva či práva veřejného, které zpracovávají osobní údaje. Není přitom rozhodující, zda se jedná o občana České republiky, cizince či např. podnikající zahraniční subjekty na území České republiky.

Z hlediska věcné působnosti se zákon, dle §3 odst. 2, vztahuje na veškeré zpracovávání osobních údajů, ať k němu dochází automatizovaně nebo jinými prostředky. To znamená, že se zákon vztahuje na daleko širší způsob zpracování osobních údajů, než tomu bylo u staršího zákona 256/1992 Sb., který se vztahoval pouze na zpracování osobních údajů za použití informačních systémů. „Zákonodárce spojení slov „jinými prostředky“ použil jako synonymické vyjádření pojmu „neautomatizovaně“ a současně otevřel dveře všem možným, dnes třeba ještě nepoužívaným způsobům zpracování, které by nešly podřadit pod pojem „automatizovaně“.¹²¹ Tímto „jiným zpracováním“ se např. myslí manuální zpracování, kde budou údaje zachyceny v diáři či na papírech uspořádaných do různých kartoték apod.

Zákon dále v §3 odst. 3 a nás. vyjmenovává případy, na které se zákon nevztahuje. Ustanovení zákona se předně nevztahuje na zpracování osobních údajů, které provádějí fyzické osoby výlučně pro svoji osobní potřebu. Musí se tedy jednat o fyzickou osobu, nikoli osobu právnickou, na kterou se tato výjimka nevztahuje a půjde např. o seznam osobních údajů členů rodiny a přátel s daty jejich narození. Tyto údaje však nesmějí být využity pro komerční činnosti, jako je např. nabízení obchodu či služeb. V tomto případě bychom již nemohli hovořit o zpracování osobních údajů pro

---

¹²¹ BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Zákon o ochraně osobních údajů s komentářem*, 1. vydání, Olomouc: ANAG, 2010, str. 24

osobní potřebu a takováto fyzická osoba by se stala správcem osobních údajů dle §4 písm. j) zákona.

Jednou z dalších výjimek, na které se nevztahuje zákon o ochraně osobních údajů, je dle §3 odst. 4 nahodilé shromažďování osobních údajů za předpokladu, že tyto údaje nejsou dále zpracovávány. Pojem nahodilé zpracování zákon nikterak nedefinuje, ale mohli bychom ho jednoduše vymezit jako opak zpracování systematického, kdy osobní údaje jsou vedeny manuálně a nejsou dále zpracovávány. Příkladem nahodilého zpracování z praxe je např. shromažďování vizitek našich obchodních partnerů, které nám sami poskytli a které obsahují základní osobní údaje, jako je jejich jméno, příjmení, emailová adresa, telefonní číslo do zaměstnání, fax, obchodní firma a pracovní pozice. Přitom tyto údaje nemusejí být ani přesné ani úplné. O nahodilé zpracování nepůjde v případě, že tyto údaje budou dále zpracovávány a budou využity pro zasílání nejrůznějších komerčních nabídek či k reklamním účelům.

Ustanovení §3 odst. 5 řeší otázku aplikace zákona o ochraně osobních údajů pro případ, kdy správce osobních údajů není usazen na území České republiky. Podle české právní úpravy se bude postupovat v případě, že se český právní řád použije přednostně na základě mezinárodního práva veřejného. Pro správce, kteří jsou usazeni mimo území Evropské unie a provádí zpracování na území České republiky, které se netýká pouze předání osobních údajů přes území Evropské unie, zákon stanoví povinnost zmocnit na území České republiky zpracovatele dle §6. Provádí-li správce zpracování prostřednictvím svých organizačních jednotek umístěných na území Evropské unie, má povinnost zajistit, že tyto organizační jednotky budou zpracovávat osobní údaje v souladu s národním právem příslušného členského státu Evropské unie.

Poslední a také nejsložitější skupinou případů jsou způsoby zpracování osobních údajů státními orgány, kterými jsou podle §3 odst. 6 např. zpravodajské služby, Policie České republiky, Bezpečnostní informační služba, Ministerstvo financí či Ministerstvo vnitra. Pro tyto zvláštní oblasti zpracování osobních údajů, vyjmenované ve zmiňovaném ustanovení, byly přijaty speciální zákony, které obsahují zvláštní právní úpravu pro specifické nakládání s osobními údaji.¹²² Znamená to tedy, že zde zákon o ochraně osobních údajů představuje obecnou právní úpravu, která se použije pouze v

---

¹²² Např. ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

případě, kdy speciální zákon nestanoví něco jiného. Dle zmiňovaného ustanovení §3 odst. 6, se na zpracování osobních údajů nezbytných pro plnění povinností správce, které je stanoveno zvláštními zákony, nepoužijí některá, avšak klíčová, ustanovení zákona. Těmito ustanoveními jsou §5 odst. 1, který upravuje základní povinnosti správce při zpracování osobních údajů, dále ustanovení §11, které se týká povinnosti informovat subjekt údajů o zpracování osobních údajů a posledně ustanovení §12, které garantuje práva subjektu údajů na přístup k informacím o zpracování svých osobních údajů. Nutno podotknout, že tyto oblasti zpracování osobních údajů, upravené speciální právní úpravou, jsou vymezeny poměrně široce.¹²³

2.2.2. Vymezení základních pojmů

Zákon o ochraně osobních údajů nám ve svém §4 podává definice základních pojmů, se kterými zákon dále pracuje a které jsou nutné pro aplikaci tohoto zákona.

Prvním v pořadí a také nejdůležitějším je pojem „*osobní údaj*“. Zákonodárce při tvorbě této definice osobního údaje vycházel předně ze čl. 2 písm. a) Směrnice č. 95/46/ES a také čl. 2 Úmluvy č. 108. Dle §4 písm. a) je „*osobním údajem jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu*“. Určující tedy je, že mezi údajem a fyzickou osobou existuje určitá vazba, na základě které ji bude možno identifikovat nebo bude alespoň identifikovatelná. Nejvyšší správní soud se ve svém rozsudku také vyjádřil k pojmu „*osobní údaj*“ a uvedl, že: „*Plná identita fyzické osoby v současných podmínkách technologicky vyspělé společnosti, tj. za vysokého stupně rozvoje elektronických a jiných médií, která jsou většinou populace snadno dostupná, ve své podstatě neznamená nic jiného, než možnost tuto osobu určitým způsobem kontaktovat, aniž by bylo nutno znát místo jejího*

---

¹²³ Do těchto oblastí dle §3 odst. 6 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů spadají zajištění: „a) bezpečnosti České republiky, b) obrany České republiky, c) veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti, d) předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů, e) významného hospodářského zájmu České republiky nebo Evropské unie, f) významného finančního zájmu České republiky nebo Evropské unie, kterým je zejména stabilita finančního trhu a měny, fungování peněžního oběhu a platebního styku, jakož i rozpočtová a daňová opatření, g) výkonu kontroly, dozoru, dohledu a regulace spojených s výkonem veřejné moci v případech uvedených v písmenech c), d), e) a f), 10) nebo h) činností spojených se zpřístupňováním svazků bývalé Státní bezpečnosti.“

*aktuálního pobytu.*¹²⁴ Proto se nesmíme omezovat při výkladu pojmu „*osobní údaj*“ jen na to, že se jedná o jméno, příjmení, rodné číslo, adresu trvalého bydliště. V dnešní moderní společnosti to bude jistě také IP adresa počítače, emailová adresa, číslo mobilního telefonu apod., kdy lze pomocí těchto údajů daný subjekt údajů přímo kontaktovat a tím je pro nás stává dosažitelný a jistým způsobem i určitelný. Za osobní údaj se nebude považovat takový údaj, na základě kterého je možné fyzickou osobu určit, ale je k tomu nutné využít nepřiměřeného množství času či prostředků. Takovéto údaje budou považovány za tzv. depersonalizované údaje.

Depersonalizované údaje je třeba odlišovat od údajů „*anonymizovaných*“. Anonymním údajem je dle §4 písm. c) „*takový údaj, který buď v původním tvaru nebo po provedeném zpracování nelze vztáhnout k určenému nebo určitelnému subjektu údajů*“. Jsou to takové údaje, které po procesu anonymizace nebude již možné vztáhnout ke konkrétní fyzické osobě a nebudou k žádné osobě přiřaditelné. Anonymizací je tak poslední a konečná operace v rámci zpracování, při které dojde k nenávratnému oddělení všech spojitostí na základě kterých bylo možné fyzickou osobu identifikovat. Zároveň musí být zabráněno možnosti, aby byly tyto oddělené skutečnosti schopny zpětně určit subjekt údajů.

Dalším pojmem je „*subjekt údajů*“, jímž je fyzická osoba, k níž se osobní údaje vztahují. Subjektem údaje je taková fyzická osoba, která je určena nebo alespoň určitelná. Z uvedené definice vyplývá, že subjektem údajů nemůže být osoba právnická.

Od „*prostých*“ osobních údajů, o kterých jsme hovořili výše, musíme odlišovat speciální kategorii tzv. „*citlivých osobních údajů*“. Citlivými údaji jsou takové údaje, které se velmi blíže dotýkají fyzické osoby a mohou velmi silně zasáhnout do soukromé sféry člověka. Toto dělení osobních údajů je významné především v tom, že právní regulace nakládání s citlivými osobními údaji je mnohem přísnější, než je tomu u údajů, které nejsou zákonem označeny jako citlivé. „*Obecně lze tedy tvrdit, že správce nebo zpracovatel, který zpracovává citlivé osobní údaje, má stejné povinnosti jako správce nebo zpracovatel, který zpracovává ne-citlivé osobní údaje, a navíc má ještě některé specifické povinnosti.*“¹²⁵ K těmto specifickým povinnostem řadíme dle § 9 písm. a) výslovný souhlas subjektu údajů ke zpracování citlivých osobních údajů a povinnost správce informovat subjekt údajů při udělení souhlasu o tom, pro jaký účel zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12.2.2009 č. j. 9 As 34/2008-68

¹²⁵ ŠALAMOUN, M.: *Právní regulace nakládání s citlivými údaji*, Právní rozhledy, 19/2006, str. 702

období. Přitom musí být správce schopen existenci tohoto souhlasu prokázat po celou dobu zpracování. Dále je zde stanovena správci povinnost, aby subjekt údajů předem poučil o jeho právech podle §12 a §21. Směrnice č. 95/46/ES o těchto údajích hovoří jako o „sensitive data“ či v čl. 8 „special categories of data“, tedy jako o „zvláštní kategorii osobních údajů“. Úmluva č. 108 tuto kategorii údajů označuje v čl. 6 jako „zvláštní skupiny údajů“. Zákon o ochraně osobních údajů citlivý údaj vymezuje v §4 písm. b) jako „osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů“. Pokud se podíváme na následující tabulku, na první pohled zjistíme, že česká právní úprava („OchrOsÚ“) řadí mezi citlivé údaje více údajů, než je tomu u Směrnice č. 95/46/ES a Úmluvy č. 108.

Citlivé údaje	OchrOsÚ	Směrnice 95/46/ES	Úmluva č. 108
Národnostní původ	ANO		
Rasový původ	ANO	ANO	ANO
Etnický původ	ANO	ANO	
Politické postoje	ANO	ANO	ANO
Členství v odborech	ANO	ANO	
Náboženské přesvědčení	ANO	ANO	ANO
Filozofické přesvědčení	ANO	ANO	ANO
Odsouzení za trestný čin	ANO		ANO
Zdravotní stav	ANO	ANO	ANO
Sexuální život	ANO	ANO	ANO
Biometrické údaje	ANO		
Genetické údaje	ANO		

Tabulka 1 Přehled citlivých osobních údajů v jednotlivých právních předpisech¹²⁶

Jedním velice důležitým a často používaným pojmem je „zpracování osobních údajů“. Zákon o ochraně osobních údajů o něm pojednává ve svém §4 písm. e). Za zpracování osobních údajů se považuje „jakákoliv operace nebo soustava operací, které

¹²⁶ ŠALAMOUN, M.: Právní regulace nakládání s citlivými údaji, Právní rozhledy, 19/2006, str. 697

správce nebo zpracovatel systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky.“¹²⁷ Výčet operací, které nám podává zákon, není úplný, ale demonstrativní. Mezi hlavní operace při zpracování osobních údajů řadíme shromažďování, ukládání (uchovávání) na nosiči informací (např. papír, CD, HDD apod.), zpřístupňování, blokování a likvidaci. Je však nerozhodné, zda se zpracovávání osobních údajů provádí automatizovaně či manuálně. Vyloučeno také není, aby se zpracovávání uskutečnilo z části automatizovaně a z části manuálně. „*Důležitější ovšem je, že provádění operací musí být systematické. Tím se definice zpracování uvedená v zákonu o ochraně osobních údajů velmi blíží pojmu informační systém, jenž používal někdejší zákon č. 256/1992 Sb.*“¹²⁸ Pojem systematické zpracování zákon nijak nedefinuje, ale aplikační praxí na něj pohlížíme jako na opak nahodilého shromažďování, které upravuje ustanovení §3 odst. 4. Pokud by totiž nešlo o systematické zpracování osobních údajů, zákon o ochraně osobních údajů by nebyl aplikován.

Subjektem, který řídí zpracování osobních údajů, je „*správce*“. Správce především určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádí zpracování a hlavně za něj nese odpovědnost. Může jím být jak osoba fyzická, tak právnická, a může se jednat o subjekt veřejného i soukromého práva. Zde je ovšem nutné poznamenat, že se vždy musí jednat o určitý právní subjekt. Správcem tak nemůže být pouhá organizační složka či oddělení společnosti. Správce dále může zmocnit nebo pověřit jiný subjekt (zpracovatele), aby provedl některou z operací nebo všechny operace týkající se zpracování osobních údajů. Toto pověření může vycházet buď přímo ze zvláštního zákona, nebo bude založeno smlouvou mezi správcem a zpracovatelem, uzavřenou dle §6 zákona o ochraně osobních údajů¹²⁹. „*Je však podstatné si v této souvislosti uvědomit, že i když dochází k takovému přesunu činnosti, nedochází k úplnému přechodu odpovědnosti správce na zpracovatele. Za škodu způsobenou subjektu údajů v souvislosti se zpracováním osobních údajů totiž odpovídají správce a*

---

¹²⁷ §4 písm. e) zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

¹²⁸ MAŠTALKA, J.: *Osobní údaje, právo a my*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 29

¹²⁹ §6 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů zní: „*Pokud zmocnění nevyplyvá z právního předpisu, musí správce se zpracovatelem uzavřít smlouvu o zpracování osobních údajů. Smlouva musí mít písemnou formu. Musí v ní být zejména výslovně uvedeno, v jakém rozsahu, za jakým účelem a na jakou dobu se uzavírá a musí obsahovat záruky zpracovatele o technickém a organizačním zabezpečení ochrany osobních údajů.*“

*zpracovatel společně a nerozdílně.*¹³⁰ To v důsledku znamená, že za zpracovávání osobních údajů navenek odpovídá správce.

Zde se dostáváme k poslednímu důležitému pojmu, kterým je zmíněný „zpracovatel“. Pozice zpracovatele se odvozuje od pozice správce, a proto pouze provádí zpracování osobních údajů. To znamená, že neurčuje účel ani prostředky zpracování, a ani nemusí provádět zpracování od počátku do konce. U zpracovatele platí totéž, co u správce, a to, že se musí jednat o určitý právní subjekt. Dále upozorňuji, že není možné, aby subjekt zpracovávající osobní údaje byl zároveň v postavení správce a zpracovatele.

Závěrem bych chtěl poukázat na jeden problém, který se často objevuje v souvislosti se zpracováním osobních údajů velkými a nadnárodními společnostmi. Jedná se o tzv. řetězení zpracovatelů osobních údajů. Toto řetězení vzniká, když správcem pověřený zpracovatel dále přenáší některé operace s osobními údaji na další subjekty. Z dikce zákona jednoznačně vyplývá, že smlouva o zpracování osobních údajů může být uzavřena pouze mezi správcem a zpracovatelem, nikoli mezi zpracovatelem a dalším subjektem. A pouze správce určí způsob a prostředky, jakými se budou osobní údaje zpracovávat. Tímto problémem se zabýval Úřad pro ochranu osobních údajů a zcela jasně došel k závěru, že je „nepřípustné, aby zpracovatel, který je pověřen pouze jasně vymezenými úkoly, sám rozhodl o tom, že zpracování bude prováděno jiným způsobem. Takové řetězení zpracovatelů by ve svém důsledku mohlo vést ke vzniku stavu, kdy správce, který o zpracování rozhodl, a jehož jménem se celé zpracování provádí, přestává mít toto zpracování pod kontrolou a nemůže tak dostát svým povinnostem např. podle § 12 a 21 zákona o ochraně osobních údajů.“¹³¹ Výše uvedené však neznamená, že by se na zpracovávání osobních údajů nemohly účastnit i některé jiné osoby (právnícké i fyzické). Zákon o ochraně osobních údajů to přímo umožňuje v §14, který se vztahuje na zaměstnance správce nebo zpracovatele a dále i na jiné osoby, které na základě pracovní či podobné smlouvy zpracovávají osobní údaje za podmínek a v rozsahu stanoveném správcem nebo zpracovatelem. Tito zaměstnanci jsou pak dle §15 „povinni zachovávat mlčenlivost o osobních údajích a o

---

¹³⁰ BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Zákon o ochraně osobních údajů s komentářem*, 1. vydání, Olomouc: ANAG, 2010, str. 56-57

¹³¹ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 1/2009, *Zpracování osobních údajů na základě smluv uzavíraných se zpracovateli (tzv. řetězení zpracovatelů osobních údajů)*, dostupné z <http://uouu.cz/uouu.aspx?menu=14&loc=329> (cit. 23.2.2012)

bezpečnostních opatřeních, jejichž zveřejnění by ohrozilo zabezpečení osobních údajů. Povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení zaměstnání nebo příslušných prací.“

2.2.3. Práva a povinnosti při zpracování osobních údajů

Významnou část zákona o ochraně osobních údajů tvoří jeho Hlava II., která upravuje práva a povinnosti správce při zpracování osobních údajů. Tyto práva a povinnosti, které musí správce při každém zpracování osobních údajů dodržovat, především garantují náležitou ochranu osobních údajů. Tyto povinnosti obdobně platí také pro zpracovatele.

Nejprve se budu zabývat povinnostmi správce před zahájením zpracování osobních údajů, dále povinnostmi při samotném zpracování a konečně povinnostmi při ukončení zpracování.

- Povinnosti správce před zahájením zpracování osobních údajů

První, nejzákladnější a nejdůležitější povinností správce před zahájením zpracování osobních údajů, dle §5 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů, je stanovit účel, k němuž mají být osobní údaje zpracovány. Povinnost stanovit účel zpracování je jedním ze znaků odlišujících správce od zpracovatele. Účel zpracování může být určen buďto právním předpisem (např. pokud je zpracování osobních zákonů uloženo na základě speciálního zákona), nebo tak musí učinit sám správce. Účel (nebo také cíl) zpracování může sledovat jak soukromé, tak i veřejné zájmy. Stanovení legitimního účelu je základní povinností, která stojí na začátku jakéhokoli systematického zpracování osobních údajů a chronologicky předchází všem dalším úkonům při nakládání s osobními údaji (např. uchovávání osobních údajů, přenos osobních údajů přes hranice státu atd.). Osobní údaje, které byly získány na základně primárního (zamýšleného) účelu, nemohou být využity k jiným účelům. „*Správce, který nestanoví účel nebo stanoveným účelem zpracování poruší povinnost nebo překročí oprávnění vyplývající ze zvláštního zákona, se dopustí přestupku (fyzická osoba) nebo deliktu (právnícká osoba), za který se uloží pokuta.*“¹³²

Druhou povinností správce je stanovit prostředky a způsob zpracování osobních údajů. Obě tyto povinnosti by měl správce opět stanovit před zahájením zpracování osobních údajů. To ale neznamená, že by se v průběhu zpracování takto zvolené prostředky nesměly měnit např. z důvodu rychlejšího a bezpečnějšího zpracování, nebo

---

¹³² MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana*, 2. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 208

když se v průběhu zpracování ukáže, že zvolený způsob nebo prostředek není vhodný. Obě tyto povinnosti, stejně jako u stanovení účelu, může stanovit speciální zákon a pokud tak nestanoví, určí si je sám správce. Musí ovšem při výběru dbát na to, aby zvolený prostředek a způsob zpracování odpovídal stanovenému účelu a dostatečným způsobem zajišťoval zabezpečení osobních údajů před neoprávněnými přenosy, změně, zničení či ztrátě dle § 13 zákona o ochraně osobních údajů.

Další povinností je dle §16 zákona o ochraně osobních údajů oznamovací povinnost. Ten, kdo hodlá jako správce zpracovávat osobní údaje, je povinen tuto skutečnost písemně oznámit Úřadu před zpracováváním osobních údajů. Oznamovací povinnost se nevztahuje na zpracování osobních údajů uvedených v §18 zákona¹³³. Pro splnění oznamovací povinnosti lze zaslat Úřadu pro ochranu osobních údajů dopis s oznámením, nebo lze využít elektronického formuláře, který je přístupný na internetových stránkách Úřadu. Oznamovací povinnost je tak dalším institutem zajišťujícím ochranu osobních údajů.

Další neméně důležitou povinností správce je získat souhlas subjektu údajů a informovat ho o zpracování osobních údajů. Zde se bude také jednat o jeden ze základních principů ochrany osobních údajů. Podle §5 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů, „*správce může zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů*“. Zároveň taxativně vymezuje (v ustanovení zákona §5 odst. 2 písm. a) až g), §5 odst. 5), kdy je možné osobní údaje zpracovávat bez tohoto souhlasu. Souhlas subjektu údajů musí být dán správci před zahájením zpracování osobních údajů. Pokud by šlo o situaci, kdy správce bude nezbytně nucen k ochraně důležitých zájmů subjektu údajů zpracovávat jeho osobní údaje, nemusí nutně souhlas získat předem, ale postačí, je-li dán ve lhůtě „*bez zbytečného odkladu*“. „*Subjekt údajů musí být při udělení souhlasu informován o tom, pro jaký účel zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké období. Souhlas subjektu údajů se zpracováním osobních údajů musí být správce schopen prokázat po celou dobu zpracování.*“¹³⁴

---

¹³³ §18 odst. 1 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů zní: „*1) Oznamovací povinnost podle § 16 se nevztahuje na zpracování osobních údajů, a) které jsou součástí datových souborů veřejně přístupných na základě zvláštního zákona, b) které správci ukládá zvláštní zákon nebo je takových osobních údajů třeba k uplatnění práv a povinností vyplývajících ze zvláštního zákona, nebo c) jde-li o zpracování, které sleduje politické, filosofické, náboženské nebo odborové cíle, prováděné v rámci oprávněné činnosti sdružení, a které se týká pouze členů sdružení, nebo osob, se kterými je sdružení v opakujícím se kontaktu souvisejícím s oprávněnou činností sdružení, a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů.*“

¹³⁴ §5 odst. 4 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů

- Povinnost správce při zpracování osobních údajů

Předně je nutno upozornit na fakt, že správce je oprávněn zpracovávat pouze osobní údaje, které získal zákonným způsobem. Dle ustanovení §5 odst. 1 písm. c) musí správce zpracovávat pouze přesné osobní údaje a je-li to nezbytné, musí tyto údaje aktualizovat, aby odpovídaly požadavkům „pravdivosti“ a „přesnosti“. Jestliže správce zjistí, že jím zpracovávané osobní údaje nejsou s ohledem na stanovený účel přesné, je povinen bez zbytečného odkladu provést přiměřená opatření vedoucí k nápravě. Mezi takováto přiměřená opatření řadíme blokaci, opravu či doplnění osobního údaje, nebo jeho likvidaci. Nepřesné osobní údaje lze zpracovávat pouze v mezích uvedených v §3 odst. 6 zákona. Mohou tak činit pouze určité veřejné instituce¹³⁵, které mají pevně určený účel zpracování osobních údajů zvláštními zákony. „Z uvedeného je zřejmé, že každý, kdo zpracovává osobní údaje, musí v závislosti na rozsahu a okolnostech předmětného zpracování přijmout systém opatření, jejichž prostřednictvím zajistí, že nebudou zpracovávány nepřesné či chybné osobní údaje (tj. případné nedostatky v kvalitě údajů budou zjištěny), a dále že nebudou uchovávány osobní údaje, jejichž zpracování již není z hlediska dosažení stanoveného cíle nezbytné.“¹³⁶

Správce je povinen dle §5 odst. 1 písm. d) „shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu a v rozsahu nezbytném pro naplnění stanoveného účelu.“ Toto ustanovení zakotvuje jakýsi požadavek maximálního přijatelného množství zpracovávaných osobních údajů. Cílem tedy je, aby k dosažení stanoveného účelu byla použita co nejužší skupina osobních údajů a ty údaje, které se stanou nadbytečnými, by měly být vyřazeny ze zpracovávání. „Zkušenosti z aplikace tohoto ustanovení dokazují, že správci často při stanovení rozsahu zpracovávaných údajů nevycházejí z účelu současného zpracování, ale jejich snahou je rozsah zpracovávaných osobních údajů rozšiřovat nad míru jejich nezbytnosti s tím, že se možná v budoucnu ukáže potřeba zpracovávání těchto informací.“¹³⁷ Takovéto jednání správce je však nepřipustné.

Dalším požadavkem je, aby osobní údaje byly uchovávány pouze po dobu, která je nezbytně nutná k účelu jejich zpracování. Po uplynutí této doby je možné osobní údaje uchovat pouze pro statistické, vědecké a archivní účely, kdy je třeba zároveň dbát

---

¹³⁵ Např. Policie České republiky, zpravodajské služby apod.

¹³⁶ Úřad pro ochranu osobních údajů, *K problematice aktualizace zpracovávaných osobních údajů*, dostupné z <http://uoou.cz/uoou.aspx?menu=10&submenu=12&loc=224#a21> (cit. 24.2.2012)

¹³⁷ BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Zákon o ochraně osobních údajů s komentářem*, 1. vydání, Olomouc: ANAG, 2010, str. 75

na to, aby nedošlo u subjektu údajů k neoprávněnému zasahování do soukromého a osobního života. Takto využití údaje je nutno, jakmile je to možné, anonymizovat; v jiných případech je nutná likvidace. Doba uchování osobních údajů je stanovena buď přímo zákonem, nebo se odvozuje od sledovaného účelu, ke kterému byly údaje shromážděny.

Osobní údaje mohou být zpracovávány pouze v souladu s účelem, k němuž byly shromážděny. Proto je nepřipustné, aby správce shromáždil údaje k určitému účelu, a následně je využil pro účely odlišné. K jinému účelu lze osobní údaje zpracovávat pouze na základě zákonného zmocnění, či dal-li k tomu subjekt údajů předem souhlas.

„Zásadně lze shromažďovat osobní údaje jen otevřeně. Je nepřipustné shromažďovat údaje pod záminkou jiného účelu nebo činnosti, ledaže by to umožňoval zvláštní zákon. Je tedy vyloučeno osobní údaje získávat skrytě, tak, aby to subjekt údajů nevěděl.“¹³⁸

V neposlední řadě je zde povinnost správce nesdružovat osobní údaje, které byly získány k rozdílným účelům. Při dodržení povinnosti správce zpracovávat osobní údaje pouze v souladu s účelem, k němuž byly shromážděny, se tato povinnost jeví někdy jako nadbytečná.

A konečně je tu povinnost přijmout taková bezpečnostní opatření, „aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů.“¹³⁹ Ke splnění této povinnosti je zapotřebí přijmout odpovídající technická i organizační opatření. Tato povinnost, naplňující jednu ze zásad ochrany osobních údajů, platí jak pro správce, tak zpracovatele a je nutné ji respektovat jak v průběhu zpracování, tak i po jeho ukončení.

- Povinnosti správce při ukončení zpracování osobních údajů

Při ukončení zpracování osobních údajů je správce povinen svůj záměr neprodleně oznámit Úřadu pro ochranu osobních údajů a sdělit mu, jak naložil s osobními údaji, vztahovala-li se na jejich zpracování oznamovací povinnost. Úřadu se také ve smyslu §17a odst. 2 oznamuje pominutí účelu, pro který bylo zpracování zaregistrováno a Úřad následně z vlastního podnětu nebo na žádost správce rozhodne o zrušení registrace. Finální fází při ukončení zpracování osobních údajů je jejich likvidace dle §20 zákona o ochraně osobních údajů.

---

¹³⁸ MATES, P.: *Ochrana osobních údajů*, Praha: Karolinum, 2002, str. 47

¹³⁹ §13 odst. 1 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů

3. Právní úprava ochrany osobních údajů ve zvláštních zákonech

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, zákon o ochraně osobních údajů představuje obecnou právní úpravu ochrany osobních údajů. Vedle této obecné právní úpravy stojí ještě celá řada dalších zvláštních zákonů, které upravují některé zvláštnosti a odchylky od obecné právní úpravy. Zvláštní zákony mají obecně přednost před úpravou obecnou a při jejich aplikaci se bude postupovat podle zásady *lex specialis derogat legi generali*. Pokud naopak úprava zvláštního zákona chybí, bude se dále postupovat podle obecné úpravy. Dojde-li však k použití ustanovení zvláštního zákona, je vždy nutné mít stále na zřeteli základní cíle a záměry obecné právní úpravy.

Zákon o ochraně osobních údajů dokonce se zvláštní právní úpravou počítá. Podle ustanovení §3 odst. 6 se obecná pravidla týkající se povinností správce při zpracování osobních údajů, informační povinnosti a přístupu subjektu údajů k informacím nepoužijí, a bude se postupovat podle zvláštních zákonů, pokud půjde o zpracování osobních údajů nezbytných pro zajištění bezpečnosti a obrany České republiky, veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti, předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů, významného hospodářského a finančního zájmu České republiky nebo Evropské unie, výkonu kontroly, dozoru, dohledu a regulace spojených s výkonem veřejné moci v uvedených případech nebo činnostech spojených se zpřístupňováním svazků bývalé Státní bezpečnosti.

Vzhledem k tomu, že zvláštních zákonů týkajících se ochrany osobních údajů je nepřehledné množství, zaměřím se pouze na vybrané, kterými jsou zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zák. č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky a zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu.

3.1. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Policii České republiky (dále jen „policie“) řadíme mezi ozbrojené bezpečnostní sbory. Základním právním předpisem upravujícím její činnost je zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších zákonů, ze dne 17. července 2008 (dále jen „zákon o policii“).

Mezi její hlavní úkoly patří dle §2 zákona o policii služba veřejnosti, chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku. Je zřejmé, že proto, aby mohla policie řádně plnit své úkoly, musí v nezbytném rozsahu pracovat s informacemi,

nakládat s osobními údaji a učinit všechna potřebná opatření k zajištění jejich bezpečnosti.

Ke zpracování osobních údajů zcela jistě dochází při podání vysvětlení od osoby, která tak může přispět k objasnění důležitých skutečností, dále při pořizování zvukových, obrazových nebo jiných záznamů osob a věcí nacházejících se na místech veřejně přístupných či záznamů o průběhu úkonu.

K typickým a charakteristickým institutům veřejných sborů patří dle §63 zákona o policii zjišťování totožnosti. Zjišťování totožnosti je úkonem, kdy na základě zjištěných osobních údajů¹⁴⁰ lze určit, že se jedná o konkrétní fyzickou osobu. Není ale nutné vždy zjišťovat všechny osobní údaje o subjektu. Rozsah a způsob zjišťování osobních údajů by měl být přiměřený účelu dle zásady minimalizace a nezbytnosti.¹⁴¹

Dle §62 odst. 1 zákona o policii „*policie může, je-li to nezbytné pro plnění jejich úkolů, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí nacházejících se na místech veřejně přístupných a zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu úkonu.*“ Jelikož takovýto monitoring představuje značný zásah do soukromí sledovaných osob, může se tak dít pouze na základě zákonné licence; pokud se jedná o pořizování záznamu pomocí automatického technického systému, měla by policie informace o jejich zřízení vhodným způsobem uveřejnit. K dalším způsobům získávání informací důležitých pro plnění svých povinností je možnost policie získávat informace z různých evidencí, registrů či databází¹⁴². V neposlední řadě se jedná o získávání informací v souvislosti s odhalováním a šetřením přestupků dle §67 zákona o policii.

V rámci ustanovení o práci s informacemi je v novém zákoně o policii, oproti starému zákonu o policii, důkladněji propracována část o zpracování osobních údajů. „*Je tomu tak jednak v zájmu zřetelnější provázanosti na obecnou úpravu v zákoně o ochraně osobních údajů, jednak aby tato část úpravy odpovídala potřebám moderní práce policie v informační společnosti.*“¹⁴³ V komparaci s jinými zákony upravujícími

---

¹⁴⁰ Dle §63 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky se prokázáním totožnosti rozumí prokázání jména, popřípadě jmen, příjmení, data narození a v případě potřeby také adresy místa trvalého pobytu, adresy místa pobytu nebo adresy bydliště v zahraničí, rodného čísla a státní příslušnosti.

¹⁴¹ MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F.: *Veřejné sbory*, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2011, str. 235

¹⁴² Např. databáze účastníků veřejně dostupné telefonní služby, agendového informačního systému evidence občanských průkazů, katastru nemovitostí, základního registru obyvatel, registru silničních vozidel apod.

¹⁴³ Důvodová zpráva k zák. č. 273/2008 Sb., Sněmovní tisk 436/0

činnost ostatních veřejných sborů¹⁴⁴, se jedná o nejkompexnější a nejpodrobnější úpravu nakládání s osobními údaji.

Zák. č. 101/2000 Sb., je vůči zákonu o policii v poměru subsidiarity a jelikož zákon o policii neobsahuje vlastní definice důležitých pojmů (jako např. osobní údaj, subjekt údajů, správce atd.), použijí se definice obsažené v obecné právní úpravě, zejména v §4 zákona o ochraně osobních údajů. Nutno podotknout, že i policie při zpracovávání osobních údajů podléhá kontrole Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Jakýmsi generálním zmocněním ke zpracovávání osobních údajů, a to včetně údajů citlivých, je pro policii ustanovení §79. „*Je třeba předeslat, že oproti obecné úpravě, kde platí zásada, že zpracování osobních údajů se může konat pouze na základě souhlasu subjektu údajů (princip opt-in), pro oblast činnosti veřejných sborů platí, že oprávnění ke zpracování plyne přímo ze zákona a souhlasu není třeba...*“.¹⁴⁵ Ústavní soud se k otázce zpracovávání osobních údajů bez poskytnutí souhlasu vyjádřil tak, že je možné nakládat s osobními údaji i bez souhlasu subjektu údajů, a to v nezbytné míře v rámci trestního řízení, přičemž nebude ani porušena zásada proporcionality. Ústavní soud tento výrok odůvodnil tím, že „*zájem na objasnění trestných činů a spravedlivém potrestání jejich pachatelů, ale též zájem na ochraně jednotlivce před neodůvodněným stíháním a odsouzením, daný možností získání informací svědčících ve prospěch podezřelého, respektive obviněného, je legitimním a nezbytným cílem demokratické společnosti.*“¹⁴⁶

Pro shromažďování a následné zpracovávání citlivých osobních údajů platí dle §79 odst. 2 zákona o policii, že s takovými údaji lze nakládat pouze pokud je to nezbytné pro účely konkrétního trestního řízení.

Podmínkou proto, aby policie mohla předat nebo zpřístupnit osobní údaje (dle §80 zákona o policii), je a) aby tak stanovil přímo zákon o policii nebo jiný právní předpis, mezinárodní smlouva nebo přímo použitelný předpis Evropské unie; b) jestliže je předání nebo zpřístupnění osobních údajů nezbytné k odstranění závažného ohrožení bezpečnosti osob nebo veřejného pořádku; c) je-li to ve prospěch osoby, k níž se osobní údaje vztahují, a tato osoba buď dala k předání nebo zpřístupnění souhlas nebo lze její souhlas na základě okolností důvodně předpokládat. Pro body a) a b) shodně platí, že se

---

¹⁴⁴ Např. zák. č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, zák. č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky

¹⁴⁵ MATES, P.: *Zpracování informací veřejnými sbory*, Právní rádce, 4/2010, str. 39

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 18. prosince 2006 sp. zn. I. ÚS 321/06

osobní údaje předají či zpřístupní příjemci bez žádosti, není-li stanoveno jinak, kdežto pro bod c) platí, že se osobní údaje předají nebo zpřístupní pouze na základě žádosti, která musí především obsahovat účel, pro který mají být osobní údaje předány.

V žádném případě nelze předávat nepravdivé nebo nepřesné osobní údaje. Pokud by k tomu přesto došlo, je policie povinna o tom příjemce bez zbytečného odkladu informovat. Pokud půjde o předání neověřených osobních údajů, je nutné je takto označit a uvést stupeň jejich spolehlivosti. Příjemce těchto údajů je oprávněn tyto osobní údaje zpracovávat pouze k účelu, ke kterému byly předány. Pro zpracování k jinému účelu si musí příjemce předem zajistit dodatečný souhlas policie.

Pozornost je taktéž věnována předávání osobních údajů do zahraničí, a to při využívání Schengenského informačního systému¹⁴⁷ a při předcházení, prověřování, odhalování a vyšetřování trestné činnosti či zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti. Tyto údaje jsou předávány mezinárodními organizacím, jako jsou Interpol, Evropský policejní úřad (tzv. Europol) a další zahraniční bezpečnostní sbory a orgány nebo instituce členského státu Evropské unie k zajišťování mezinárodní policejní spolupráce.

Mezi další zákonné zmocnění k plnění úkolů policie, které vyplývá z ustanovení §81 zákona o policii, je možnost zveřejňování osobních údajů. Smí se tak dít pouze v nezbytném rozsahu, a to v souvislosti se zajišťováním bezpečnosti České republiky, s pátráním po pohřešovaných a hledaných osobách, s předcházením a vyhledáváním trestné činnosti a také pro účely předcházení a zamezování závažných ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti. Tato jednotlivá zákonná zmocnění jsou formulována dosti vágně a neurčitými pojmy; zřejmě proto, aby postihovala co nejširší oblast činnosti.

Obecně platná zásada, že osobní údaje mají být zpracovávány pouze po takovou dobu, po kterou to vyžaduje účel jejich zpracování, se však v určitých případech činnosti policie ne vždy uplatní v tomto znění. Pokud jde o kategorii údajů zpracovávaných za účelem přecházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti, stíhání

---

¹⁴⁷ Úmluva podepsaná dne 19. června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Francouzskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané dne 14. června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích.

Rozhodnutí Rady 2005/211/SVV ze dne 24. února 2005 o zavedení některých nových funkcí v Schengenském informačním systému, včetně boje proti terorismu.

Nařízení Rady (ES) č. 871/2004 ze dne 29. dubna 2004 o zavedení některých nových funkcí Schengenského informačního systému, také se zřetelem k boji proti terorismu.

trestných činů a zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti České republiky dle §85 zákona o policii, prověřuje se jejich potřebnost každé 3 roky. Pro účely tohoto prověřování potřebnosti orgány činné v trestním řízení, Ministerstvo spravedlnosti, Ústavní soud a Kancelář prezidenta republiky policii průběžně informují o důležitých skutečnostech v rámci své působnosti, aby se následně mohla rozhodnout, zda údaje uchovat, či zlikvidovat. „*Jde tu o údaje, které se netýkají pouze vedení trestního řízení ve smyslu trestního řádu, ale i předcházení trestné činnosti i jiných funkcí policie. U ostatních údajů platí obecná úprava zákona o ochraně osobních údajů, a mohou tedy být uchovávány pouze po dobu nezbytnou pro jejich zpracování.*“¹⁴⁸

Právo subjektu údajů být informován o tom, jaké údaje jsou o něm, kým a za jakým účelem zpracovávány, může být dle §83 odst. 4 zákona o policii vyloučeno, pokud by jejich sdělením došlo k ohrožení plnění úkolů policie, utajovaných informací nebo oprávněných zájmů třetí osoby. V ostatním případech tyto informace poskytuje Policejní prezidium bezplatně na základě písemné žádosti¹⁴⁹, a to do 60 dnů (dříve 30 dnů) od jejího doručení dle §83 zákona o policii.

Pokud subjekt údajů zjistí, že jsou o něm zpracovávány nepřesné nebo nepravdivé údaje, může opět na základě žádosti požádat Policejní prezidium, aby byla provedena jejich oprava, likvidace, blokování, doplnění nebo poskytnuto vysvětlení. Pokud by ale takovéto operace s osobními údaji měly ohrozit plnění úkolů policie, připojí se namísto nich k souboru opravné prohlášení. V případě, že žadatel popírá přesnost údajů a nelze současně jinak zjistit jejich přesnost, označí se jako nepřesné. Toto označení je možné odstranit pouze se souhlasem žadatele, soudu nebo Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Jak již bylo řečeno výše, policie také zpracovává údaje obsažené v Schengenském informačním systému (dále jen „SIS“) dle §84 zákona o policii. SIS je obsáhlá databáze, do které mají přístup určené orgány schengenských států a Evropské unie. SIS obsahuje určité údaje např. o osobách, které byly nebo mají být zatčeny, o cizincích, kterým má být odepřen vstup a pobyt na území schengenských smluvních stran, pohřešovaných osobách nebo o hledaných věcech a ztracených cestovních

---

¹⁴⁸ MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F.: *Veřejné sbory*, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2011, str. 255-256

¹⁴⁹ Dle §83 odst. 6 zák. č. 273/2000 Sb., o Policii České republiky se na postup při vyřizování žádosti nepoužijí ustanovení správního řádu o správním řízení.

dokladech atd.¹⁵⁰ Národní autoritou, která provozuje Národní informační SIS, plní úkoly centrálně odpovědného orgánu za národní součást SIS a plní úkoly orgánu zajišťujícího výměnu doplňujících informací k záznamům v SIS, je v České republice Policejní prezidium. Tyto odpovědné národní orgány jsou označovány jako SIRENE (*Supplementary Information Request and the National Entry*). V případě ochrany osobních údajů obsažených v SIS zde hraje na našem území hlavní roli Úřad pro ochranu osobních údajů. K hlavním úkolům Policejního prezidia v souvislosti s SIS patří, že provádí na základě žádosti soudu, státního zástupce, celního orgánu nebo zpravodajské služby operace v SIS. Tyto operace učiní bez zbytečného odkladu a v rozsahu vyplývajícím z této žádosti.

Speciální režim dle §85 zákona o policii, který se odchyluje od obecných zásad pro zpracovávání osobních údajů, umožňuje policii zpracovávat v souvislosti s plněním svých úkolů nepřesné nebo neověřené osobní údaje¹⁵¹, zpracovávat je i k jiným účelům, než ke kterému byly shromážděny, shromažďovat osobní údaje otevřeně i utajeným způsobem nebo pod záminkou jiného účelu anebo jiné činnosti či sdružovat osobní údaje, které byly získány k rozdílným účelům. Takto zpracované údaje musí policie vést odděleně od ostatních osobních údajů, aby nedošlo k vzájemnému smíchání. Při takovémto zpracování osobních údajů musí policie předně stanovit účel, k němuž mají být zpracovávány a neprodleně ohlásit Úřadu pro ochranu osobních údajů založení každé evidence. V tomto případě jsou osobní údaje uchovávány pouze po dobu, po kterou to vyžaduje jejich účel; pomine-li, osobní údaje se zlikvidují. Výjimky z povinnosti osobní údaje zlikvidovat taxativně upravuje §87 odst. 2. Jedná se o případy, kdy budou údaje ještě dále využívány při plnění úkolů policie nebo jde o údaje, které jsou součástí listinného nebo automatizovaného spisového materiálu. Další výjimkou jsou případy, kdy se jedná o údaje pohřešovaných nebo hledaných osob, které byly pohřešovány nebo hledány opakovaně, je zde důvodný předpoklad, že se budou opět pohřešovat nebo hledat a posledně je to z důvodu, že osobní údaje takovéto osoby budou nadále zpracovávány při plnění úkolů policie v souvislosti s trestnou činností.

Posledním ustanovením Hlavy X Práce s informacemi je §88 zákona o policii, který upravuje notifikační povinnost police vůči subjektu údajů, o kterém zpracovává osobní údaje bez jeho vědomí. Skutečnost, že jsou zpracovávány jeho osobní údaje

---

¹⁵⁰ MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana*, 2. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 352

¹⁵¹ Pokud je to možné, měla by je policie jako nepřesné nebo neověřené označit.

policie subjektu sdělí v okamžiku, až když to neohrozí plnění úkolů, ke kterým byly tyto údaje zpracovávány.

A konečně bychom si měli připomenout, že vedle zákona o policii se problematikou ochrany osobních údajů zabývají i četné mezinárodní dokumenty. Zde bych poukázal především na Úmluvu č. 108, Směrnici č. 95/46/ES, směrnici Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES, o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES, Úmluvu založenou na článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, o zřízení Evropské policejní služby z roku 1995, tzv. Schengenskou úmluvu z roku 1985 a závěrem na rámcové rozhodnutí Rady 2008/977/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o ochraně osobních údajů zpracovávaných v rámci policejní a justiční spolupráce v trestních věcech a doporučení Rady Evropy č. R (87) 15 Výboru ministrů členských států o úpravě používání osobních údajů v policejním sektoru.¹⁵²

3.2. Zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky

V tomto zákoně již není tak propracovaná a komplexní úprava týkající se ochrany osobních údajů, jako tomu bylo u zákona o Policii České republiky. V §5b zákona o celní správě je taxativně vymezen okruh osob, jejichž osobní údaje mohou být celními orgány zpracovávány. Jde zde o osoby, u kterých byl prováděn celní dohled, služební úkon nebo služební zákrok, které porušily nebo jsou důvodně podezřelé z porušování právních předpisů nebo o takovémto porušení mohou podat informace. Dále jsou to osoby, které jsou nebo byly účastníky řízení před celními orgány nebo vůči kterým jsou ze strany pověřeného celního orgánu činěny úkony trestního řízení.

Pavel Mates však ve svém článku poukazuje na problém, že takto §5b vymezený okruh osob, o kterém lze zpracovávat údaje, je v mnoha případech těžko určitelný a představuje širokou množinu subjektů. „*Tak vlastně zůstává zárukou před tím, že budou zpracovávány osobní údaje mimo stanovený rámec dozorové činnosti Úřadu pro ochranu osobních údajů, který však, eufemisticky řečeno, nemůže být všudypřítomný.*“¹⁵³

Stejně jako je tomu u policie, tak i celní orgány musí nejméně jednou za 3 roky přezkoumávat, zda je ještě potřeba osobní údaje zpracovávat, nebo zda již pominul účel

¹⁵² MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F.: *Veřejné sbory*, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2011, str. 231

¹⁵³ MATES, P.: *Zpracování informací veřejnými sbory*, Právní rádce, 4/2010, str. 41

jejich shromažďování a budou muset být zlikvidovány. Existuje zde však možnost, kdy k likvidaci nedojde. A to tehdy, kdy lze důvodně předpokládat, že by jejich likvidací byl poškozen oprávněný zájem subjektu údajů. V tomto případě se osobní údaje blokují a lze je využívat pouze k účelu, který zabránil jejich likvidaci.¹⁵⁴

Subjekt údajů, stejně jako je tomu u policie, může podat písemnou žádost adresovanou celnímu orgánu, aby mu sdělil, jaké osobní údaje jsou o jeho osobě zpracovávány. Celní orgán musí na tuto žádost odpovědět do 30 dnů. I zde existuje velmi neurčitá výjimka - neposkytnou se údaje, jejichž sdělením by došlo k ohrožení plnění úkolů celních orgánů nebo k ohrožení oprávněných zájmů třetí osoby. Žadatel rovněž může požadovat bezplatnou likvidaci či opravu nepřesných osobních údajů.¹⁵⁵

Pokud celní orgány hodlají na základě zákona nebo mezinárodní smlouvy předávat některé osobní údaje do zahraničí, nevyžaduje se povolení od Úřadu pro ochranu osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů.¹⁵⁶

Přístup celních orgánů k údajům v SIS a zařazování údajů do tohoto systému upravuje §5e zákona o celní správě. Celní orgány mohou v SIS vyhledávat údaje pro potřebu plnění svých úkolů, jimiž jsou např. výkon celního dohledu a kontroly, pátrání po protiprávně dovezeném nebo vyvezeném zboží anebo ke koordinaci těchto činností. Rovněž i toto oprávnění je formulováno dosti neurčitě a lze ho interpretovat značně široce.

Protože Policejní prezidium odpovídá na našem území za vkládané údaje do SIS, musí celní orgány předat údaje, které chtějí zařadit do SIS, Policejnímu prezidiu a to zabezpečí jejich zařazení do systému.

Vedle SIS na území Evropské unie existuje ještě Celní informační systém (dále jen „CIS“), který upravuje rozhodnutí Rady 2009/917/SVV ze dne 30. listopadu 2009 o používání informačních technologií pro celní účely¹⁵⁷. CIS by měl předně posloužit ke spolupráci mezi jednotlivými celními správami Evropské unie. S pokračujícím nárůstem nedovoleného obchodování by CIS měl umožnit celním orgánům jednat rychle, společně a přitom si s využitím nových technologií vyměňovat osobní i jiné údaje. Pasivní přístup do CIS je povolen Europolu a Eurojustu (Evropská jednotka pro soudní

---

¹⁵⁴ §5b odst. 2 a 3 zák. č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky

¹⁵⁵ §5c odst. 1 zák. č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky

¹⁵⁶ §5b odst. 4 zák. č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky

¹⁵⁷ Dostupná např. z http://www.celnisprava.cz/cz/evropska-unie/umluva-o-celnim-informacnim-systemu-cis/Documents/2009_917_JHA.pdf (cit. 4.3.2012)

spolupráci) za účelem získávání důležitých informací z CIS, včetně identifikačních databází nutných k plnění jejich poslání.

3.3. Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

V souvislosti s poskytováním zdravotní péče nutně dochází i ke zpracování osobních údajů. O důležitosti chránit osobní údaje, které se týkají našeho zdravotního stavu, svědčí i to, že je zákon o ochraně osobních údajů řadí mezi tzv. citlivé osobní údaje. Hlavní důvody, proč je věnována pečlivá pozornost a jsou kladeny přísné požadavky na ochranu těchto citlivých osobních údajů, jsou zcela zřejmé. Dojde-li k neoprávněnému zveřejnění údajů o zdravotním stavu pacienta, téměř vždy to bude znamenat značný zásah do jeho soukromí a v mnohých případech to bude mít i velký vliv na jeho společenské postavení. Dalo by se tedy říci, že údaje o zdravotním stavu jsou pro každého z nás tak důležité, že se za určitých tíživých životních situací o ně nebudeme chtít podělit ani se svými nejbližšími.

V souvislosti s ochranou osobních údajů pacientů je nejdůležitějším právním předpisem zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (dále jen „zákon o péči“), který obsahuje především ustanovení týkající se povinné mlčenlivosti zdravotnických pracovníků, pravidla vedení zdravotnické dokumentace a neméně důležitou úpravu práva na informace o zdravotním stavu pacienta. Ustanovení zákona o péči týkající se zdravotnické dokumentace jsou dále konkretizovány ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci. Ochranu osobních údajů ve zdravotnictví řeší zákon o péči jen implicitně, přičemž zákon o ochraně osobních údajů stanoví obecná pravidla.¹⁵⁸

Vedle zákona o péči obsahují právní úpravu ochrany osobních údajů pacientů ještě další právní předpisy, jimiž jsou např. zák. č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních, zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, zák. č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon) a jistě také Úmluva o lidských právech a biomedicíně¹⁵⁹, která ve své Kapitole III garantuje ochranu soukromí a právo na informace.

---

¹⁵⁸ BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Ochrana osobních údajů v aplikační praxi, vybrané otázky*, 2. vydání, Praha: Linde, 2010, str. 89

¹⁵⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně

V České republice je občanům poskytováno právo svobodné volby lékaře, klinického psychologa a zdravotnického zařízení dle §9 odst. 2 zákona o péči. Je to tedy většinou sám pacient, který si dobrovolně volí, kdo se stane správcem citlivých osobních údajů o jeho zdravotním stavu.¹⁶⁰

Zákon o péči v §67b odst. 1 ukládá povinnost všem zdravotnickým zařízením vést zdravotnickou dokumentaci, čímž se stávají správci osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů. Druhý odstavec téhož paragrafu stanoví, že zdravotnická dokumentace by měla obsahovat osobní údaje pacienta v rozsahu nezbytném pro identifikaci pacienta¹⁶¹ a zjištění anamnézy, informace o onemocnění pacienta, o průběhu a výsledku vyšetření, léčení a o dalších významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem pacienta a s postupem při poskytování zdravotní péče. V převážné většině tedy jde o citlivé osobní údaje. Spolu s těmito údaji zdravotnická dokumentace obsahuje i všechny další důležité údaje (např. důležité otázky komunikace mezi pacientem a lékařem, pozitivní či negativní revers), které mohou mít význam pro poskytování náležité zdravotní péče.

Zdravotnická dokumentace je souborem jednotlivých dokumentů a skládá se z více samostatných částí¹⁶², které musí obsahovat nezbytné identifikační údaje o pacientovi a označení zdravotnického zařízení, které je vydalo. Všechny zápisy do zdravotnické dokumentace musejí být provedeny průkazně, pravdivě a čitelně. Proto pokud vyvstane potřeba opravit zapsaný údaj, není dovoleno ho přeškrtnat, ale naopak musí původní záznam zůstat čitelný a k novému zápisu se uvede den opravy, identifikace a podpis osoby, která opravu provedla. Zdravotnickou dokumentaci je možné vést jak v listinné, tak elektronické podobě¹⁶³.

Ustanovení §13 zákona o ochraně osobních údajů upravuje základní principy a způsoby ochrany osobních údajů. Pro ochranu osobních údajů se dle tohoto ustanovení předpokládá, že správce (jímž je i zdravotnické zařízení) přijme komplexní řešení nutná k zajištění bezpečnosti zpracovávaných údajů. Neméně důležitá je pro správce i prevence a průběžné vyhodnocování rizik bezpečnosti. Konkrétní přijatá bezpečností

---

¹⁶⁰ BURIÁNEK, J.: *Lékařské tajemství, zdravotnická dokumentace a související právní otázky*, Praha: Linde, 2005, str. 11-12

¹⁶¹ Těmito osobními údaji bude především jméno, příjmení, datum narození, rodné číslo, adresa či údaje o jeho zdravotní pojišťovně.

¹⁶² Např. listy chorobopisu, zdravotní karty, rentgenové snímky apod.

¹⁶³ V České republice např. funguje projekt IZIP, který slouží jako elektronická zdravotní knížka přístupná registrovaným zdravotnickým pracovníkům pomocí internetu. Více informací je např. na www.izip.cz.

opatření mohou být např. objektová (z hlediska místa zpracování), personální (např. umožnění nakládat s osobními údaji pouze důvěryhodným a proškoleným osobám) a technologická, pokud jsou osobní údaje zpracovávány pomocí výpočetní techniky.¹⁶⁴

Jedním ze způsobů, jak chránit citlivé osobní údaje obsažené ve zdravotnické dokumentaci, je stanovení taxativního výčtu osob, které mají právo nahlížet do zdravotnické dokumentace a právo dělat si z ní výpisy, opisy nebo kopie. Dle §67b odst. 10 zákona o péči jde předně o zdravotnické pracovníky a jiné odborné pracovníky, kteří poskytují zdravotnickou péči, dále lékaře a pověřené zdravotnické pracovníky, kteří však nejsou zaměstnanci zdravotnického zařízení a poslední skupinu tvoří osoby, jež mají podle zvláštních zákonů stanoveny určité specifické kontrolní pravomoci a informace ze zdravotnické dokumentace potřebují pro svoji činnost.¹⁶⁵

Studenti lékařských fakult, kteří získávají způsobilost k výkonu zdravotnického povolání, mohou nahlížet do zdravotnické dokumentace pouze v rozsahu nezbytně nutném, a to u pacientů stanovených pověřeným zdravotnickým pracovníkem zdravotnického zařízení, který zabezpečuje jejich praktickou výuku. K nahlížení do zdravotnické dokumentace takovýchto pacientů je třeba jejich písemného souhlasu, případně souhlasu jejich zákonných zástupců.¹⁶⁶

Pacient má předně právo podle §67 odst. 12 zákona o péči na poskytnutí veškerých informací shromážděných ve zdravotnické dokumentaci vedené o jeho osobě nebo v jiných zápisech vztahujících se k jeho zdravotnímu stavu¹⁶⁷, právo nahlížet do zdravotnické dokumentace a činit si z ní výpisy, opisy nebo kopie. Pacient rovněž může určit i jiné osoby, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu a přitom může dát souhlas k tomu, aby těmto osobám náleželo právo na nahlížení do zdravotnické dokumentace a právo činit si z ní výpisy, opisy nebo kopie. Na druhou stranu má pacient právo vyslovit zákaz podávat tyto informace jakékoliv osobě. Takovýto zákaz či povolení může kdykoli odvolat.

Následující činnosti patří mezi další opatření k zajištění bezpečnosti zpracovávaných osobních údajů zdravotnickým zařízením. Každé nahlédnutí či provedení výpis, opis nebo kopie ze zdravotnické dokumentace se do dokumentace

---

¹⁶⁴ BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Bezpečnost osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů*, Právní rozhledy, 23/2010, str. 840

¹⁶⁵ BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Ochrana osobních údajů v aplikační praxi, vybrané otázky*, 2. vydání, Praha: Linde, 2010, str. 94-95

¹⁶⁶ §67b odst. 11 zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

¹⁶⁷ Tomuto právu koresponduje i právo na přístup subjektu údajů k informacím dle §12 zákona o ochraně osobních údajů.

pečlivě zaznamenaná a uvedou se identifikační údaje osoby, rozsah, účel a datum, kdy k tomuto úkonu došlo. Tento záznam podepíše též zdravotnický pracovník, který byl přítomen nahlížení do zdravotnické dokumentace, nebo zdravotnický pracovník, který pořídil výpis, opis nebo kopii této zdravotnické dokumentace, a oprávněná osoba. V případě pochybností o totožnosti osoby, popřípadě jejího vztahu k pacientovi, které náleží práva nahlížet do dokumentace či si z ní pořizovat výpisy, opisy nebo kopie, má zdravotnický pracovník právo požadovat, aby osoba prokázala svoji totožnost. Díky tomuto opatření se s údaji ve zdravotnické dokumentaci seznámí opravdu jen oprávněné osoby. Zdravotnické zařízení je dále povinno zajistit, aby osoba, které přísluší tato oprávnění, nezjistila osobní údaje třetích osob.¹⁶⁸

Právo nahlížet do zdravotnické dokumentace v přítomnosti zdravotnického pracovníka a právo pořizovat si z ní výpisy, opisy nebo kopie a právo na informace o zdravotním stavu pacienta, který zemřel, o příčinách úmrtí a o výsledku pitvy, byla-li provedena, náleží osobám blízkým a osobám, které za svého života pacient určil. S tímto však také pacient mohl za svého života vyslovit zákaz, který se ovšem nebude vztahovat na osoby blízké v případě, že je to v zájmu ochrany jejich zdraví nebo ochrany zdraví dalších osob, a to v rozsahu nezbytném pro ochranu zdraví.¹⁶⁹ Opět i tento zákaz může pacient kdykoliv za svého života odvolat.

Zákon o péči pamatuje i na situace, kdy dochází ke změně ošetřujícího lékaře či zdravotnické zařízení ukončuje svoji činnost. V těchto případech je dispozice se zdravotnickou dokumentací upravena v §67b odst. 13 a násl.

Postup zdravotnických zařízení při vyřazování zdravotnické dokumentace, která není nadále potřebná k poskytování zdravotní péče a při posuzování její trvalé hodnoty, je podrobně upraven Skartačním řádem.¹⁷⁰ Tato přesně stanovená skartační pravidla mají hlavně předejít případům, kdy je např. zdravotnická dokumentace pouze vyhozena do kontejneru, aniž by byla náležitě zlikvidována a zabránilo se tak případným únikům dat, která jsou v ní obsažena.

Z výše uvedeného vyplývá, že zdravotnická dokumentace je jedním z klíčových zdrojů informací nejen o celkovém zdravotním stavu pacienta, ale i o celé řadě dalších zákroků, o způsobu a průběhu léčby. Avšak zdravotnická dokumentace nemá pouze

---

¹⁶⁸ §67bb odst. 1, 2, 5 zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

¹⁶⁹ §67ba odst. 3 a 4 zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

¹⁷⁰ Skartační řád tvoří přílohu č. 2 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci.

medicínský význam, ale má také význam právní. Pokud by došlo k soudnímu sporu, zdravotnická dokumentace bude jedním z nejdůležitějších důkazů, a proto je nutné ji vést pravdivě, přesně a všechny podstatné údaje do ní zaznamenávat bez zbytečného odkladu.¹⁷¹ „Údaje obsažené v dokumentaci mohou být totiž také podkladem pro rozhodování o sociálních nárocích, pro posuzování odpovědnosti za škodu na zdraví, pro řízení ve věcech osobního statutu (např. o způsobilosti k právním úkonům) nebo třeba v trestním řízení při posuzování příčetnosti v době spáchání trestného činu.“¹⁷²

Dalším důležitým nástrojem, který poskytuje ochranu jak osobních údajů a soukromí, tak i základního lidského práva na nedotknutelnost fyzické osoby, je povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků garantovaná v §55 odst. 2 písm. d) zákona o péči a povinnost zachovávat lékařské tajemství.

„Povinnost mlčenlivosti lze definovat jako právem uložený závazek chovat se tak, aby nebyly neoprávněným subjektům sděleny údaje či informace, jejichž sdělení by mohlo poškodit zájem těch, v jejichž prospěch je mlčenlivost uložena.“¹⁷³

Smyslem povinné mlčenlivosti je zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se zdravotnický pracovník dověděl při výkonu svého povolání. Tato povinnost však není absolutní a zákon o péči v §55 odst. 2 písm. d) vyjmenovává výjimky, kdy může být mlčenlivost prolomena. Předně je to v případě, kdy je skutečnost sdělena se souhlasem ošetřované osoby; dále je zdravotnickým pracovníkům uložena povinnost oznamovat určité skutečnosti na základě zvláštního právního předpisu¹⁷⁴; nebo povinností mlčenlivosti není zdravotnický pracovník vázán v rozsahu nezbytném pro obhajobu v trestním řízení a pro řízení před soudem nebo jiným orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi ním, popřípadě jeho zaměstnavatelem a pacientem, nebo jinou osobou uplatňující práva na náhradu škody nebo na ochranu osobnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče.

Ovšem jak si máme vyložit rozsah povinné mlčenlivosti, když zákonodárce použil dosti široký pojem „o skutečnostech, o kterých se zdravotnický pracovník dověděl při výkonu svého povolání“? V praxi se setkáme se dvěma odlišnými názory. Prvním názorem je, že povinná mlčenlivost se vztahuje na všechny informace, které se

---

¹⁷¹ ŠNĚDAR, L.: *Základy zdravotnického práva: s příklady a otázkami*, Praha: LexisNexis CZ, 2008, str. 40

¹⁷² BURIÁNEK, J.: *Lékařské tajemství, zdravotnická dokumentace a související právní otázky*, Praha: Linde, 2005, str. 24

¹⁷³ MATES, P.: *Ochrana soukromí ve správním právu*, 2. vydání, Praha: Linde, 2006, str. 257

¹⁷⁴ Např. oznámení trestného činu dle §368 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

lékař o pacientovi dozví (např. informace o tom, že pacient navštívil ordinaci konkrétního lékaře, o sociální situaci pacientů, rodinných poměrech, intimním životě či finanční situaci). Druhý názor je opačný a tvrdí, že takovýto okruh informací je příliš široký. Osobně se přikláním k prvnímu názoru, protože si myslím, že pacient určitě nemá zájem na tom, aby někdo jiný věděl, že navštěvuje lékaře specializujícího se např. na dermatovenerologii¹⁷⁵ či navštěvuje protialkoholní léčení. *„Mlčenlivost se však nebude vztahovat na skutečnosti, které jsou obecně známé a rovněž na ty, které souvisí s poskytováním péče jen okrajově jako jsou např. informace získané během běžné společenské komunikace.“*¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ Jedná se o lékařský obor, který se zabývá studiem a léčením kožních a pohlavních chorob.

¹⁷⁶ PRUDIL, L.: *Vybrané otázky povinné mlčenlivosti zdravotnických pracovníků*, Zdravotnické právo v praxi, 1/2003, str. 17 (dostupné z <http://pravo.solen.cz/pdfs/pra/2003/01/06.pdf>)

4. Úřad pro ochranu osobních údajů

Úřad pro ochranu osobních údajů (dále jen „Úřad“) je důležitým orgánem, jehož zákonným posláním je dohlížet a průběžně kontrolovat, zda jsou dodržovány povinnosti stanovené zákonem o ochraně osobních údajů. Povinnost zřídit jeden nebo více orgánů dozoru pro oblast nakládání s osobními údaji je vedle zákona o ochraně osobních údajů zakotvena v čl. 13 Úmluvy č. 108 a v čl. 28 Směrnice č. 95/46/ES. Úřad měl být v České republice zřízen již v době zák. č. 256/1992 Sb., ale k jeho zřízení nedošlo. Byl proto zřízen až na základě zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, a to dne 1. června 2000 se sídlem v Praze.

Dle §2 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů jsou Úřadu „svěřeny kompetence ústředního správního úřadu pro oblast ochrany osobních údajů v rozsahu stanoveném tímto zákonem a další kompetence stanovené zvláštním právním předpisem, mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu, a přímo použitelnými předpisy Evropských společenství.“

Hlava IV zákona o ochraně osobních údajů upravuje postavení a působnost Úřadu. Předně je třeba říci, že Úřad je nezávislým ústředním správním orgánem, který při své činnosti postupuje nezávisle a řídí se pouze zákony a jinými právními předpisy. Nezávislost Úřadu je posílena i tím, že do jeho činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. Co se týče jeho ekonomické nezávislosti, tak ta je zabezpečena tím, že činnost Úřadu je hrazena ze samostatné kapitoly státního rozpočtu.¹⁷⁷

Do působnosti Úřadu předně patří:

- působnost v oblasti ochrany osobních údajů nejen podle obecného zákona o ochraně osobních údajů, ale i jiných právních předpisů jako jsou např. již zmiňovaný zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky nebo zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti dle jeho §17 odst.4,¹⁷⁸
- dozor nad dodržováním povinností při zpracování osobních údajů v oblasti elektronických komunikací dle zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích),

---

¹⁷⁷ §28 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

¹⁷⁸ MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana*, 2. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 333

- dozor nad dodržováním povinností při šíření obchodních sdělení dle zák. č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti),
- projednávání správních deliktů v oblastech zvláštních zpracování osobních údajů, např. dle zák. č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech nebo zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel),
- vytváření a převod elektronických identifikátorů pro státní registry dle zák. č. 111/2009 Sb., o základních registrech.¹⁷⁹

Z personálního hlediska zajišťuje chod Úřadu jeho předseda a sedm inspektorů spolu s dalšími zaměstnanci. Předseda v první řadě řídí Úřad¹⁸⁰ a jedná se proto o orgán monokratického typu. Předseda také „zastupuje Českou republiku v Poradním výboru Rady Evropy k Úmluvě č. 108 a v Pracovní skupině Evropské unie podle článku 29 Evropské unie, zasedá v mezinárodních konferencích komisařů a vykonává také některé činnosti jmenovitě uvedené v ustanoveních zákona o ochraně osobních údajů.“¹⁸¹ Předseda Úřadu je dle zákona o ochraně osobních údajů jmenován na dobu 5 let a může být jmenován nejvýše na 2 po sobě jdoucí období. Inspektoři jsou jmenováni na období 10 let, ale na rozdíl od předsedy je lze jmenovat do funkce i opakovaně. Možnost opakovaně jmenovat inspektory do funkce má význam hlavně z toho důvodu, že tuto funkci budou díky mnohaletým zkušenostem a praxi zastávat zkušení odborníci. Nezávislost Úřadu je posílena i tím, že předsedu a inspektory jmenuje a odvolává z funkce prezident republiky na návrh Senátu Parlamentu České republiky. Aby byla zajištěna nestrannost a nezávislost Úřadu, zákon vyjmenovává činnosti a funkce, které jsou neslučitelné s výkonem funkce předsedy či inspektora Úřadu. Ke jmenování je nutné, aby předseda i inspektoři splňovali určité kvalifikační předpoklady, kterými jsou české občanství, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, podmínky stanovené zvláštním právním předpisem a ukončené vysokoškolské vzdělání. Tato omezení a podmínky pro výkon funkce jsou běžná např. i u soudců či jiných představitelů ústředních správních orgánů.

¹⁷⁹ <http://www.uouu.cz/uouu.aspx?menu=4&submenu=17> (cit. 2.3.2012)

¹⁸⁰ První předseda Úřadu byl jmenován 1. září 2000 a byl jím RNDr. Karel Neuwirt. Současným předsedou je od 11. srpna 2010 RNDr. Igor Němec.

¹⁸¹ MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana*, 2. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 332

Hlavní úkoly a rozsah působnosti Úřadu upravuje ustanovení §29 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů. Úřad dle tohoto stanovení:

- a) provádí dozor nad dodržováním povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů,
- b) vede registr zpracování osobních údajů,
- c) přijímá podněty a stížnosti na porušení povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů a informuje o jejich vyřízení,
- d) zpracovává a veřejnosti zpřístupňuje výroční zprávu o své činnosti,
- e) vykonává další působnosti stanovené mu zákonem,
- f) projednává přestupky a jiné správní delikty a uděluje pokuty podle tohoto zákona,
- g) zajišťuje plnění požadavků vyplývajících z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, a z přímo použitelných předpisů Evropských společenství,
- h) poskytuje konzultace v oblasti ochrany osobních údajů,
- i) spolupracuje s obdobnými úřady jiných států, s orgány Evropské unie a s orgány mezinárodních organizací působícími v oblasti ochrany osobních údajů. Úřad v souladu s právem Evropských společenství plní oznamovací povinnost vůči orgánům Evropské unie.

Základním a hlavním posláním Úřadu je výkon dozoru nad tím, zda jsou správci a zpracovatelé dodržovány zákonné podmínky při zpracovávání osobních údajů. „Jedinou výjimku tvoří zpravodajské služby, nad nimiž vykonává dozor zvláštní orgán Poslanecké sněmovny, jemuž náleží kontrola činnosti zpravodajských služeb vůbec.“¹⁸² Při výkonu kontroly Úřad postupuje dle zvláštního právního předpisu, kterým je zák. č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní kontrole“). Zákon o ochraně osobních údajů je v poměru k zákonu o státní kontrole *lex specialis*. Zákon o státní kontrole je jedním z nejvýznamnějších právních předpisů, který upravuje kontrolní proces ve státní správě i samosprávě. Zákon o ochraně osobních údajů obsahuje ustanovení týkající se kontroly v §37 (oprávnění kontrolujících), §38 (povinnosti kontrolujících), §39 (upravující povinnost každého poskytnout kontrolujícímu potřebnou součinnost), §40 až §42 (opatření k nápravě při zjištěném porušení povinností) a konečně §43 (oprávnění a povinnosti při doзору). V

---

¹⁸² MATES, P.: *Ochrana osobních údajů*, Praha: Karolinum, 2002, str. 64

případech, kdy uvedenou oblast kontrolního procesu nebude upravovat zákon o ochraně osobních údajů, použijí se ustanovení zákona o státní kontrole, který zde vystupuje jako *lex generalis*.¹⁸³

Samotnou kontrolní činnost Úřadu dle §30 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů provádějí inspektoři a pověřeni zaměstnanci Úřadu, kteří se při provádění kontroly identifikují služebním průkazem.¹⁸⁴ Dle §31 se kontrolní činnost Úřadu provádí na základě kontrolního plánu, který sestavuje předseda Úřadu spolu s jeho spolupracovníky, nebo na základě podnětů a stížností od občanů, kteří zjistili nebo se domnívají, že byl porušen zákon o ochraně osobních údajů. Do kontrolního plánu jsou povětšinou zařazována společensky významná témata a sledují se aktuální trendy, přičemž kontrolovaným může být jak správní orgán, jiný veřejnoprávní subjekt, tak i např. podnikající fyzické osoby, nekomerční subjekty a politické strany.¹⁸⁵

Pokud se při první fázi kontrolního procesu zjistí porušení povinností stanovených zákonem o ochraně osobních údajů, bude nastupovat druhá fáze kontroly, při které se aplikují nápravná a sankční opatření. Ze strany kontrolujícího bude uloženo kontrolovanému, jaká opatření je třeba učinit, aby byly zjištěné nedostatky odstraněny, a bude stanovena lhůta pro jejich odstranění. Kontrolovaný je následně povinen o přijatých opatřeních podat zprávu Úřadu.¹⁸⁶

Nejkrajnějším opatřením k nápravě je, aby správce provedl likvidaci neoprávněně zpracovávaných osobních údajů. U tohoto opatření je možné, aby správce podal námitku k předsedovi Úřadu, přičemž do doby, než se o námitce rozhodne, musí být osobní údaje blokovány. O možnosti podat námitku musí být správce poučen. Proti negativnímu rozhodnutí předsedy o námitce je možné podat správní žalobu v rámci správního soudnictví dle zák. č. 150/2000 Sb., soudní řád správní a do doby, než o ní bude rozhodnuto, budou taktéž údaje blokovány. „*Blokování osobních údajů je jednou z metod jejich dočasného znepřístupnění. Tyto údaje tedy nadále existují, ale musejí být přijata opatření, aby nemohly být po tuto dobu zpracovány.*“¹⁸⁷

---

¹⁸³ BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Zákon o ochraně osobních údajů s komentářem*, 1. vydání, Olomouc: ANAG, 2010, str. 206

¹⁸⁴ Vzhled a náležitosti průkazu kontrolujícího upravuje nařízení vlády ze dne 31. srpna 2011 č. 277/2011 Sb., o stanovení vzoru průkazu kontrolujícího Úřadu pro ochranu osobních údajů.

¹⁸⁵ MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana*, 2. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 335

¹⁸⁶ §40 odst. 1 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

¹⁸⁷ BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Likvidace osobních údajů jako součást zpracování*, Právní rádce, 2/2010, str. 35

K činnostem Úřadu patří i oprávnění a povinnost ukládat sankce za správní delikty. Skutkové podstaty správních deliktů upravuje Hlava VII zákona o ochraně osobních údajů. Jsou zde vyjmenovány přestupky, kterých se může dopustit fyzická osoba, pokud poruší povinnosti, které pro ni vyplývají ze zákona o ochraně osobních údajů. Při jejich projednávání se bude postupovat dle zvláštního právního předpisu, kterým je zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Jen pro připomenutí uvádím legální definici přestupku dle §2 odst. 1 zákona o přestupcích, který stanoví, že: „*Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně* [v našem případě v zákoně o ochraně osobních údajů, pozn. aut.], *nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin*“. A dle §3 „*k odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění*.“ Druhou velkou podmnožinou správních deliktů jsou tzv. jiné správní delikty, u kterých mohou skutkovou podstatu naplnit podnikající fyzické osoby a osoby právnické.

Úřad je oprávněn k projednávání přestupků a jiných správních deliktů a k udělování pokut za ně. Výše pokut je ponechána na správním uvážení a závažnosti konkrétního případu. Nejvyšší horní hranice pokuty je dle zákona o ochraně osobních údajů stanovena na 10 000 000 Kč. I zde je nutné podotknout, že využívání správních sankcí při porušení povinností při zpracování osobních údajů vede k účinné a rychlé ochraně osobních údajů. Dosud historicky nejvyšší pokuta, kterou Úřad uložil, byla ve výši 3 000 000 Kč.

Druhým hlavním úkolem Úřadu je povinnost vést registr zpracování osobních údajů dle §29 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů. Do tohoto registru se dle §16 odst. 1 mají povinnost registrovat všichni správci, kteří hodlají zpracovávat osobní údaje. Aby Úřad správcům tuto registrační činnost co nejvíce usnadnil, vytvořil pro ně registrační formulář a uveřejnil ho na svých internetových stránkách. Registraci lze tedy uskutečnit i prostřednictvím sítě internet.¹⁸⁸ Registr je veřejně přístupný a jsou zde uveřejněny informace dle §16 odst. 2 s výjimkou popisu způsobu zpracování osobních údajů a ze zcela jasných důvodů informace o popisu opatření k zajištění ochrany osobních údajů dle §13 zákona o ochraně osobních údajů. Účelem takovéto registrace je, aby Úřad měl přehled o správcích, kteří se chystají zpracovávat osobní

---

¹⁸⁸ Dostupný z <http://uouu.cz/uouu.aspx?menu=29&submenu=31&loc=487> (cit. 9.3.2012)

údaje a jakým způsobem. V případě, že by z takového oznámení vznikla důvodná obava, že při zpracování osobních údajů by mohlo dojít k porušení zákona na ochranu osobních údajů, je Úřad oprávněn provést předběžnou či standardní kontrolu a zjistit případné nedostatky.

„Do registru nejsou zapisována taková zpracování, jejichž vedení správci ukládá zvláštní zákon, a o jejich existenci je tedy subjekt údajů informován jejich prostřednictvím (jedná se o veřejně přístupné evidence, např. obchodní rejstřík apod.) nebo alespoň může jejich existenci předpokládat (zpracování osobních údajů, jichž je třeba k uplatnění práv a povinností vyplývajících ze zvláštních zákonů např. zpracování osobních údajů zaměstnanců pro vedení personální a mzdové agendy apod.).“¹⁸⁹

Obsahuje-li oznámení všechny zákonem požadované náležitosti, lze dle §16 odst. 3 po uplynutí lhůty 30 dnů ode dne doručení oznámení Úřadu zahájit zpracování osobních údajů. Úřad v takovém případě запиše informace uvedené v oznámení do registru. Dle Výroční zprávy z roku 2011 bylo v roce 2011 přijato 4421 oznámení o registraci dle §16 zákona o ochraně osobních údajů a z toho jich bylo zaregistrováno 3856. Celkový počet registrovaných správců má ovšem každým rokem stoupající tendenci.

Dle §29 odst. 1 písm. d) a v souladu s článkem 28 odst. 5 Směrnice č. 95/46/ES Úřad zpracovává a veřejnosti zpřístupňuje výroční zprávy o své činnosti. Výročními zprávami Úřad veřejnost informuje nejen o provedených kontrolních činnostech a jejich hodnocení, ale také o celkové činnosti Úřadu, jeho plánech do budoucna a v neposlední řadě zprávy obsahují užitečné informace, které mohou pomoci řadě správců, zpracovatelů i občanů při nakládání s osobními údaji. Dle §36 odst. 2 *„výroční zprávu předkládá předseda Úřadu pro informaci Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky a vládě České republiky do 2 měsíců po skončení rozpočtového roku a zveřejňuje ji.“*

S velkým zájmem je také využívána konzultační činnost Úřadu v oblasti ochrany osobních údajů, která je využívána celou řadou správců, zpracovatelů, fyzických a právnických osob včetně obecních či krajských úřadů. Mnoho cenných informací lze také nalézt na oficiálních internetových stránkách Úřadu (www.uouu.cz), kde v sekci „Názory Úřadu“ jsou publikovány nejrůznější právní názory na aktuální témata, stanoviska, postřehy z praxe či odpovědi na často kladené otázky.

---

¹⁸⁹ <http://uouu.cz/uouu.aspx?menu=29&submenu=30> (cit. 9.3.2012)

5. Zhodnocení a perspektiva

V této kapitole se hodlám zaměřit na připravované legislativní změny v oblasti právní úpravy ochrany osobních údajů. Dle mého názoru jsou připravovány nejdůležitější změny v právních předpisech Evropské unie, které ovlivní všechny členské státy, včetně České republiky.

Evropská komise dne 25. ledna 2012 v Bruselu navrhla komplexní reformu pravidel EU týkajících se ochrany osobních údajů. Je nutné si připomenout, že základním právním předpisem v oblasti ochrany osobních údajů je směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. Zcela na místě jsou otázky, proč má k této komplexní reformě pravidel obsažených ve Směrnici č. 95/46/ES dojít a jaké jsou pro to hlavní důvody.

Hlavními argumenty pro změnu jsou, že Směrnice č. 95/46/ES, již díky svému roku přijetí, dostatečně nereflektuje vývoj v moderní společnosti. V moderním globalizovaném světě stojí právní úprava ochrany osobních údajů před novými výzvami, kterými jsou např. internetové sociální sítě, on-line obchodování, cloud computing¹⁹⁰ apod. Dle komisařky EU pro spravedlnost a místopředsedkyně Komise Viviane Redingové: *„Před 17 lety používalo internet necelé jedno procento Evropanů. V současné době se ve zlomku sekundy napříč kontinenty i po celé zeměkouli předává a vyměňuje obrovské množství osobních údajů...“*. Dále dodává, že právo na ochranu osobních údajů je právem všech Evropanů, kteří však den ode dne ztrácejí pocit, že jsou to právě oni, kdo by měl mít kontrolu nad svými osobními údaji. Každý z nás by měl mít možnost se svobodně rozhodnout, kdo bude mít právo s našimi údaji nakládat a mít nad svými údaji plnou kontrolu.¹⁹¹

Dalším argumentem je i fakt, že každý členský stát EU provedl pravidla obsažená ve Směrnici č. 95/46/ES do svého vnitrostátního právního řádu různě. Díky této nejednotnosti není možné zcela efektivně prosazovat závazná pravidla obsažená ve Směrnici č. 95/46/ES, a to vede k nejednotné úrovni ochrany osobních údajů, která závisí pouze na tom, kde jednotlivec žije nebo nakupuje zboží a služby.

---

¹⁹⁰ Výpočetní technologie založená na principu, že k programům, službám a datům uložených na vzdálených internetových serverech („v mraku“, *cloud* = mrak) má uživatel přístup odkudkoli pomocí svého osobního počítače či mobilního zařízení.

¹⁹¹<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/46&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=en> (cit. 10.3.2012)

Hlavním cílem této reformy je zvýšit ochranu soukromí v prostředí internetu a posílit celkovou důvěru spotřebitelů ve služby, které jsou v této moderní době poskytovány stále častěji on-line. Díky tomu, že spotřebitelé opět získají důvěru v nakupování zboží a služeb on-line, dojde zákonitě i k nárůstu prosperity podniků sídlících na území EU, což přinese nová pracovní místa, inovaci a hospodářský růst v Evropě. Podle průzkumu EU má až 72% uživatelů internetu¹⁹² obavu, že odkrývají příliš osobních dat a nemají nad nimi kompletní kontrolu, a to vede k celkové nedůvěře on-line obchodování.¹⁹³

Předpokládané změny by měly v první řadě vést k přijetí jednotného souboru právních předpisů o ochraně osobních údajů v celé Evropské unii. Odstraněním nadbytečných administrativních požadavků (jako je např. oznamovací povinnost správců), které jsou po podnicích v souvislosti se zpracováním osobních údajů vyžadovány, se dle předpokladů dosáhne úspory na administrativních nákladech úctyhodných 2,3 miliardy eur ročně. Toto odstranění zbytečných administrativních požadavků bude ale na druhé straně vyvažovat zvýšenou odpovědnost těch, kdo osobní údaje zpracovávají. V případě, že dojde k závažnému porušení ochrany osobních údajů (tzv. „data breaches“), bude mít správce povinnost toto narušení bezpečnosti ihned (max. do 24 hodin) nahlásit vnitrostátnímu orgánu dozoru.¹⁹⁴ Organizace, které mají v zemi EU své hlavní sídlo, budou komunikovat pouze s jediným vnitrostátním úřadem pro ochranu osobních údajů a stejně tak i lidé se budou moci obracet na úřad pro ochranu osobních údajů ve své zemi i v případě, kdy budou jejich údaje zpracovávány správcem mimo území EU.¹⁹⁵ Další změnou k lepšímu pro spotřebitele by měla být povinnost, aby podniky své podmínky pro zpracování osobních údajů měly napsané prostou mluvou, tedy takovým způsobem, aby mu porozuměl průměrně vzdělaný člověk, a ne pouze odborník.

---

¹⁹² Tisková zpráva Evropské komise: *Ochrana údajů: Evropané podle nového průzkumu sdílejí údaje na internetu, mají však obavy o soukromí.* Dostupná z <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/742&format=HTML&aged=1&language=CS&guiLanguage=en> (cit. 10.3.2012)

¹⁹³ Informační listy Evropské komise o reformě ochrany osobních údajů: *Why do we need an EU data protection reform?* Dostupné z http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/review2012/factsheets/1_en.pdf (cit. 10.3.2012)

¹⁹⁴ Např. Úřad pro ochranu osobních údajů na svých internetových stránkách zřídil novou rubriku o oznámení o porušení ochrany osobních údajů dle zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích).

¹⁹⁵ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/46&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=en> (cit. 10.3.2012)

Pro uživatele internetu nezůstane jistě také bez povšimnutí tzv. „právo být zapomenut“. Toto právo má zajistit, že v případě, kdy již nebude existovat legitimní důvod pro uchování osobních údajů, bude je nutné vymazat. Subjekt údajů by měl mít také usnadněnou možnost přenášet své osobní údaje od jednoho správce k druhému. I zde je opět upozorňováno, že osobní údaje hlavně patří subjektu údajů, a proto se on sám svobodně rozhodne, kdo je bude zpracovávat.

„Předpisy EU musí být použitelné, nakládají-li v zahraničí s osobními údaji podniky, které působí na trhu EU a nabízejí své služby občanům EU. Nezávislé vnitrostátní úřady pro ochranu údajů budou posíleny, tak aby mohly lépe prosazovat předpisy EU ve své zemi. Tyto úřady budou zmocněny ukládat pokuty podnikům, které porušují předpisy EU o ochraně údajů. To může vést k sankcím až do výše 1 milionu EUR nebo 2 % celkového ročního obrátu podniku.“¹⁹⁶ I v tomto případě je kladen velký důraz na odpovědnost podniků, které zpracovávají osobní údaje. Hrozba opravdu vysokých sankcí je má již předem odradit od porušování závazných pravidel pro zpracování osobních údajů a zároveň donutit přijmout dostatečná bezpečnostní opatření, aby nedošlo k jejich zneužití, neoprávněnému poskytnutí třetí straně, krádeži atp.

Z výše uvedených důvodů navrhuje Komise dva legislativní návrhy, kterými jsou „**nařízení**, které stanoví obecný unijní rámec ochrany údajů, a **směrnice** o ochraně osobních údajů zpracovávaných pro účely prevence, vyšetřování, odhalování nebo stíhání trestných činů a související soudní činnosti.“¹⁹⁷

Komplexní reforma pravidel EU o ochraně osobních dat není však zdaleka jediným projektem, na který se můžeme v budoucnosti „těšit“. Dalším projektem, který stojí za zmínku, je druhá generace Schengenského informačního systému (SIS II). SIS představuje nezbytný nástroj pro uplatňování ustanovení tzv. „*schengenského acquis*“ začleněného do rámce Evropské unie.

Základním právním předpisem EU, který se vztahuje k SIS II je nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 ze dne 20. prosince 2006 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II). SIS II je momentálně podroben rozsáhlému testování, do kterého se zapojily členské země EU a země zapojené do schengenského prostoru.

---

¹⁹⁶<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/46&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=en> (cit. 10.3.2012)

¹⁹⁷ tamtéž

Při testovacím provozu se však objevily četné problémy, odklady a byly také vzneseny pochybnosti o životaschopnosti tohoto projektu, které vedou k tomu, že nový systém není stále spuštěn.¹⁹⁸ Ale „díky zejména kooperativnímu přístupu hlavních aktérů a díky otevřené komunikaci mezi orgány EU však byla včas zjištěna významná rizika a problémy a byla přijata opatření k jejich nápravě nebo zmírnění.“ V roce 2012 má proběhnout další série testů spolu s auditem bezpečnosti systému.¹⁹⁹

SIS II, až bude plně schopen provozu, nahradí stávající SIS, a navíc přinese i některé nové a vylepšené funkce. SIS II se skládá z centrálního systému („centrální SIS II“), který bude umístěn ve Štrasburku a vnitrostátního systému („N. SIS II“), který je v každém členském státě. Odpovědným orgánem za výměnu údajů mezi centrálním SIS II a N. SIS II bude národní centrála SIRENE.²⁰⁰

Z hlediska ochrany osobních údajů zpracovávaných v SIS II bude zakázáno zpracovávat citlivé osobní údaje. Naopak budou zpracovávány osobní údaje o státních příslušnících zemí mimo EU za účelem odepření vstupu a zákazu pobytu, biometrické údaje s cílem napomoci spolehlivému určení totožnosti dotyčných osob a dále údaje o osobách, jejichž totožnost byla zneužita. K zajištění bezpečnosti by tyto zpracovávané údaje neměly být poskytovány ani zpřístupňovány žádným třetím zemím nebo mezinárodními organizacím. Na zpracování osobních údajů se bude vztahovat Směrnice č. 95/46/ES.²⁰¹

V České republice bude Úřad pro ochranu osobních údajů kontrolovat dodržování právních předpisů při zpracovávání osobních údajů v SIS II. Měl by také zajistit, aby byl každým čtvrtým rokem proveden audit činnosti zpracování údajů v N. SIS II. V rámci Evropské unie bude Evropský inspektor ochrany údajů kontrolovat činnost řídicího orgánu SIS II a taktéž bude zajišťovat provedení auditu. Zprávu pak

---

¹⁹⁸ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 22. října 2009 o pokroku v zavádění Schengenského informačního systému II a Vízový informačního systému (2010/C 265 E/01)

¹⁹⁹ Zpráva komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 20.12.2011, KOM(2011) 907: *Zpráva o pokroku ve vývoji Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II)*, leden 2011 - červen 2011

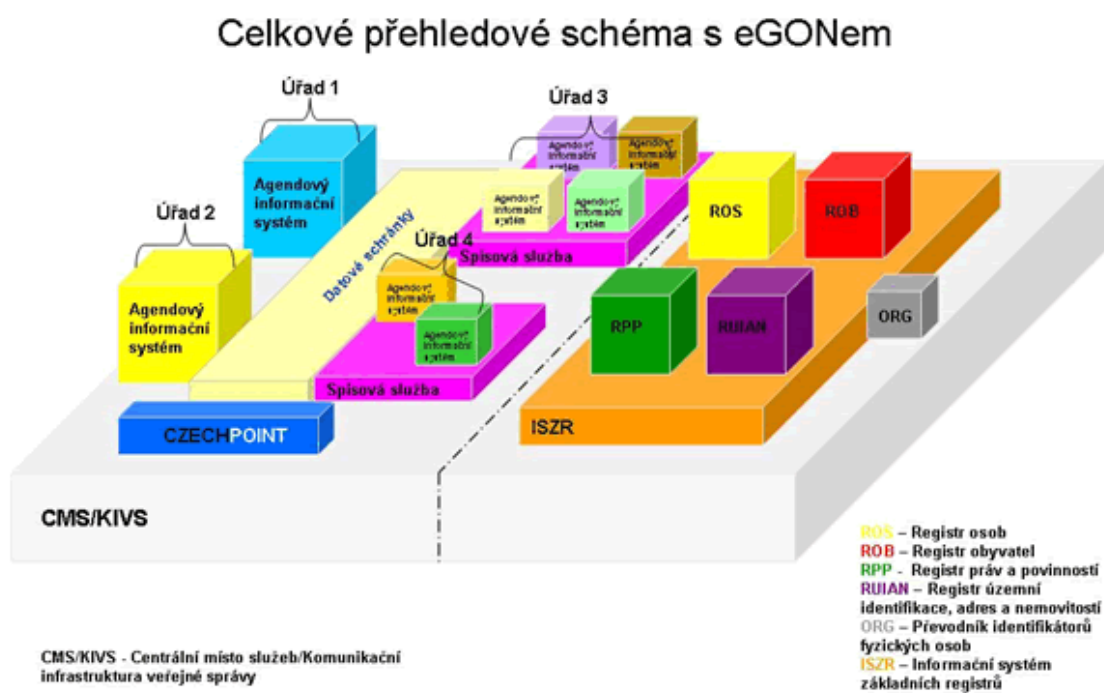
²⁰⁰ http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/114544_cs.htm#KeyTerms (cit. 10.3.2012)

²⁰¹ Odst. 11, 12, 14, 15 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 ze dne 20. prosince 2006 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II)

zašle Evropskému parlamentu, Radě, řídicímu orgánu, Komisi a vnitrostátním orgánům dozoru.²⁰² Zprovoznění SIS II je prozatím naplánováno na druhé čtvrtletí roku 2013.

Abych ale nehovořil pouze o projektech na půdě Evropské unie, zmíním se ještě stručně o Informačním systému ORG, který spadá do nové kompetence Úřadu pro ochranu osobních údajů v rámci projektu základních registrů. Úřad by měl tento Informační systém ORG vytvořit do 30. června 2012.

Základní registry byly v České republice v rámci elektronizace veřejné správy (tzv. eGovernmentu) zřízeny zák. č. 111/2009 Sb., o základních registrech. V rámci Informačního systému základních registrů (ISZR) budou fungovat celkem čtyři základní registry - Registr obyvatel (ROB), Registr práv a povinností (RPP), Registr osob (ROS) a Registr územní identifikace, adres a nemovitostí (RUIAN). Využíváním těchto základních registrů by se mělo docílit snadnějšího, rychlejšího a efektivnějšího plnění úkolů veřejné správy v České republice.²⁰³

Obrázek 2 Schéma fungování základních registrů v rámci koncepce elektronizace veřejné správy²⁰⁴

²⁰²http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/114544_cs.htm#KeyTerms (cit. 10.3.2012)

²⁰³ <http://www.mvcr.cz/clanek/zakladni-registry-verejne-spravy.aspx> (cit. 11.3.2012)

²⁰⁴ Obrázek převzat z <http://www.mvcr.cz/clanek/egon-symbol-egovernmentu-dokumenty-seznam-zakladnich-registru.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d> (cit. 11.3.2012)

Důležitým prvkem tohoto provázaného systému bude také převodník identifikátorů fyzických osob (ORG). Základním kamenem v těchto registrech je tzv. referenční údaj, který má nahradit doposud používaný identifikátor fyzických osob - rodné číslo (to však neznamená, že by občané o svá rodná čísla přišli, r. č. zůstávají platná i nadále). Informační systém ORG bude tedy využívat bezvýznamové identifikátory a zajišťovat procesy spojené s identifikací fyzických osob a zabezpečovat jejich osobní údaje.

„Tyto identifikátory se budou pro jednotlivé agendy nebo skupiny agend lišit, a neumožní tak při znalosti jednoho identifikátoru vyhledávat údaje o fyzické osobě v agendě jiné. Jediným místem, kde budou všechny tyto identifikátory uloženy, je právě Informační systém ORG. V tomto systému však nejsou uloženy žádné další údaje fyzických osob, takže ani znalost všech identifikátorů neumožňuje Úřadu (ani nikomu jinému) zjistit jejich přiřazení jednotlivým fyzickým osobám. Touto cestou by měla realizace projektu základních registrů výrazně přispět k ochraně osobních údajů občanů.“²⁰⁵

Tento krok hodnotím velmi pozitivně, protože úřady budou mít povinnost využívat údaje obsažené v základních registrech, a tudíž je nebudou vyžadovat po samotném občanovi. Zároveň, dojde-li ke změně některého z údajů (např. adresy trvalého bydliště), bude stačit změnu oznámit jen jednomu úřadu a tato změna se automaticky projeví a aktualizuje v ostatních registrech. Dojde tak k odstranění současné roztříštěnosti a mnohonásobnému výskytu často i neaktuálních osobních údajů v databázích veřejné správy. A to v době, kdy dochází ke krádežím a zneužívání identity občanů, znamená jak pro občany, tak i pro správní úřady podstatné zjednodušení vzájemné komunikace, práce s aktuálními a správnými údaji a v neposlední řadě i zajištění náležité bezpečnosti osobních údajů.

---

²⁰⁵ <http://www.uouu.cz/uouu.aspx?menu=884&submenu=885&loc=886> (cit. 11.3.2012)

Závěr

Od zakotvení institutu chránícího osobní údaje v Listině základních práv a svobod z roku 1992 uběhlo již 20 let. Tato právní úprava, týkající se nejen ochrany osobních údajů, ale také soukromí jednotlivce jako celku, prošla za uplynulých 20 let značným vývojem. S klidným svědomím mohu říci, že česká právní úprava týkající se ochrany osobních údajů splňuje všechny mezinárodní standardy vyspělých demokratických států, které jsou kladeny na zpracovávání osobních údajů, a je plně harmonizována s právem Evropské unie.

Není žádným tajemstvím, že cesta k dosažení této úrovně právní úpravy byla trnitá a setkáme se i s méně zdařilými pokusy. Tím byl např. zák. č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech. Avšak i tento méně zdařilý zákon byl nahrazen dnes platným a dosud účinným zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, který již všechny nedostatky, které obsahoval jeho předchůdce, odstranil.

Co se týče naplňování účelu a efektivnosti ochrany osobních údajů, hraje na našem území nezastupitelnou roli Úřad pro ochranu osobních údajů. I zde hodnotím činnost Úřadu kladně, a to jak z pohledu obyčejného občana, tak i z pohledu studenta právnické fakulty. Kdykoli jsem potřeboval jakékoli informace od Úřadu (např. podklady pro tuto diplomovou práci), jeho zaměstnanci mi vždy pomohli a poradili. Cenným zdrojem informací, a to nejen pro právníky či odbornou veřejnost, jsou i internetové stránky Úřadu, kde Úřad seznamuje veřejnost se svou činností a s postřehy z praxe, čímž spolu s poskytovanými konzultacemi jistě napomáhá prohlubovat alespoň základní povědomí občanů o důležitosti chránit si vlastní osobní údaje. Kladné hodnocení Úřadu však není pouze můj osobní názor. Úřad je držitelem „Evropské ceny za nejlepší službu veřejnosti v oblasti ochrany osobních údajů“ za rok 2007.

Na druhou stranu negativně hodnotím roztříštěnost právní úpravy, která upravuje zpracovávání osobních údajů při specifických lidských činnostech, které vybočují z obecné právní úpravy. Mnohdy tyto speciální zákony neobsahují legální definice důležitých základních pojmů a hojně používají neurčité termíny. Z toho důvodu často dochází k použití značně široké interpretace, kvůli níž můžeme dojít i k závěrům, které se mohou rozcházet s původním předpokládaným záměrem, který měl zákonodárce při tvorbě zákona.

Velký počet speciálních zákonů, které upravují určité zvláštnosti od obecné právní úpravy, a jejich časté novelizace způsobují nepřehlednost právního řádu jako celku. Výše uvedené není však problémem jen České republiky, ale i ostatních vyspělých evropských zemí. Proto velmi vítám připravovanou komplexní reformu právních předpisů o ochraně osobních údajů v rámci Evropské unie, která má za cíl vytvořit jediný soubor předpisů o ochraně osobních údajů v celé Evropské unii, odstranit nadbytečné administrativní požadavky a hlavně zvýšit kontrolu subjektů údajů nad jejich osobními údaji.

Závěrem této diplomové práce bych si přál, aby si všichni lidé dávali pozor na to, komu a kde sdělují své osobní údaje, a sami tak předcházeli nejrůznějším komplikacím, které si svým neopatrným počínáním mohou způsobit. Vždy bude platit to, že pokud se lidé nebudou umět postarat o svá práva sami, budou mít jen malou šanci si ochránit své osobní údaje, a to i kdyby existovaly sebedokonalejší zákony garantující jejich bezpečnost.

Velký potenciál, jak stávající situaci řešit, vidím v tom, že je třeba především mladší generaci již od útlého věku upozorňovat na možná nebezpečí, která na ni číhají a klást důraz na to, aby si již malé děti dávaly pozor, komu sdělují informace o sobě a své rodině. Nejen totiž děti a dospívající mládež, ale i jejich rodiče stále ještě velmi podceňují možnosti a schopnosti moderních technologií a zejména dnes tolik populárních internetových sociálních sítí, jako je např. Facebook či Twitter. Učit děti a „teenagery“ chránit si své soukromí by mělo být úkolem nejen rodičů, ale také pedagogů na základních a středních školách.

Seznam použité literatury a pramenů

Knihy

- BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Ochrana osobních údajů v aplikační praxi, vybrané otázky*, 2. vydání, Praha: Linde, 2010, 263 s.
- BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Zákon o ochraně osobních údajů s komentářem*, 1. vydání, Olomouc: ANAG, 2010, 383 s.
- BURIÁNEK, J.: *Lékařské tajemství, zdravotnická dokumentace a související právní otázky*, Praha: Linde, 2005, 204 s.
- HRUDÍK, J., LAVICKÝ, P., TELEC, I.: *Občanské právo hmotné I., Obecná část, Ochrana osobnosti*, Praha: Aleš Čeněk, 2008, 140 s.
- KLÍMA, K. et al.: *Komentář k Ústavě a Listině*, 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s.
- MAŠTALKA, J.: *Osobní údaje, právo a my*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, 212 s.
- MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F.: *Veřejné sbory*, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2011, 363 s.
- MATES, P.: *Ochrana osobních údajů*, Praha: Karolinum, 2002, 73 s.
- MATES, P.: *Ochrana soukromí ve správním právu*, 2. vydání, Praha: Linde, 2006, 313 s.
- MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana*, 2. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 468 s.
- ŠIMÍČEK, V.: *Právo na soukromí*, Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011, 212 s.
- ŠNĚDAR., L.: *Základy zdravotnického práva: s příklady a otázkami*, Praha: LexisNexis CZ, 2008, 125 s.
- ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M., a kol.: *Občanský zákoník I,II*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, 2321 s.

Časopisy

- BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Bezpečnost osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů*, Právní rozhledy, 23/2010
- BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E.: *Likvidace osobních údajů jako součást zpracování*, Právní rádce, 2/2010
- FUREK, A.: *Informace o platech pracovníků veřejné správy.*, Právní rozhledy, 17/2011

- MATES, P.: *Ochrana soukromí ve správním řádu*, Právní rádce, 2/2006
- MATES, P.: *Právo na informace a ochrana osobních údajů*, Právní rádce, 2/2011
- MATES, P.: *Zpracování informací veřejnými sbory*, Právní rádce, 4/2010
- PRUDIL, L.: *Vybrané otázky povinné mlčenlivosti zdravotnických pracovníků*, Zdravotnické právo v praxi, 1/2003
- ŠALAMOUN, M.: *Právní regulace nakládání s citlivými údaji*, Právní rozhledy, 19/2006
- WARREN, S., D., BRANDEIS, L., D.: *The Right of Privacy*, Harvard Law Review, Vol. IV, 1890, No. 5
- ZBÍRAL, R.: *Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod: právní kvadratura kruhu?*, Právní rozhledy, 24/2010

Internetové zdroje

- <http://www.businessinfo.cz>
- <http://www.celnisprava.cz>
- <http://www.coe.int>
- <http://www.conventions.coe.int>
- <http://www.data-protection-day.net>
- <http://www.ec.europa.eu>
- <http://www.eur-lex.europa.eu>
- <http://www.europa.eu>
- <http://www.ipravnik.cz>
- <http://www.izip.cz>
- <http://www.mvcr.cz>
- <http://www.mzv.cz>
- <http://www.oecd.org>
- <http://www.uoou.cz>
- <http://www.vlada.cz>

Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ze dne 1.3.2000 sp. zn. II. ÚS 517/99
- Nález Ústavního soudu ze dne 15.11.2010 sp. zn. I. ÚS 517/10
- Nález Ústavního soudu ze dne 15.3.2005 sp. zn. I. ÚS 367/03

Nález Ústavního soudu ze dne 17.7.2007 sp. zn. IV. ÚS 23/05
Nález Ústavního soudu ze dne 18.12.2006 sp. zn. I. ÚS 321/06
Nález Ústavního soudu ze dne 22.3.1999 sp. zn. IV. ÚS 528/98
Nález Ústavního soudu ze dne 28.5.2002 sp. zn. IV. ÚS 315/01
Nález Ústavního soudu ze dne 8.11.2011 sp. zn. IV. ÚS 1642/11-1
Nález Ústavního soudu ze dne 9.2.1998 sp. zn. IV. ÚS 154/97
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Niemietz proti Německu ze dne 16.12.1992
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2008 sp. zn. 30 Cdo 3361/2007
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12.2.2009 č. j. 9 As 34/2008-68
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27.5.2011 č. j. 5 As 57/2010-79
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6.1.2010 č. j. 3 As 10/2009-77
Rozsudek Soudního dvora ze dne 15.6.2000, Komise Evropských společenství proti Řecké republice. Věc C-470/98. Sbírka rozhodnutí 2000, strana I-4657.
Rozsudek Soudního dvora ze dne 4.10.2001, Komise Evropských společenství proti Lucemburskému velkovévodství. Věc C-450/00. Sbírka rozhodnutí 2001, strana I-07069
Rozsudek Soudního dvora ze dne 7.12.2000, Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C-423/99. Sbírka rozhodnutí 2000, strana I-11167.
Rozsudek Soudního dvora ze dne 9.11.2010, ve věci Volker und Markus Schecke GbR GbR (C-92/09) a Hartmut Eifert (C-93/09) proti Land Hessen. Úřední věstník Evropské unie C 13/6.
Supreme Court of the United States, *Charles Katz v. United States*, 389 U.S. 347, 88 S. Ct. 507, 19 L. Ed. 2d 576 (1967)
Supreme Court of the United States, *Olmstead v. United States*, 277 U.S. 438, 48 S. Ct. 564, 72 L. Ed. 944 (1928)
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2008 sp. zn. 30 Cdo 2072/2007

Právní předpisy

Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (CETS No. 181)
Doporučení Komise 81/679/EHS o Úmluvě Rady Evropy o ochraně osob při automatizovaném zpracování osobních údajů

Doporučení Rady Evropy č. R (87) 15 Výboru ministrů členských států o úpravě používání osobních údajů v policejním sektoru.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007 2007/C 306/01

Listina základních práv Evropské unie 2007/C 303/01

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 ze dne 20. prosince 2006 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 ze dne 20. prosince 2006 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II)

Nařízení Rady (ES) č. 871/2004 ze dne 29. dubna 2004 o zavedení některých nových funkcí Schengenského informačního systému, také se zřetelem k boji proti terorismu.

Nařízení Vlády č. 277/2011 Sb., o stanovení vzoru průkazu kontrolujícího Úřadu pro ochranu osobních údajů

Rámcovému rozhodnutí Rady 2008/977/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o ochraně osobních údajů zpracovávaných v rámci policejní a justiční spolupráce v trestních věcech

Rozhodnutí Rady 2005/211/SVV ze dne 24. února 2005 o zavedení některých nových funkcí v Schengenském informačním systému, včetně boje proti terorismu.

Rozhodnutí Rady 2009/917/SVV ze dne 30. listopadu 2009 o používání informačních technologií pro celní účely

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3,5 a 8

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 115/2001 Sb.m.s., o Úmluvě o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 48/2010 Sb.m.s, o sjednání Protokolu č. 14 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, kterým se mění kontrolní systém Úmluvy

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES ze dne 15. března 2006 o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů

Smlouva o Evropské unii 2010/C 83/01. Úřední věstník Evropské unie. C 83. Svazek 53. České vydání. 30. března 2010

Smlouva o fungování Evropské unie 2010/C 83/01. Úřední věstník Evropské unie. C 83. Svazek 53. České vydání. 30. března 2010

Smlouva o Ústavě pro Evropu. 2004/C 310/01. Úřední věstník Evropské unie. C 310. Svazek 47. České vydání. 16. prosince 2004

Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (CETS No. 108)

Úmluva podepsaná dne 19. června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Francouzskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané dne 14. června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích. (CELEX 42000A0922 (02))

Úmluva založená na článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, o zřízení Evropské policejní služby z roku 1995

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 22. října 2009 o pokroku v zavádění Schengenského informačního systému II a Vízový informačního systému (2010/C 265 E/01)

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zák. č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky

Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci

Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 10. května 1976 č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů

Zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Zák. č. 111/2009 Sb., o základních registrech

Zák. č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí

Zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)

Zák. č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)

Zák. č. 150/2000 Sb., soudní řád správní

Zák. č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě

Zák. č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních

Zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

Zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zák. č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech

Zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

Zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů

Zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zák. č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon)

Zák. č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole)

Zák. č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech

Zák. č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon)

Zák. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zák. č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti)

Zák. č. 500/2004 Sb., správní řád

Zák. č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní zdroje

Commission of the European Communities, Report from the Commission, First report on the implementation of the Data Protection Directive (95/46/EC), COM(2003) 265 final ze dne 15.5.2003

Council of Europe, Committee of Ministers, Amendments to the Convention for the protection of individuals with regard to automatic processing of personal data (ETS No. 108) allowing the European Communities to accede

Council of Europe, Committee of Ministers, Resolution (73) 22 on the protection of privacy of individuals vis-à-vis electronic data banks in the private sector

Council of Europe, Committee of Ministers, Resolution (74) 29 on the protection of individuals vis-à-vis electronic data banks in the public sector

Council of Europe, Explanatory Memorandum on the amendments to Convention 108 allowing the accession of the European Communities

Důvodová zpráva k zák. č. 101/2000 Sb., Sněmovní tisk 374/0

Důvodová zpráva k zák. č. 273/2000 Sb., Sněmovní tisk 436/0

Explanatory Report, Additional Protocol to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data regarding supervisory authorities and transborder data flows (ETS No. 181)

Informační listy Evropské komise o reformě ochrany osobních údajů: *Why do we need an EU data protection reform?*

Metodické doporučení Ministerstva vnitra a Úřadu pro ochranu osobních údajů k poskytování informací o platech pracovníků povinných subjektů podle zákona o svobodném přístupu k informacím

OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data Parliamentary Assembly, Recommendation 509 (1968) on human rights and modern scientific and technological developments

Resolution 428 (1970) Containing a declaration on mass communication media and human rights

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 1/2009, *Zpracování osobních údajů na základě smluv uzavíraných se zpracovateli (tzv. řetězení zpracovatelů osobních údajů)*

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 6/2009, *Ochrana soukromí při zpracování osobních údajů*

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů k rozsudku Nejvyššího správního soudu o zveřejňování informací o platech zaměstnanců veřejné správy ze dne 3. června 2011

Tasks of the Article 29 Data Protection Working Party

Tisková zpráva Evropské komise: *Ochrana údajů: Evropané podle nového průzkumu sdílejí údaje na internetu, mají však obavy o soukromí.*

Úřad pro ochranu osobních údajů, *K problematice aktualizace zpracovávaných osobních údajů*

Výroční zpráva Úřadu pro ochranu osobních údajů za rok 2011

Zpráva komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 20.12.2011, KOM(2011) 907: *Zpráva o pokroku ve vývoji Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II)*, leden 2011 - červen 2011

Summary

The theme of this dissertation is Privacy policy. In this thesis is elaborately described the right to privacy and the privacy policy. The main reason, why I have chosen this topic, is that in this modern age we face more frequently to the violation of these fundamental human rights by private entities and by public authorities.

This thesis is divided into five main parts. The first chapter is firstly devoted to the concept of the privacy. I try to show the content and definition of privacy on the significant judgments of the Supreme Court of the United States of America, the European Court of Human Rights and the Constitutional Court of the Czech Republic. In addition, I discuss the most important international instruments that guarantee the right to privacy. They are e.g. The Universal Declaration of Human Rights of 1948, The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950 and The International Covenant on Civil and Political Rights of 1966.

The following discussion is devoted to the protection of personal data which is provided by leading international organizations (such as OECD, Council of Europe and The European Union) and guaranteed basic international documents, mainly The Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, ETS No.: 108 and Directive 95/46/ES of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data.

In the second chapter, I go from the international documents on the regulation of privacy in the Czech legal system. Despite constitutional legal regulation of the rights to privacy and the protection of personal data brings me to the statutory framework, which is represented by the Act No. 101/2000 Coll. on the Protection of Personal Data. In the third part of this work I pay attention to the legislation on data protection by fulfillment of Police and Costum Aministration tasks and processing of personal data in health care.

The last but one chapter discusses The Office for Personal Data Protection, which is independent central administrative authority for the protection of personal data in the Czech Republic. Finally, I make a mention of the upcoming legislative changes in legislation on protection of personal data as within the European Union and the Czech Republic.